תוכחת חיים

שטראף רייד

הערויס גינומען פון לעבין, פון פערשטאנד, אונ פון פיל טייערע ספרים. צו לערנען דעם מענטשין, וויא ער זאל זיך פירין. וואס ער מוז בעסערין באיי זיך, אונ וויא מען דארף פארשטיין דיא וועלט.

פון

אליעזר צבי הכהן צווייפעל

דער וואס האט גימאכט דעם מוסר השכל.

ווילנא

בדפוס ר' שמואל יוסף פין, ור' אברהם צבי ראזענקראנץ.

וקורין ללועז בלעז לפ"ק.

ТОХАХАСЪ ХАИМЪ,

т. е. Правоученія.

ВИЛЬНА

Въ типографіи Фина и Розенкранца.

1865

20

UNIVERSITY LIBRARY

Дозволено Цензурою 27 Марта 1865 года Вильна.

הקדמה

כל יתום מאביו, שרואה את אמו נתונה בצער גדול, עד שמתוך רובו, אין דעתה מיושבת עליה, והיא נראית לפעמים כמשתטית, ומפטפטת דברים שאינם, ראוי לו להנהיגה על פי דרכה, להפיג צערה, ולבדח דעתה (ואפילו בדברים שנראים בעיני אחרים, כהתולים וכהוללות וליצנות). בכל מה שבידו, עד שתחזור לענינה הראשון. ואעפ"י שלפעמים יתבזה ע"י כך, אין לו להוש כלום, שזהו שבחו, וזהו כבודו.

אהובה וחביבה היא, כנסת ישראל כלה, עלי ועל כל חברי, כבן שמחבב אמו העלובה. וכשכל אחד מאתנו רואה אומתו הכבודה (שנעשתה כאלמנה חיה, ושנזדקנה קודם זמנה) אינה מקפדת לפעמים, באיזו הלכה מהלכות דרך ארץ, ועושה מעשים שאין רוח הבריות נוחה מהם (מפני שהצער והיסורים שהיתה שרויה בהם תדיר העבירו אותה על דעתה, ועל דעת הזמן והמקום, ועל דעת הבריות) חובה מוטלת עליו, להראות לה פנים מסבירות ויפות. ולספר לה בשפה רפה, ובדברים רכים ונוחים מה שהיא יכולה לשמוע ולהבין. ולעשות לה נחת רוח, לפי מה שהוא אדם, ולפי מה שהשעה נותנת. זה בחבור ספרים שלמים, וזה במאמרים בודדים ומקוטעים, זה מגלה דעתו בפומבי ובפרסום, וזה מטמינה ברמזים ובראשי פרקים. זה בלשון מקרא ומשנה, וזה באחת מהשפות החיות שמתהלכות במדינות, וזה בשפה לועזית מעורבת ומבולבלת. ולכלם אומרים ישר כחכם, ובלבד שתהיה כונתם לשם שמים. ואין להם להתבייש מפני ב"א המלעיגים עליהם. שמלאכת שמים היא בידם. ואין גבהות לפני המקום ב"ה.

אזהרה

לפי שיודע אני , שלא נתקיימה בהרבה מהמדפיסים שבחוץ למדינתנו , ברכת החכם , שיהא מורא שמים עליהם כמורא ב"ו . ואיני מובטח בהם , שיתיראו מלירד לאומנותי , ומלהפך בחררתי , מתרה ומזהיר אני אותם , שלא יזידו לעשות כדבר הרע הזה . ושכל מי מהם , שיורה היתר לעצמו , לחזור ולהדפיס מחברתי זו , (או אחת משאר מחברותי) שלא בידיעתי ושלא ברצוני , עתיד אני להעמידו בדין , ולהביאו בערכאותיהם , בעל כרחנו , ואם יענש חלילה בשבילי , ויתחייב בב"ד של מטה , יתחרט על מעשיו , לא על מעשי .

עֵת חשֶׁךְ יְכַס אֶרֶץ, וַחֲתְלַּת יוֹשְׁבֶיהָ עֲרָפֶל. עֵת מַרְבִּית בְּנֵי הָעָם, תַּחַת שׁוֹאַת מַדּוּחִים יִתְגַּלְגָּלוּ, וּכְמוֹ דָוָה יִזְרוּ כָּל דַּעַת וּסְדָרִים, בּוֹאוּ שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ, וְכָל כּוֹכָבִים אִתְּכֶם! מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בּוֹא הָאוֹר! כֶּסֶל וּמַאְפֵּלְיָה לְגָרֵשׁ כָּלָה׳ קִרְבוּ הֵנָּה זָהֳרֵי חַמָּה לְהָפִיץ מַחֲשַׁכֵּי שְׁאִיָּה׳ בְּנוֹגַהּ בִּרְקֵי חֲנִיתוֹתֵיכֶם, לַהֲטוּ עֵינֵי יוֹשְׁבֵי חֲשֵׁכִים, וּבְקַרְנֵי הוֹדְכֶם נַגְּהוּ קָדְקֳדֵי מִתְהַלְּכִים בְּאִוַּלְתָּם׳ עֵת עֲנָנָה נוֹרָאָה הֵרַת מוּסַר הַבְלֵי יְמֵי קֶדֶם, עוֹכְרָה רוּחַ עַם ה׳ אֱלֹהָ, וְעָבוֹת זִרְמוּ תַעְתּוּעֵי שָׁוְא, הִלְבִּישׁוּ פְּנֵיהֶם קַדְרוּת׳ גַּם נֹגַהּ עֵץ אֲכָלוֹ רָקָב, כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים יְהִי׳ וּמוּסַר הַשֵּׂכֶל, וְתוֹכַחַת חַיִּים, גַּם הֵם יוֹצִיאוּ כַּבְּרָקִים חִצֵּיהֶם.

אִיךְ הָאבּ שְׁנַת תרכ״ב שׁוין צְוַייא יָאהְר צוּרִיק ,
אַרוֹיס גִינֶעבִּין אַקְלֵיין סֵפְרִיל , אִין ווִילְנֶער דְרוּק .

עֶר הֵייסְט מוּסָר הַשְׂכֵל , אִין אוּנְזֶער אִידִישׁ גִישְׁרִיבִּן ,
פִּיל חָכְמָה פִּיל מוּסָר, צוּא זַאמֶען-צוּא נוֹיף גִיקְלִיבִּין .

עֶס הָאט מִיךְ גִיפְרֵייט צוּא זֶעהָען , צוּ הָערִין ,
ווִיא מִיא קוֹיפְט אִים מִיט לוּסְט , לֵייעָנְט אִים גֶערְן .

מִי הָאט אִים אִין ווִילְנָא , אִיבֶּר גִידְרוּקְט ווִידֶער ,
אִין אוֹים לַאנְד הָאבִּין זִיךְ אוֹיךְ גִיפוּנֶן גוּטֶע בְּרִידֶר .

וֶועלְכֶע הָאבְּן גִיוָואלְט אַפְּנִים מְזַכֶּה זַיין דִיא וֶועלְט ,
אָדֶער אֶפְשַׁר טַאקֶע פָּשׁוּט , פַאר דִינֶען עֶפִּים גֶעלְט .

הָאבְּן גִינוּמֶן שְׁוַוארְץ פַּאפִּיר , אוּנ גְמַאכְט אַפַּאלְשְׁן אַמְשְׁטַרְדַם ,
פַאר גְרַייזְט , פַאר דָארְבִּין , דָאשׁ לָשׁוֹן , דָעם גְרַאם .

אוּנ הָאבְּן אַאוֹיסְלֶענְדִשִׁין מוּסָר הַשְׂכֵל אַרוֹים גִיגֶעבְּן ,
אַז עֶשׁ אִיז נִיט כְּדַאי , אַף אִים אַקוּק צוּא טָאן , חָלֶעבִּין .

עֶס אִיז אָן אַלֶעמֶען , אַעַוְלָה , גֶעמֶען פְּרֶעמְדֶס , אוּנ דְרוּקִין ,
בִּפְרַט נָאךְ אַזוֹ מִיאוּס , זָאל עֶקְלֶען צוּא קוּקִין .

בַּא אַנַאנְדֶערִין , וָואשׁ הָאט צוּ אַפְּרַאצֶעם לוּסְט ,
וָואלְט לַאנְג דֶער דְרוּקֶער , פוּן אַקְלָארִין פְּסַק גִיוואוּסְט .

נָאר זַייא זַיינֶען גְלִיקְלִיךְ זַייא הָאבִּין מִיךְ גִיטְרָאפִין ,
אִיךְ הָאבּ הַיינְט בְּכַוָונָה דָעם עֵסֶק פַארְשְׁלָאפִין .

נָאר שְׁלֶעכְטֶעם אָן גוּטֶעם אִיז נִישְׁטָא אוֹיף דֶער וֶועלְט ,
אִיךְ הָאבּ זִיךְ דֶער וואוּסְט וָואשׁ אִיךְ הָאבּ וִויסִין גִיוֶועלְט .

מַדְפִּיסִים זַיינֶען מְבִינִים , מִסְתָּמָא , נִיט קַיין נַרְאָנִים ,
זַייא וַויסִין אוֹיף וָואס , דֶער עוֹלָם זַיינֶען בַּעֲלָנִים .

דֶערִיבֶּער שְׁרַייבּ אִיךְ אִיצְט , וַוייטֶער אַף אַזוֹ אַאוֹפֶן ,
בִּין זִיבֶּער , אוּנ הָאף , אַז מִיא וֶועט אִים גִיוִויס קוֹיפִין .

אָט הָאט אִיר אַסֶפֶרִיל , מִיטִין נָאמֶען תוֹכַחַת חַיִים ,
מֵיינְט נִיט עֶשׁ אִיז אַתְּחִנָה , גִיבְּרַאכְט פוּן יְרוּשָׁלַיִם .

אַף פְלִיעֶן צוּ הוֹיךְ , הָאבּ אִיךְ נִיט קַיין פְלִיגֶעל ,
אוּנְטִין אַף דֶער עֶרְד , שְׁטֶעל אִיךְ אַייךְ אַשְׁפִּיגִיל .

קוּקְט אִין אִים אָן , אַייעֶר הַיינְטִיגִין לִיבִּין פִיהְרוּנְג ,
אַייעֶר פֶערְמָגְן , אַייעֶרֶע קְלֵיידֶר , אַייעֶרֶע מֶעבִּיל , אַייעֶר צִרוּנְג .

אִיר

אִיר זָאלְט הַאלְבּ פָּאלְגִין , וָואשׁ אִין אִים שְׁטֵייט ,
וָואלְט זִיךְ אויךְ זֵייעֶר , מַיין הַארְץ גִיפְרֵייט .

אַייךְ קוֹנִים , וִוינְשׁ אִיךְ , בַּיין לֵייעֶנְעֶן פַארְגֶנִיגִין ,
אַייךְ מַדְפִּיסִים , בֶּעט אִיךְ ,מִיר זָאלִין נִיט קְרִיגִין .

אַייךְ צְבוּיַאקֶעס , בֶּעט אִיךְ , אִיר זָאלְט נִיט שְׁפַּייעֶן ,
אַייךְ דַאמֶען , בֶּעט אִיךְ , אִיר זָאלְט מִיר פַארְצַייעֶן .

פִיל מִדוֹת רָעוֹת זַיינֶען דָא וֶועלְכֶע דֶער לָאזִין נִיט דֶעם
מֶענְטְשִׁין פְרוּם זַיין וִויא מֶען דַארְף ׳ נָאר אַלֶע אוֹישׁ
רֶעכֶנֶען אִיז אוּנְמִיגְלִיךְ ׳ דִיא עֶרְנְסְטֶע פוּן זֵייא, זַיינֶען כַּעַס,
גַאֲוָה, תַּאֲוָה, קִנְאָה, שִׂנְאָה, נִצָחוֹן, צְבִיעוּת, מָרָה שְׁחוֹרָה,
לֵיצָנוּת, כָּבוֹד, אוּנ עַצְלוּת ׳ פוּן דִיא שְׁלֶעכְטֶע מִדוֹת, מוּז
דֶר פְרוּמֶר מֶענְטְשׁ אַנְטְלוֹיפִין, וִויא וַוייט עֶר קָען. כַּעַס טָאר
מֶען נִיט בִּינוּצֶן, אֲפִילוּ אַנְטְקֶעגְן אֵייגֶנֶע הוֹיז לַייט, אַנְטְקֶעגְן
אֵייגִין וַוייבּ אוּנ קִינְד ׳ אוֹיבּ עֶשׁ מַאכְט זִיךְ אָפְּט
נִיט וִויא מֶען וִויל, דַארְף מֶען נִיט לָאזִין דֶעם פַארְדְרָאס בַּאלְד
אָן צִינְדִין זִיךְ, וָוארוּם פוּן דֶעם עֶרְשְׁטִין קְלֵיינֶם פוּנְק, קוּמְט
אָפְּט אַרוֹישׁ אַגַאנְץ גְרוֹישֶׁע שְׂרֵפָה. עֶשׁ וֶוערְט פַאר בְּרֶענְט
דֶער שֵׂכֶל עֶשׁ וֶוערְט פַאר שַׂרְפֶת דָאשׁ הַארְץ, דָאשׁ גַאנְצֶע
מֶענְצֶעשַׁאפְט גֵייט אַוֶועק אִין פַייעֶר. מַאכְט זִיךְ דִיר חָלִילָה
אַיין אוּמְגְלִיק אִין לֶעבִּין וַוארְף אִים נִיט אַרוֹיף אוֹיף קֵיינֶעם,
בִּישׁוּלְדִיג נִיט דֶעם וָואשׁ דִיר דוּכְט זִיךְ ׳ עֶר הָאט דָאשׁ דִיר
נִיט גִיקֶענְט מַאכִין אָן גָאטְס וִוילִין, רוּף בֶּעסֶער גָאט בָּ״ה
צוּא הִילְף. אוּנ טְרֵייסְט זִיךְ דֶער מִיט ׳ בַּלֵיידִיגְט דִיךְ אֵיינֶער,
וָאלְסְטוּ בִּיקְלֶערִין מִסְתָּמָא אִיז דֶר הוּנְט וֶוערְט דֶעם שְׁטֶעקְן,

זאיי קאלט, שטיל, אונ בירואיג זיך בעס, פארדראס, קענן מער שאטין אײדער העלפין צו אונגליק אדר באליידיגונג.
שנאה איז אויך אביטערע מדה, עס איז אפט דא אזו אמענש, וואש ער קען קיין מענטשין ניט ליידין, קוקט אויף אלעמען קרום, רעט מיט אלעמען קודער ווידער. ער האט פיינט מענטשין, מענטשין האבין אים פיינט. אזעלכער האט דאש רוב זיך אליין אויך ניט ליב. זיין לעבן איז אים וויא אמשא, אויף ווייב אונ קינדר קוקט ער ווי אויף שונאים. עס איז אים קיין זאך ניט ניחא. דאש איז אשטארקע קראנקהייט, אליין מוז מען זיין דער צו אדאקטאר, נאר אליין קען מען דאש היילן.
עצות געבין דער צוא איז זייער שווער · וועט ער דען הערין איין עצה, אז ער האט פיינט דעם בעל עצה, ער איז דאך אמענטש, אונ אמענטשין האט ער פיינט. ער אליין דארף זאגין צוא זיך, אז מיט אזו איין נאטור, קען מען ניט דינען גאט ב"ה, אז מיט אזו איין נאטור, ווייס מען ניט וואס לעבין באטייט. אז מיט אזו איין נאטור איז גלייכר ניט צו גבארין ווערין · ער אליין דארף זיך גוט צוא קוקין מיט זיינע אויגין, וויא גוטע מענטשין לעבין מיט אלעמען פריינדליך. וויא פריינדליכע מענטשין ביגעגענן זיך איינר מיט דעם אנדרין · וויא מען גירישט הארצליך מיט אשיינעם גוט מארגין, מיט

אפיינעם

אַפֿיינֶעם גוּטִין אָבִינְד · וִויא מֶענְטְשִׁין טוּעֶן טוֹבוֹת אֵיינֶע דִיא
אַנְדֶערֶע, אוּנ מֶען הָאט דֶער פוּן נַחַת · אֶפְשָׁר וֶועט דָאשׂ
זַיין אִים אַפְּעוּלָה, עֶר זָאל זִיךְ דוּרְךְ דֶעם קֶענֶן חָאטְשׁ אַבִּיסְל
בֶּעסָרִין · קִנְאָה אוּנ תַּאֲוָה בַּגְרָאבְּן דֶעם מֶענְשְׁן יוּנְגֶערְהַייט ·
דֶער מֶענְטְשׁ וָואשׂ פַאר גִינְט נִיט קֵיינֶעם, אוּנ ווינְשְׁט קֵיינֶעם
נִיט קֵיין גוּטֶעס · אוּנ וָואלְט רַק גֶערִין גִינִיסִין דִיא וֶועלְט,
נָאר זִיךְ אוּנ זִיךְ · דֶער גֵייט אַרוּם שְׁטֶענְדִיג אַנִיקוּילֶעטֶער ·
יֶענֶר הָאט פַאר דִינְט גֶעלְט, וֶוערְט אִים אַלָאךְ אִין הַארְצִין,
יֶענֶער הָאט גִיקוֹיפְט דָאשׂ אוּנ דָאשׂ, הֵייבְּט אִים אָן דֶער
קָאפּ צוּא שְׁווינְדְלֶען · יֶענֶער הָאט גִיהַאט כָּבוֹד, יֶענֶער הָאט
גִיקְרִיגִין אַשֵׁיינֶע זַאךְ, לִיגְט עֶר שׁוין צֶעהֶען אֵיילִין אִין
דֶער עֶרְד · עֶר הָאט נָאר פַארְגֶנִיגִין, אַז עֶר זָאגְט אוֹיף יֶענֶם
דָאשׂ וָוארְט נֶעבִּיךְ · אַז אֵיינֶר הָאט עֶפֶּעס אַמַפָּלָה, אָט דָא
קוּמְט אִים צוּ אַשְׁטִיק גִיזוּנְט · נוּא אַזוֹ אַמֶענְטְשִׁין, אִיז זַייעֶר
שְׁוֶוער אַרָאפּ צוּ פִירִין · עֶשׂ אִיז אוֹיף אִים אַלֵיין אַבִּיטֶערֶער
רַחֲמָנוּת: אֵיין מֶענְטְשׁ אַלֵיין, זָארְגְט נֶעבִּיךְ פַאר טוֹיזִינְטֶער
מֶענְשִׁין, נָאר וָואשׂ אִיז דִי פְּעוּלָה פוּן זַיין דַאֲגָה? פְרֶעג אִיךְ,
קֶען עֶר נֶעבְּעךְ דֶר צוּ אֶפֶּעס הֶעלְפִין? דִיא וֶועלְט בְּלַייבְּט
בַּייא אִירֶעם, דֶר קוֹיפְט אַהוֹיז, יֶענֶר מַאכְט זִיךְ אַבֶּגֶד, אֵיינֶער
פַאר דִינְט גֶעלְט, דֶער אַנְדֶערֶער כָּבוֹד · זַייז קִנְאָה קֶען זַייא
נִיט

ניט שַׁאטִין אויף אַהָאר . אִים אָבֶּער , שַׁאט דָאשׁ זַייעֶר אוּנ זַייעֶר . גַאֲוָה נִצָחוֹן אוּנ יָאגִין זִיךְ נָאךְ כָּבוֹד , פַּאר שְׁלֶעפִּין אויךְ דֶעם מֶענְשִׁין טִיף אִין דֶער קְלִיפָּה . קוֹדֶם שְׁמוּעֶסְט עֶר זִיךְ אַיין , אַז עֶר אִיז גְרֶעסֶער אוּנ בֶּעסֶער פַאר יֶענֶעם . נוּא אַז עֶר אִיז יוּא גְרֶעסֶער , דַארְף דָאךְ בְּלַייבִּין אויף זַיינֶעם . אוּנ וֶועמֶען קוּמְט מֶער כָּבוֹד אֵיידֶער אִים . אַזוֹ אַמֶענְטְשְׁל , זוּכְט זִיךְ נָאר אִיבֶּער אַלֶעמֶן אַרִיבֶּר שְׁפְּרִינְגֶען . דִי קְלֶענְקְסְטֶע זַאךְ וָואשׁ עֶר טוּט , וִויל עֶר עֶשׁ זָאל דוּנֶערִין . זַיין נָאמֶען זָאל שַׁיינֶען אוּנ גְלֶענְצִין . אוּנ זוּכְט רַק , אוּנ גִיפִינְט אִין דֶעם אַנְדֶערִין , חֶסְרוֹנוֹת ׳ דֶער כְּלַל אִיז , אַלֶע זַיינֶען נִישְׁט , חוּץ עֶר מִיט נָאךְ עֶטְלִיכֶע , וָואשׁ שְׁפִּילִין אִים צוּא זַיין טֶענְצִיל . וִויפִיל צָרוֹת וִויפִיל בִּזְיוֹנוֹת קָאסְטִין דִי לִיבֶּע הַארְצִיגֶע מִדוֹת אָפּ דֶעם דָאזִיגִין בָּחוּר , דַארְף עֶר נָאר אַליין וִויסִין ׳ פַאר אִיטְלִיכִין קְלֵיינֶעם שְׁטָאךְ בַּאקוּמְט עֶר אַגְרוֹישִׁין שְׁטָאךְ צוּרִיק דִיא וֶועלְט הָאט פַּיינְט צוּא שְׁוַוייגִין אִיטְלִיכֶער הָאט אַהַארְץ וָואשׁ פִּילְט דֶעם טַעַם פוּן אַבַּליידִיגוּנְג . אָפְּט הָאבִּין אֶזוֹעְלְכֶע לַייט זַייעֶר לוֹין גִינוּג , פַאר עֶטְלִיכֶע וֶוערְטֶער , בִּיקוּמְט מֶען יְסוּרִים , וֶועלְכֶע דוֹיעֶרִין בִּיזִין קֶבֶר .

צְבִיעוּת אָדֶער פַאר שְׁטֶעלְטֶע פְרוּמְקַייט , אִיז עֶרְגֶער אֵיידֶר רִשְׁעוּת . פוּן אַרָשָׁע הִיט זִיךְ אִיטְלִיכֶר , פוּן אַרָשָׁע וֶועט

זיך

זִיךְ קֵיין עֶרְלִיכֶר מַאן נִישְׁט אָפּ לֶערְנֶען, פוּן אַגִיפַּארְבְּטִין אָבֶּער
וָואשׂ אִין גְרוּנְד אַבְּגְלֶעם, אוּנ מַאכְט זִיךְ פַר אַמשֶׁה. לֶערִינְט
מֶען זִיךְ טַאקֶע אָפּ, אוֹיף אִים קוּקְט מֶען, פוּן אִים הַאלְט מֶען.
אַזֶעלְכֶער קֶען פַאר פִּירִין אִין זִיבֶּעטִין צִימֶער פוּן גֵיהִנָם, עֶר
שַׁאט נִיט זִיךְ אַלֵיין, עֶר שַׁאט אָפְּט אַשְׁטִיק וֶועלְט. וִויפִּיל
שַׁבְּתִי צְוִוינִיקֶעס הָאט שׁוֹין דִי וֶועלְט גִיהַאט, וִויפִּיל פַאלְשֶׁע
מְשִׁיחִים הָאבִּין שׁוֹין אִידִין גְזֶעהֶן· וִויפִּיל אִידֶעשֶׁע בְּלוּט אִיז
אִיבֶּער זֵייא פַאר גָאסִין גִיוָוארִין, וִויפִּיל אִיז אִידֶעשֶׁער כָּבוֹד
פַאר שְׁמִירְט גִיוָוארִין אִיבֶּר זֵייא· קוּרְץ, מֶען מוּז זִיךְ זֵייעֶר
הִיטִין פַאר דִיא צְבוּעַקֶעס, זֵייא זַיינֶען דֶער אָמֶתֶער סַם.
קַארְגְשַׁאפְט, בְּרֵיינְגְט אוֹיךְ צוּא פִיל שְׁלֶעכְטֶעס, אַמֶענְטְשׁ
וָואשׂ הָאט קֵיין רַחֲמָנוּת נִיט אוֹיף זִיךְ, וִויא קֶען עֶר רַחֲמָנוּת
הָאבִּין אוֹיף לַייטִין? אַמֶענְטְשׁ וָואשׂ פַאר גִינְט נִיט זִיךְ אַלֵיין
הֲנָאָה הָאבִּין פוּן לֶעבְּן, ווי אַזוֹ וֶועט עֶר גֶעבִּין צְדָקָה אַנְדֶערֶע?
אַמֶענְטְשׁ וָואשׂ בַּאיי אִים אִיז רֶעכְט צוּא לִיבּ דֶעם קֶערְבִּיל
אִיבֶּר טְרָאגִין בִּזְיוֹנוֹת, אוּנ לַיידִין יִסוּרִים, וִויא זֶעה קֶען עֶר
חַס הָאבִּין אוֹיף דֶעם אַנְדֶערִינְס בִּזְיוֹנוֹת אוּנ יִסוּרִים? זַיין
גִיזוּנְד פַאר קוֹיפְט עֶר אָפְט פַאר אַמַטְבֵּעַ, וָואשׂ זֶעה קֶען בַּיי
אִים בַּאטְרֶעפִין יֶענֶעמְס גְזוּנְט, דֶר וָואשׂ הָאט אַמָאל גִיזֶעהֶן,
וִויא אַקַארְגֶער קוֹיפְט אֶפֶּס, וִויא אַקַארְגֶר צֵיילְט גֶעלְט, וָואשׂ
פאר

פַאר אַפָּנִים דֶער קַארְגֶער קְרִיגְט, אַז עֶר שְׁמוּעֶסְט וֶועגִין אָן וֶוערִן, דֶער וָואשׂ הָאט אִים גִיהֶערְט טַעְנָען בַּאיי אַדִין תּוֹרָה, דָר דַארְף קַיין אַנְדֶר מוּסָר נִיט. עֶשׂ אִיז גַאנְץ גִינוּג לְעֶבֶּרִיגֶער מוּסָר, וָואשׂ מֶען זֶעט אוּנ מֶען הֶערְט.

עַצְלוּת פוּילְהַייט, הַאלְט מֶען פַאר אַקְלֵיינִיקַייט, אוּנ מֶען מָאג זָאגִין אַז זִיא אִיז אֵיינֶע פוּן דִיא עֶרְגְסְטֶע מִדּוֹת׳ זִיא קֶען גִיכֶער אֵיידֶר אַנְדֶערֶע אִיבֶּער פִירִין דֶעם מֶענְטְשִׁין פוּן אָן הוֹיב בִּיזִין סוֹף׳ דָאשׂ אִיז אֵיינֶע פוּן דֶעם יֵצֶר הָרַעְס שַׁארְפֶע פַיילִין, וָואשׂ מִיט אִיר צִילְט עֶר אוּנ טְרֶעפְט גְלַייךְ אִין פִינְטִיל אַריין אַקוּרַאט׳ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָאט זִיא שׁוֹין בַּשְׁרִבִּין׳ מִיט זַיין רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. שִׁיק עֶרְגִיץ דֶעם פוֹילִן, זָאגְט עֶר, וֶועט עֶר דִיר גִיפִינֶן אַלֶערְלֵייא תְּרוּצִים, עֶר זָאל נִיט גֵיין׳ עֶר וֶועט דִיר זָאגִין, לֵייבִן, בֶּערִין, וֶועלְף, לוֹיפִן אִיצְט אַרוּם אִין גַאס. גַזְלָנִים, פַּאלִין אָן, אוּנ מֶען הַרְגֶת, אִין מִיטִין מַאתְק, אוּנ אִין מִיטִין הֶעלִין טָאג, נָאךְ דֶער צֵיילְט שהעי״ה אִיךְ בִּין אַמָאל אַליין פַאר בַּייא גִיגַאנְגֶען פַאר בַּאיי אַפוֹילִינְס פֶעלְד, (מִסְתָּמָא אֶפֶּעס אַיְרוּשָּׁה פוּן אַפָּאטֶר) אוּנ פַארְבַּיי זַיין וַויין גָארְטִין (אָט אַפָּנִים דֶער פָאטֶער אִיז גִיוֶועזִן אַיוּסְטָער בַּעַל הַבַּיִת) הָאבּ אִיךְ מִיךְ צוּ גִיקוּקְט, וִויא עֶשׂ אִיז דוּרְךְ פַאר וַואקְסִין מִיט וִוילְדֶע קְרוֹיט, מִיט שְׁטָעכִיגֶע גְרָאז, אוּנ דִיא

שטיינערנע

שְׁטֵיינֶערְנֶע גִימויֶערְטֶע צַאם וָואשׁ אִיז גִיוָועֶן אַרוּם, אִיז אַיין גִיפַאלִין אוּנ צוּא וָוארְפִין גִיוָוארִין׳ הָאבּ אִיךְ פַאר זִיךְ אַקְלֶער גִיטָאן דֶער יוּנְגֶער מַאן הָאט אַפָּנִים לִיבּ הִיפְּשׁ צוּא שְׁלָאפִין, הִיפְּשׁ צוּא לִיגִין, וָוארוּם שְׁלָאף מִיט דַלוּת, זַיינֶן אַפָּאר פָּאלְג פוּן אֵייבִּיג אָן.

דֶעם מֶענְטְשִׁינְס הַארְץ אִיז גִיגְלִיכִן צוּא אַפֶּעלְד, אַז מֶען גְרָאבְּט עֶשׁ נִיט אוֹיף מִיט מוּסָר מֶען פַאר זַייט נִיט קַיין יִרְאַת שָׁמַיִם, מֶען בַּאשְׁפְּרִיצְט נִיט מִיט תּוֹרָה מִיט חָכְמָה, וָועט אַוַודַאי פַאר וַואקְסִין וָוערִין מִיט שְׁלֶעכְטֶע מִדוֹת, מִיט שְׁטֶעכִיגֶע תַּאֲווֹת, אוּנ דָאשׁ שְׁטִיקִיל מֶענְצֶעשַׁאפְט וָואשׁ עֶר הָאט אִין זִיךְ, וָועט אוֹיךְ אַיין פַאלִין.

עֶשׁ אִיז שֵׁיין צוּא זֶעהֶן וִויא מֶען וֶועקְט דֶעם פוֹילִין פוּן שְׁלָאף, עֶשׁ אִיז אַמִצְוָה צוּא צֵיילִין וִויפִיל מָאל עֶר קֶערְט זִיךְ פוּן אֵיין זַייט אוֹיף דֶעם אַנְדֶערִין, עֶשׁ אִיז אַפַּאר גִינִיגֶען צוּא הֶערִין דִי תְּרוּצִים וָואשׁ עֶר עֶנְטְפָערְט פוּן צְוִוישִׁן דִיא צֵיין. דָאשׁ עֶרְשְׁטֶע מָאל, פְלֵייא הָאבִּין מִיר גִיבִּיסִין דִיא גַאנְצֶע נַאכְט. דָאשׁ אַנְדֶערֶע מָאל, בִּיז וַוייסִין טָאג הָאבּ אִיךְ נִיט גִיקֶענְט שְׁלָאפִן. דָאשׁ דְרִיטֶע מָאל, דִיא אוֹיגִין קְלֶעפִּין זִיךְ מִיר, דָאשׁ פֶערְטֶע, עֶפֶּעס אִיךְ הָאבּ גְרוֹישׁ קָאפּ וֵוייטִיג. הַיינְט אִיז אַשֵׁיינֶע סְצֶענֶע צוּ בַּאטְרַאכְטִין, וִוי דִי בְּלֵייעֶנֶע פֵּייגִיל,

הויבט זיך אויף, אונ זוכט די קליידר אויף אן טאן זיך אונ נאך דעם ווי די קינפעטרין קריכט שוין אראפ מיט מזל פון בעט אונ-מאכט צו רעכט ווארמע וואשר אף וואשין זיך. (פאר קאלטע וואשר ציטערט ער, אונ שוועדט אז מען קען זיך פאר קלין) קומט אבר צום דאבנן איז שוין וואש קלטר גזינטר, זיין דאבנן איז פשוט. דער גאנצר טאג איז ביי אים פריא מארגין, די זון שטייט ביי אים אויף איינארט, די זייגרס במערקט ער ניט ווי זיי גייען, קיין זאך אנטלויפט ניט, יאגן זיך האט ער פיינט, ער לייגט אלס אף אויף שפעטער. אויף מארגן נאר ביי דר אבילה איז גראר קיין מעשה ניט, ער לייגט דש ניט אפ, אונ טוט זיין זאך באמונה, גאנץטריי ווש אמת איז אמת, מען קען אנדערש ניט זאגין. אונגליקליכסטע עלטערין זיינן די אויף דר וועלט, די וואש האבן אקינד אפוילן, אגראב קעפל קען מען אויש שייערן אנאריש קינד, קען מען אריין שטאפין עפס חכמה. אשלעכט קינד, קען מען בעסרין. אפוילין אבער, איז ביטר צו מאכן פלייסיג׳ ער פילט ניט, וויא ווייט דער פעלער דער לאנגט. ער וויים ניט, צו וואש ער קען ברייננן אונ זוכט ניט מיטלען צו וערין אנדערש. אבהאלטענע מכה וואש מען פילט זיא ניט שטארק, דיא מאכט גיך איין עק פון דעם מענשין.

פוילער! פוילער! ביטראכט וואו האלשטו, זעה, וויא

אלע

אלע אויף דר וועלט ארביטן . אלע טועז לויפן , יאגן זיך אהער אהין ׳ זעה , וויא דיא פייגעלעך שטייען אויף צוא וועקין , עש איז נאך ניט רעכט טאג , אונ זייא שרייען ה׳ אחד . וויא דיא שטערין דאבנען מעריב בזמנו , אונ היטין אפ שטענדיג דיא צייט . וויא דיא בינען זינגען זמירות , וויא דיא פרעש זאגין גאנצענע נעכט תהלים . באטראכט נאר דיא קליינע מילבעלאך , וויא זיי פאר זארגין זיך מיט תבואה , שיטין אן גאנצע שפייכר , זעה ווי די שפין וועבט אויש קינסטלך איר נעץ . דארפסטו זיך ניט שעמן , אז אזעלכע פיצלאך , ברעקלאך טוען וואש זייא דארפין , זאגין שירה אין דער צייט , אונ דוא ליידיג גייער ׳ זיצט פאר ליגט דיא הענט , אן גישפארטער הייט , אונ לייגסט אפ אלע נייטיגע זאכין אויף מארגין , אונ פאר געסט זיך , אז איטליכער טאג האט זיין מארגין , אונ איטליכער מארגין ווערט אהיינט . אדאקטאר זאל אפ לייגן זיין וויזיט אויף מארגין , אונ דא וועט דער וייל דער קראנקר שטארבן , ווועט מען דען ניט גירעכט זיין , אז מי וועט זאגן דר דאקטאר איז זיין מלאך המות ? . איטליכער מענש מעג זיך , אונ מוז זיך אפט באטראכטין פאר אדאקטאר . וויפיל מאל טרעפט אז דורך אפ לייגין אזאך אנייטיגע אף שפעטער , קומט ארויש אאונגליק חלילה . אויב דוא פוילער ווילסט זיך

אן

אָן קוּקִין אִין אַרִיכְטִיגִין שְׁפִּיגִיל, וֶועל אִיךְ דִיר אַנִידֶער שְׁטֶעלִין
דָאשׁ פוּיל מְהִיר פַאר דִיא אוֹיגִין. דִיא חַיָה הָאט גָאט בָּ"ה
בַּאשַׁאפִין פוּן אַמוּסָר וֶועגִין פַר דֶעם לֵיידִיג גֵייעֶר. אַזוֹ אַחַיָה
אִיז דָאשׁ, אַז מֶען וַוארְפְט זִיא מִיט שְׁטֵיינֶער. הֵייבְּט זִיא
זִיךְ נִיט אוֹיף, מַחֲמַת פוֹילְהַייט, מֶער אַז פוּפְצִיג זֶעכְצִיג צַרְשִׁין
אַטָאג, קֶען זִיא נִיט אַיין קְרִיכִין. עֶטְלִיכֶע טֶעג גִיוֶוערְט בַּאיי
אִיר אַרוֹיף קְלֶעטֶערִין אַפִין בּוֹים, צוּא קַיְיעֶן יֶענֶע בְּלֶעטֶער
פוּן יֶענֶעם בּוֹים, וָואשׁ זַייא זַיינֶען אִיר אֲכִילָה אוּנ עֶרְנֶערְהוּנְג
אוּנ פוּן דֶעם בּוֹים קְרִיכְט זִיא נִיט אַרָאפּ עֶטְלִיכֶע חֲדָשִׁים. אַף
דֶער חַיָה, אִיז נִישְׁטָא וָואשׁ פַאר אִיבְּל צוּא הָאבִּין, זִיא אִיז
אַזוֹא בַּשַׁאפִין, מִיט אַזוֹא אַנַאטוּר גִיבָּארִין גִיוָוארִין, אַמֶענְשׁ
אָבֶּער הָאט שֵׂכֶל, עֶר פַארְשְׁטֵייט אז אַזוֹא אִיז נִישְׁט, עֶר קֶען
זִיךְ אוֹיס קְלַייבִּין אַנַאנְדֶער וֶועג. דֶער צוּ וְויל דֶער מֶענְשׁ נִיט
זִיצִין בְּשַׁעת מֶען וַוארְפְט אִים מִיט שְׁטֵיינֶר, דֶער מֶענְשׁ וְויל
נִיט קַייעֶן קֵיין בְּלֶעטֶער, דֶער מֶענְטְשׁ קֶען נִיט אוֹיס קוּמֶען
אַחוֹדֶשׁ אָן עֶסִין. קוּרְץ, דֶער מֶענְשׁ קֶען נִיט זַיין קֵיין פוֹיל
מְהִיר. עֶשׁ אִיז אַחֶרְפָּה אִבוּשָׁה, פַר אַמֶענְשִׁין, עֶר זָאל אַרַיין
לָאזְזִיךְ אִין פוֹילְהַייט אוּנ שְׁלָאף. נֶעם אַף זִיךְ פוּיקֶר! פוּן הַיינְט
אָן, בַּמִיהֶן זִיךְ וְוִי מֶען הַארְפְטָאוְושׁ עֶשׁ גְהֶער צוּ גָאט וָואשׁ עֶשׁ
גִיהֶער צוּ לַייטִן וָואשׁ עֶשׁ גִיהֶר צוּ וַוייבּ אוּנ קִינְדֶר, וָואשׁ עֶשׁ
גיהער

גְהָער צוּ זִיךְ אַלֵיין, אַז דוּ זָאלְשְׁט הָאבִּין אַפָּנִים פוּן אַמֶענְשְׁן.
אַזוֹ וִויא מֶען דַארְף אוּנ וִויא מֶען מוּז בַּייא אוּנְז אִידִין רֵיינִיגִין פְלֵיישׁ פוּן בְּלוּט, מֶען דַארְף זוּכִין אוּנ בַּנִיצִין אַלֶע מִיטָלֶען, עֶשׂ זָאל נִיט בְּלַייבִּין קַיין טְרָאפִּין דַם הַתַּמְצִית, מֶען מוּז וֵויקִין, מֶען מוּז זַאלְצִין מֶען מוּז שְׁוֵויינֶקִן קַיין בְּלוּט זָאל נִיט זַיין. אַזוֹא מוּז אִיטְלִיכֶער אִיד, וָואשׂ הָאט אַאִידִישׁ הַארְץ רֵיינִיגִין זַיין מוֹיל, זַיין צוּנְג, זַיין הַארְץ פוּן אַבְּלוּטִיגֶע זַאךְ, פוּן אַזָעלְכֶע וָוערְטָער, פוּן אַזֶעלְכֶע גִישֶׁעפְּטִין, וָואשׂ הָאבִּין אַרוֹיטֶע פַארְבּ. מֶען דַארְף דֶעם צוּנְג, אוּנ דָאשׂ הַארְץ, פִּיל זַאלְצִן, גִינוּג זַאלְצִין, אַסַךְ וַואשִׁין אוּנ שְׁוֵויינֶקִען, בִּיז זֵיי זָאלִין רֵיין וֶוערִין.
אַפֶּעלְד מוּז מֶען בַּאַרְבַּייטִין, גְרָאבִּין, אַקֶערִין, פַּאר זַייֶען, יֶעטִין, פָּאלֶען אוּנ נָאךְ דֶעם אַלֶם, דַארְף מֶען בֶּעטִן אוּנ הָאפִין אוֹיף גָאטְשׂ בְּרָכָה, עֶר זָאל שִׁיקִין זַיינֶע מַלְאָכִים דִי וָואלְקִין זָאלִין בִּיפַייכְטִין בִּינֶעצִין מִיט רֶעגִין דִיא עֶרְד. עֶר זָאל אָפּ הִיטִין דִיא תְּבוּאָה פוּן קָעלְט, בַּשָׁעתִין וַואקְסִין. פוּן הַיישֶׁערִיקִין זָאלִין נִיט אָפּ עֶסִין. פוּן צוּא פִּיל רֶעגִין זָאל עֶשׂ נִיט פַאר פוֹילִין אוּנ פַאר דַארְבִּין. נִיט נָאר פֶעלְדֶער, נִיט נָאר עֶרְד, דַארְף מֶען אַזוֹא בִּיאַרְבֶּטִין. אַלֶע גִישֶׁעפְטִין זַיינֶן אַזוֹיא. טָאן מוּז מֶען. הָארֶעוֶוען דַארְף מֶען, נָאר אָן

אמונה

אֶמוּנָה אִין זַיין לִיבִּין הַארְצִיגִין נָאמֶען, טוֹיג עֶשׁ אַלְשׁ אַפִּין פַּייֶער · אָן זַיין ווילִין, אָן זַיין מַזָל בְּרָכָה, טוֹיג אַלְשׁ אַף כַּפָּרוֹת ·

רֵיידְן הוֹיךְ, הֵייסְן מִיט אַגִישְׁרֵיי, זָאגְן מִיט בְּרֵייטְקַייט פִּירְט קַיין מָאל נִיט צוּ גוּטִין · אִיטְלִיכֶר מֶענְשׁ אִיז אַמֶענְשׁ, זַיין אַפֶּערְד וִויל עֶר נִיט, לָאזְן זִיךְ שְׁפַּאנֶען אִיז אִים אַטוֹיט · אֲפִילוּ אַפָּאטֶער אַנְטְקֶעגְן אַקִינְד, אַלֶערֶר אַנְטְקֶעגְן אַתַּלְמִיד, דַארְף אוֹיךְ נִיט בַּאגַיין זִיךְ מִיט שְׁטְרֵיינְגְקַייט. יֶענֶר וֶועט אֶפְשַׁר דוּרְךְ דֶעם גִיבֶער פָאלְגִין אִיצְט, אָבֶער אִין הַארְצִין בְּרֶענְט דָאשׁ, אוּנ דִיא פוּנְקֶען וֶוערִין נִיט פַאר לָאשִׁין · נִיט פְרִיעֶר, שְׁפֶּעטֶער, זַייא וֶועלִין זִיךְ צוּא בְּרֶענֶען, אוּנ מִיט דֶער צַייט חָלִילָה — אוּנ נָאךְ דֶעם הָאבּ פַאר אִיבִּיל אַף זִיךְ אַלַיין · מֶען קֶען לֶערְנֶען יֶענֶעם, וַוייזִין אִים, גֶעבִּין אִים פַארְשְׁטֵיין וִויא בֶּעסֶער אִיז, אָבֶער אָן לַארֶעם · וָוארוּם עֶר אִיז נִיט שׁוּלְדִיג, וָואשׁ עֶר אִיז קְלֶענֶער אִין יָארִין, אִין שֵׂכֶל, אָדֶער אִין פֶערְמֶעגִין, אוּנ אִין פַאלְשִׁין כָּבוֹד · גְרוֹיס הַאלְטִין זִיךְ אִיז, אִי נַארִישׁ אִיז אַעֲבֵירָה · לְמָשָׁל שְׁטָאל צִירִין מִיט אַשֵׁיינֶם פָּנִים · מִיט אַהוֹיכְן וַואוּקְס · אִיז דֶען נִיט אַנַארֶשְׁקַייט? יֶענֶער הָאט דֶען נִיט גִיוָואלְט גְבָּארְן וֶוערִין מִיט אַשֵׁיין נֶעזִל, מִיט אַאֵיידֶלֶע טַאלְיֶע, אָדֶער בְּגַאֲוָה זִיךְ הַאלְטִין, מִיט יִחוּס,

מיט

מיט מִשְׁפָּחָה, אַוַודַאי איז אַפְּאטֶער אַרְב, אונ אַזֵיידֶע אַדַין, זֵייעֶר אַשֵׁיינֶע זַאךְ, נָאר עֶשׁ קָען זַיין, אַז אַבַּעַל מְלָאכָה אִין דֶער מִשְׁפָּחָה, אִיז נָאךְ מֶער יִחוּס.

אַכָּשֵׁרֶער גְרָאשִׁין אִיז אֶפְשַׁר בֶּעסֶער, אֵיידֶער כָּשֵׁרָה תְּפִילִין אונ צִיצִית. וִויא דִיא גְמָרָא זָאגְט דֶער וָואשׁ אִיז זִיךְ מְפַרְנֵס, מִיט זַיין אֵייגֶענֶע מִיאָ, אִיז גְרֶעסֶער אֵיידֶער דֶער וָואשׁ אִיז זִיךְ מְפַרְנֵס מִיט יִרְאַת שָׁמַיִם. אונ בִּפְרָט אַז אִין גְרוּנְד, אִיז יִחוּס נָאר אַאוֵוים גִיטְרַאכְטֶע זַאךְ. וָוארוּם אַלֶע מֶענְשִׁין, קוּמֶען דָאךְ אַרוֵיס פוּן אֵיין פָאטֶר אונ מוּטֶר, פוּן אָדָם הָרִאשׁוֹן מִיט חַוֶוען. בְּלָאזִין זִיךְ מִיט נְגִידוּת, מִיט רַייכְקַייט, אִיז גֶעווִים אַגְרוֵישֶׁע שְׁטוּת. אַלֶע וֵוייסִין אַז בַּייא אָרֶעמֶע לַייט, גִירָאטִין גִיכֶער גוּטֶע קִינְדֶער. דָאשׁ רוֹב אִיז דֶער אָרִימַאן עֶרְלִיכֶער, מֶער בַּעַל צְדָקָה, פְרִימֶער, הָאט מֶער גָאט אִין זִין, דֶעם רַייכִין הָאט גָאט בָּ״ה גִיגֶעבִּין מֶער גֶעלְט, דֶעם אָרֶעמֶען מֶער תּוֹרָה, מֶער חָכְמָה, מֶער יִרְאַת שָׁמַיִם, אָדֶער אַנְדֶערֶע מַעֲלוֹת. אונ חוּץ אַלֶעמֶען, אִיז דִי גְרֶעשְׂטֶע נַארֶעשְׁקַייט, צוּ שְׁטָאלְצִירִין מִיט גֶעלְט. גְלַייךְ וִויא מֶען הָאט נִיט גִיזֶעהֶען גַאנְץ גְרוֵישֶׁע גְבִירִים, לִיגְן בַּאגְרָאבְּן אִין פְרֶעמְדֶע תַּכְרִיכִים. גְבִירִים גֶעבֶּעךְ גֵייעֶן אַרוּם אַף דֶער עֶלְטֶר וִויא דֶער שְׁלָאגֶענֶע מַחֲמַת דוּרְךְ זֵייעֶר בְּרֵייטִין פִיהְרוּנְג, הָאבְּן זֵיי גִימוּזְט בְּלַייבְּן

שטיין

שְׁטֵיין אִין מִיטִין . וְויל אֵיינֶער גְרוֹישׁ הַאלְטִין זִיךְ מִיט חָכְמָה מִיט בִּילְדוּנְג , אִיז אַסִימָן אַז עֶר הָאט אִין זִיךְ נִיט קֵיין חָכְמָה נִיט קֵיין בִּילְדוּנְג וָוארוּם חָכְמָה. אָן גוּטִי מִדוֹת אוּנ אָן מַעֲשִׂים טוֹבִים , אִיז נָאר בַּייא הַשֵׁי"ת אִין הַאנְדִי עֶר גִיט אַגוּטִן קָאפּ , עֶר גִיט מִיטֶלֶען דֶער צוּ . הָאט דֶער אַנְדֶערֶער אַגְרָאבְּן קָאפּ , אוּנ הָט קֵיין מִיטֶלֶען גִיהַאט צוּ לֶערְנֶן זִיךְ , אִיז עֶר דִי וֶועלְכְּבִּיגֶע זַאךְ וָואשׁ אַאָרִימַאן , מֶען דַארְף אוֹיף אִים רַחֲמָנוֹת הָאבִּין , אִין גָארִי אָרֶער אֶפְשַׁר קֵיין רַחֲמָנוֹת אוֹיךְ נִיט , וָוארוּם מֶען קֶען זַיין גַאנְץ פַיינֶער , אַבְּרַאוֶוער אָרֶענְטְלִיכֶער מֶענְשׁ , אוּנ מֶען זָאל נִיט קֶענֶן נֶעמֶען אַפִּידְל אִין הַאנְר , צִי כִּדְוֹמֶה לְמָשָׁל נָאךְ אַזֶעלְכֶע זַאכִין . קוּרְץ פוּן דֶער זַאךְ אִיז , דוּא מֶענְטְשׁ הָאשְׁט מִיט גָאר נִישְׁט זִיךְ אִיבֶּר צוּ נֶעמֶן . פַר וָואשׁ זָאלְסְטוּ רֵיידִין שְׁלֶעכְטֶעס אוֹיף יֶענֶעם , גְלַייךְ וְויא דוּא בִּיזְט דוּרְךְגוּט, פַאר וָואשׁ וֶוערְשְׁטוּ אֶפְּט בֵּייז אוֹיף אַנְדֶערֶע אוּנ צַף זִיךְ קֵיין מָאל נִיט . פַאר וָואשׁ הָאשְׁטוּ פֵיינְט דַיין שׂוֹנֵא , אוּנ זִיךְ הָאשְׁטוּ אַזוֹ לִיבּ . מִיר דַאכְט אַז דוּ בִּישְׁט זִיךְ אַגְרֶעסֶערֶר שׂוֹנֵא אֵיידֶר יֶענֶער. פַר לַייטִין שֶׁעמְסְטוּ זִיךְ אוּנ פַר זִיךְ אַלֵיין גָאר נִיטִי נֶעם אַרָאפּ מַיין פְרַיינְד . דֶעם סְטָאר פוּן דִיא אוֹיגִין , קוּק זִיךְ גוּט אַרוּם , וֶוער אוּנ וָואשׁ דוּא בִּיזְט יֶעצְט וְויא דֶער טוֹיט אוּנ דֶר מַלְאַךְ הַמָּוֶת , דְרֵייעֶן זִיךְ אַרוּם דַיינֶע פִים וְויא דִי שְׁלַאנְגֶן

וואש

וָואשׁ אַטָאג מֶער פַאר דְרֵייעָן זַיי זִיךְ מֶער׳ זָעה מִיט קְלָארֶע מִיט לִיכְטִיגֶע אוֹיגֶין אַז עֶשׁ אִיז נִיט דַיין וָועלְט, נִיט דַיין גֶעלְט, נִיט דַיינֶע פְרַיינְד, נִיט דַיין הוֹיז גִיזִינְד, דָאשׁ הָאט מֶען דִיר אַלְשׁ גִיגֶעבִּין אוֹיף אַוַוילֶע. בִּיזְט דָא אַפְּרֶעמְדֶער בִּיזְט אַגֶר אַשְׁכֵן אִין דֶער וָועלְט. זָארְג זִיךְ נִיט שְׁטַארְק אַז דִיר פָעלְט אָפְּם וָועסְט בַּאלְד פְרַאיי וֶוערִין פוּן אַלֶע צָרוֹת, וָועסְט זִיךְ פַאר גֶעסִין אַף דַיינֶע אַלֶע מַעֲלוֹת אוֹיךְ. אוּנ שְׁלָאף רוּאִיג.

דברי חכמה

גְלִיק מַאכְט פְֿרֵיילֶךְ. גֶעלְט מַאכְט שְׁטָאלְץ. אוּנְגְלִיק מַאכְט קְלוּג.

בַּאיי גָאט בָּ"ה אִיז דָער אֶמֶת, פַאר אַמֶענְשִׁין אִיז גִינוּג אַז עֶר זוּכְט אִים.

אַלֶע זָאגְן, דִיא וָועלְט אִיז שְׁלֶעכְט, עֶשׁ דַארְף בֶּעסֶער זַיין, נָאר אִיטְלִיכֶער לֵייגְט אַרוֹיף אוֹיף דֶעם אַנְדֶערִין, עֶר זָאל זִיךְ בֶּעסֶערִין, אַלֵיין וִויל עֶר נִיט.

עֶשׁ קֶען מַאקֶע זַיין אַז דוּא הָאסְט וֶוייניגֶער אֵיידֶער דוּא דַארְפְסְט, נָאר דָאשׁ דַארְפְסְטוּ וִויסִין, אַז דוּא הָאסְט מֶער אֵיידֶער דוּא בִּישְׁט וָוערְט.

פאר

פַאר טוֹיטָע אִיז דִיא וָועלְט גָאר נִישְׁט, פַאר אַלְטָע אַשְׁטִיקִיל וָועלְט, פַאר יוּנְגָע לַייט, מֶער וִויא אַגַאנְצָע וָועלְט.

זוּכְשְׁטוּ אִין אַמֶענְטְשִׁין אַמַלְאַךְ, וָועסְטוּ נִיט גִיפִינֶען, זוּכְשְׁטוּ אִין אִים אַמֶענְטְשִׁין, קֶענְסְטוּ אַמָאל גִיפִינֶען אִין אִים אַמַלְאָךְ.

גַאנְץ גוּטֶע אוּנ גַאנְץ שְׁלֶעכְטֶע, זַיינֶען וֶוייִנִיג, דָאשׁ רוֹב, זַיינֶען מִיטֶעלֶע.

אַלֶע מֶענְשִׁין אִין אֵיינֶעם, זַיינֶען וִויא אַגְרוֹישֶׁער רֶעגְן אִיטְלִיכֶער פַאר זִיךְ אִיז וִויא אַיין טְרָאפִּין. נָאר פוּן אַלֶע טְרָאפִּין אִין אֵיינֶעם, בַּשְׁטֵייט דֶער גַאנְצֶער רֶעגִין.

מַעֲלוֹת אַז זֵייא וֶוערִין פַאר עָלְטֶערְט, הָערְט מֶען אוֹיף פוּן זֵייא צוּא הַאלְטִין. אַזוֹ אִיז שׁוֹין דֶער שְׁטֵייגֶער, פַאר אַיין אַלְטִין חוֹב, וַוִיל מֶען נִיט צָאלִין.

פַאלְט אַבְּלִינְדֶר, הָאט מֶען רַחֲמָנוּת. פַאלְט אַזֶעהֶנְדִיגֶר, לַאכְט מֶען, אַז אַגְרָאבֶּער מֶענְשׁ פִירְט זִיךְ נִיט שַׁיין, אִיז מֶען אִים מוֹחֵל, אַאֵיידֶעלִין אָבֶּער, בִּירֶעט מֶען.

בַּאטְרַאכְט דִי וָועלְט, אוּנ פַר שְׁטֵיי גָאטֶעס גְרוֹישְׁקַייט. וָועלִין אִים וִויסִין אַקוּרַאט, אִיז דִיא גְרֶעסְטֶע נַארִישְׁקַייט. הֶערְשְׁט אַפִידֶל שְׁפִילְט אַשֵׁיינֶעם נִיגְן, הָאבּ הֲנָאָה. ווִילְשְׁטוּ

זעהען

וֶועהֶען דֶעם נִיגְן מִיט דִיא אוֹיגִין, בִּיזְטוּ אַשְׁמִיק מְשׁוּגָע.

דֶער דָאקְטָאר פַאר שְׁטֵייט דֶעם קְרַאנְקִין פוּן דוֹפֵק, אוּנ דֶער חָכָם פַר שְׁטֵייט דֶעם נַאר פוּן צוּנְג. בֵּיידֶע בַּמֶערְקִין אִין דִיא קְלֶעפְּלַאךְ.

בַּארֵיידִין אַעֶרְלִיכִין מַאן אוּנְטֶער דִיא אוֹיגִין, אִיז וִויא הַארְגֶענֶען אַשְׁלָאפֶּענְדִיגִין.

מֶען זָאל דִיר גֶעבִּין וָואשׁ דוּא ווִילְסְט, וָואלְט קֵיינֶער גָאר נִישְׁט גִיהַאט. אַז אַקַאץ זָאל הָאבִּין פְּלִיגְלֶען, וָואלְט זִיא אַלֶע פֵייגֶעלַאךְ צוּא וָוארְגִין.

גִיזוּנְטֶער הֵייט, קְלֶערְט דֶער מֶענְשׁ וָואשׁ טוּט מֶען פַּר זִיךְ. קְרַאנְקֶער הֵייט, הֵייבְּט מֶען זִיךְ אָן בַּרֶעכֶענֶען, צִי הָאט מֶען אָפָּם גִיטָאן פַּאר אַנְדֶערֶע.

קֶענֶען צוּא פְּרִידִין זַיין פוּן לֶעבִּין, קֶען אִיטְלִיכֶער. וֶועלִין צוּא פְּרִידִין זַיין, זֶעלְטֶען וֶוער.

ווִילְשְׁטוּ חַאפִּין גְלִיק מִיט אַמָאל, אִיז אוּמְזִיסְט. בִּיסְלַךְ וַויים, קֶענְשְׁטוּ הָאבִּין. לְמָשָׁל, נֶעמְסְט פְּרִיעֶר אַכַּלָה נָאךְ דֶעם וֶוערְט זִיא דַיין וַוייבּ, נָאךְ דֶעם וֶוערְט זִיא אַמוּטֶער צוּ דַיינֶע לִיבֶּע קִינְדֶערְלַאךְ.

צוּא וָואשׁ ווִילְט זִיךְ דִיר צוּ פְּרִידִין זַיין אִי מִיט זִיךְ, אי

אִי מִיט דֶער וֶועלְט, לָאז דִיא וָועלְט גֵיין אִיר גַאנְג, זָעה דֶער עִיקָר, מִיט זִיךְ צוּ פְרִידִין זַיין

צִיא טַייעֶר קָאסְט דִיךְ יֶענֶעמְס מֵיינוּנְג וֶועגִין דִיר. דֶער מָאן זִיךְ וִויפִיל עֲוֹלוֹת וְויפִיל עֲבֵירוֹת דוּא טוּשְׁט, צוּ לִיבּ יֶענֶעמָעס אַגוּט וָוארְט.

אַזוֹא אַשְׁטִיקִיל עֶרְד וְויפִיל דוּא דַארְפְשְׁט הָאבִּין נָאכִין טוֹיט אוֹיף אַקֶבֶר, דַאכְט מִיר אַז דַארְף דִיר גְנוּג זַיין לֶעבֶּדִיגֶר הֵייט אוֹיךְ.

הָאשְׁטוּ לִיבּ צוּא זָאגִין אוֹיף יֶענֶעם אַוָועקְטִיל, הָאבּ זָעה שׁוֹין קֵיין פַּר אִיבִּיל נִיט, אַז יֶענֶר זָאגְט אוֹיף דִיר אוֹיךְ.

אַשֵׁיינֶער אַגֵיזוּנְטֶער מֶענְטְשׁ, מִיט אַלֵיידִיגֶע הַארְץ, אִיז וְויא אַשֵׁיינֶע דִירָה פוּן דְרוֹיסִין אוּנ אִין וֵויינִיג נֶעצִין דִיא וֶוענְט. ווּאוּנֶען דָארְט אִיז גִיפֶּערְלִיךְ.

מוֹחֵל זַיין יֶענֶעמָעס בַּלֵיידִיגוּנְג, אִיז נָאר אַהַאלְבֶּע מְחִילָה. פַאר גֶעסִין דִיא בַּלֵיידִיגוּנְג, הֵייסְט אִין גַאנְצִין מוֹחֵל גִיוֶוען.

דֶער מֶענְטְשׁ אִיז אַזֵייגֶער, דֶער קָאפּ אוּנ דָאשׁ הַארְץ אִיז דֶער שׁוֹמֵר מִיט דֶעם גְלֶעקִיל וָואשׁ קְלַאפְּט. בַּאַיין קְלוּגִין, אִיז דֶער קָאפּ דֶער שׁוֹמֵר, אוּנ דָאשׁ הַארְץ דֶער גלעקיל

גְלֶעקִיל, בַּאַיין נַאר, אִיז פַּאר קָערְט. (עֶשׂ אִיז טִיף).

זָאגְט אַיינֶער ֶער הָאט אַסוּר, הָאט ֶער שׁוין הַאלְבּ אויש גִיזָאגְט. אונ מֶענְשֶׁט וַוארְטִין, ֶער זָאל דִיר דָאשׂ אַנְדֶר הֶעלְפְט, אויךְ בַּאלְד אויש זָאגִין.

אִיטְלִיכֶע שְׁטוּנְדֶע מַאכְט אַוִיזִיט, אונ מִיטִין קְלַאנְג פוּן זַייגֶער זָאגְט זִיא אוּנְז אַדְיֶיע, מֶער וָועלִין מִיר זִיךְ נִיט זֶעהֶן. עֶשׂ אִיז אַגְרוֹשֶׁער פַּארְדְרָאס, אַז מֶען הָאט בַּייא זִיךְ אַזָעלְכֶע טַייעֶרֶע גֶעסְט, אונ מֶען אִיז נִישְׁטָא אִין דֶער הַיים.

דֶער מֶענְשׁ הָאט אוֹים גִילֶערִינְט דִיא שְׁטוּטֶע צַייט בֵּיידִין: דִיא זַייגֶערְס זַיינֶען אוּנְז אַלֶע וַוייכֶע מוֹדִיעַ, וואוּ מִיר הַאלְטִין. זֵיי זָאגִין גַאנְץ הויךְ, קוּרְצֶע דְרָשׁוֹת אונ גוּטֶע. דֶער בֶּעסְטֶער מוּסָר סֵפֶר, אִיז אַזֵייגֶער אִין שְׁטוּבּ. עֶר רוּט נִיט, עֶר רַאשְׁט נִיט, עֶר קְלַאפְּט אוּנְז אִין קָאפּ, אונ דֶר מָאנְט אוּנְז, וואוּ הִין מִיר רוּקִין זִיךְ.

בִּיטֶער אִיז צוּא זֶעהֶען, וִויא מֶען בַּאגְרָאבְּט אַיין אַייגֶענֶעם. בִּיטֶער אִיז צוּא הֶערִין, דֶעם דוּמְפִּין קְלַאפּ פוּן לֶעצְטִין שְׁטִיקִיל עֶרְד, אַז מֶען וַוארְפְט אַף אִים אַרוֹיף. וָוער אִיז מֶער אַייגֶענֶער, וִוי אוּנְזֶר לֶעבֶּענְס צַייט, מִיר זֶעהֶן וִויא טֶענ אונ יָארִין פְלִיעֶן, מִיר הֶערִין אַלֶע וַויילֶע זַייגֶערְס קְלַאפִּן אונ אוּנְז רִירְט עֶשׂ נִיט.

דֶער מֶענְטְשׁ רֶעגִירְט כִּמְעַט מִיט דֶער גַאנְצֶער נַאטוּר, דָאשׁ וַוייבּ מִיטִין מֶענְטְשִׁין.

אִיטְלִיכֶע הוֹיז קֶען זַיין אַגַן עֵדֶן, אַז דָאשׁ וַוייבּ זָאל עֶשׁ נִיט מַאכִין פַאר אַגֵיהִנָם.

אִיטְלִיכֶע פְרוֹיא פַאר גִינְט דֶער אַנְדֶערֶער אַלְם, חוּץ קְלֵיידֶער, צִירוּנְג, אוּנ אִיר מַאן.

וַוייבֶּער הָאבִּין נֶעבִּיךְ אַסַךְ גְרֶעסֶערֶע צָרוֹת, אֵיידֶער דִיא, אַף וֶועלְכֶע זֵייא וֵויינֶען.

בַּייא דֶעם מַאנְשׁ בִּילְד, אִיז דִיא גַאנְצֶע וֶועלְט, זַיין הַארְץ. בַּיי אִיר אָבֶּר, אִיז דָאשׁ הַארְץ אִירֶם, דִי גַאנְצֶע וֶועלְט.

אַמַאנְסְבִּילְד זֶעט אִיטְלִיכֶע זַאךְ גַאנְץ וַוייט, זִיא אָבֶּר גַאנְץ טִיף.

הַשֵּׁ"יִ הָאט אִיטְלִיכְן גִיגֶעבִּין גִיוֶוער, מִיט וָואשׁ בַּאיי שְׁטֵיין אַנְטְקֶעגִין שׂוֹנְאִים. דֶעם אָקְס, הֶערְנֶער. דֶעם רַייכִין, גֶעלְט. דֶעם אָרֶעמַאן, דַלוּת. אוּנ וַוייבֶּער, חֵן.

בֶּערְנֶע זָאגְט, דָאשׁ גְרֶעשְׂטֶע אוּנְגְלִיק אִיז פַאר אַמַאן אַז זַיין וַוייבּ בְּלַייבְּט אַמָאל גִירֶעכְט אַנְטְקֶעגִין אִים, דָא וֶועט עֶר שׁוֹין פַאר שְׁוַוארְצְט וֶוערִין, יָארִין לַאנְג.

נָאר גַנָבִים אִין אַסְטְרָאג, זָאגִין אוֹישׁ דָאשׁ רוֹב אֵיינֶר

דעם

דָעם אַנְדֶערִין, זֵייעֶר גַאנְץ הַארֶץ,״ זֵייעֶרֶע אַלֶע סודות. עֶרְלִיכֶע מֶענְטְשִׁין אָבֶער, בַּאהַאלְטִין זִיךְ אֵיינֶר פוּן דָעם אַנְדֶערִין. לֵייקֶענֶען פִּיל זַאכִין, אֲפִילוּ פוּן זֵייעֶרֶע בֶּעסְטֶע פְרַיינְד׳ דָאשׁ בִּיסִיל פֶעלֶער וָואשׁ מֶען זָאגְט אוֹישׁ, פוּצְט מֶען אוֹיס, אוּנ בִּיפַארְבְּט דָאשׁ אַז יֶענֶער זָאל עֶס אַנְדֶערְשׁ אָן נֶעמֶען וָוארוּם עֶר פִּילְט וִויא שֶׁענְדְלִיךְ אַפֶעלֶער אִיז.

עניות ועשירות

בִּיטֶער אִיז דֶער דַלוּת.

אִיךְ גִידֵיינְק דִיא צַייטִין, זֵייא שְׁטֵייעֶן מִיר פַאר דִיא אוֹיגִין, אִיךְ קֶען זֵייא נִיט פַאר גֶעסִין, אוּנ אִיךְ וָועל זֵיי נִיט פַאר גֶעסִין, וִויא אִיךְ הָאבּ אָפּ גִילֶעבְּט מַיינֶע מִיטֶעלֶע יָארִן, פוּן צְוַואנְצִיג בִּיז פֶערְצִיג; אִין וָואשׁ פַאר אַדְחָקוּת, אִין וֶועלְכֶע צָרוֹת אוּנ יְסוּרִים, הָאבּ אִיךְ זֵייא פַאר בְּרַאכְט. דָעם נַדַן מַיינֶעם, הָאבּ אִיךְ בַּאלְד אָן גִיוָוארְן, קַיין מְלָאכָה הָאט מֶען מִיךְ נִיט גִילֶערִינְט. פוּן לֶערְנֶן מַאכִין אַפַּרְנָסָה הָאבּ אִיךְ נִיט גִיוָואלְט, הָאבּ אִיךְ אָן גִיהוֹיבִּין אַרוּם צוּא לוֹיפִין, חַאפִּין

לופט

לוּפְט אוּנ וְוינְד , זוּכִין פַּרְנָסָה אִין שְׁווִינְדִיל . שְׁווִינְדֶל בְּלַייבְּט שְׁווִינְדֶל , אוּנ קַיין גֶעלְט אִיז נִישְׁטָא . דָאשׁ גִיזִינְדֶל וֶוערְט אַלֶע יָאר גְרֶעסֶער , דֶער שְׁווִינְדֶל נָאךְ גְרֶעסֶער , אוּנ דֶער דַלוּת גְרֶעסֶער פַאר בֵּיידִין . אַגַאנְצֶע וָואךְ אִיז שְׁלֶעכְט , דָאנֶערְשְׁטָיג אִיז נָאךְ עֶרְגֶר . פַאר אַיוֹם טוֹב אִיז דֶער גַאנְצֶער אוּנְגְלִיק . מֶען מוּז דָאךְ פִיל וֵוייניג פַאר זָארְגִין וַוייבּ אוּנ קִינְדֶר , אוּנ מִיט וָואשׁ פַאר זָארְגִין , מִיט רוֹיךְ מִיט וִוינְד , מִיט חַאפֶּענֶעשׁ מִיט לַאפֶּענֶעשׁ , בִּיטֶער אִיז דֶער דַלוּת .

פוּן פֶערְדְרָאס , פְּלֶעגְט מִיר צוּא זֶעצְט וֶוערִין דָאשׁ הַארְץ , צוּא פְּלַאצְט וֶוערִין דִיא גַאל , אִיךְ גֵייא אַרַיין צוּא יוֹקִיל בִּיטְשָׁאק , זֶעה אִיךְ קִינְדֶער שְׁוַוארְצֶע , גְרִינֶע , מִיעָסָה , דֶער צוּא זֵייעֶר נַארֶעשִׁי , רֵיידִין סֶעפֶּעטְלִיוֶוע , זֵיי הִיקִן ,מֶען הֶערְט נִיט אַווָארְט אַרֶעכְטִן , אוּנ גֵייעֶן אוֹיש גִיפּוּצְט עֶשׁ אִיז פָּשׁוּט אַפַּארְגִינִיגִין צוּ קוּקִין , הָעמְדְלַאךְ , זֶעקְלַאךְ , וַוייס וִויא זִילְבֶּער . פוּן אוֹיבִין קְלֵיידֶלַאךְ אָפּ גִינֵייט , עֶשׁ אִי אַמְחַיֶה צוּא זֶעהֶען . הִיטֶעלַאךְ טַייעֶרִי מִיט קוּטַאסְלַאךְ . אָפּ גִיזוֹימְט זֵייעֶר שֵׁיינ , שְׁפִּילִין זִיךְ מִיט צַאצְקֶעס , אוּנ קְוֶועלִי אָן . פָאטֶער אוּנ מוּטֶער קְוֶועלִין אוֹיךְ אַף זֵייא זֶעהֶענְדִיג פוּן יוֹקִיל בִּיטְשָׁאק , קוּם אִיךְ אַהֵיים צוּא מִיר אִין גְרוּב , אוּנ זֶעה מַיינֶע שֵׁיינֶע לִיבְּטִיגֶע קִינְדֶערְלַאךְ , וָועלְגֶערִין זִיךְ

ארום

אַרוּם נַאָקעטֶע, בָּארְפִיסֶע, דְרַיי וָואכְן אִין אֵיינָע הָעמְדְלַאךְ. קְרַאצִין זִיךְ דִיא הֶענְט, צוּא רַייסִין פוּן זִיךְ דִיא הוֹיט, דָאשׂ הַארְץ רַייסְט מִיר קוּקְן אוֹיף זֵייא. גִינוּג, גַאנְץ גִינוּג, הָאבּ אִיךְ זִיךְ פַאר זִינְדִיגְט פַאר זַיין לִיבִּין נָאמֶען. בִּיטֶער אִיז דָער דַלוּת.

עֶשׂ קוּמְט דֶער זוּמֶער לֶעבּ, וֶוער בְּרַיינְגְט נִיט אַהֵיים אַקִינְד אַנֶעפֶּעלֶע, אַבָּרְנֶעלֶע, אֶפֶּס אַנַאנְדֶר נַאשֶׁערַאיי, וָואשׂ אִיז אָן גִישָׁאטִין אַפִּין מַארְק. מַיינֶע לִיבֶּע אוּנ טַייעֶרֶע קִינְדֶר זִיצִין אוּנ וַוארְטִין וֵויינֶענְדִיג נֶעבִּיךְ, אַף אַטְרוּקִין שְׁטִיקִיל בְּרוֹיט. אוּנ דָאשׂ בְּרֵיינְג אִיךְ נָאךְ נִיט אַזוֹ גִיךְ, זֵייא מוּזִין פְרִיעֶר גִינוּג הוּנְגֶערִין. בִּיטֶער בִּיטֶער אִיז דָער דַלוּת.

מַיין וַוייבּ אִיז גִיוֶועזְן בִּמְחִילָה אַף דֶער צַייט, אוּנ הָאט שׁוֹין אָן גִיהוֹיבִּין גֵיין צוּא קִינְד, אוּנ דָא אִיז נִישְׁטָא קֵיין שְׁטִיטִיל הָארְץ מִיט וָואשׂ אוֹישׂ צוּא הֵייצִין, אוּנ דִי נְשָׁמָה צוּ דֶער וַוארֶעמֶען. עֶשׂ אִיז נִיטָא קֵיין לָאבּוּנְג, מִיט וָואשׂ דִיא נְשָׁמָה צוּא דָער קְוִויקִין. אִיךְ בִּין אַרוּם גִילָאפִין וִויא אַפַאר מַתְעֶר, אַהֶער אוּנ אַהִין, קְרִיגִין וָואשׂ עֶשׂ אִיז, לַייֶען וואוּ אִיז. זִיא אִיז דָא דָער וַוייל גִילֶעגִין גִיוָוארִין מִיט מַזָל, אוּנ אִיךְ בִּין נָאךְ אַלְשׂ טְרָאגֶענְדִיג מִיט מַיין שְׁלִימַזָל. מִיט וֶועלְכֶע צָרוֹת, מִיט וֶועלְכֶע בִּיטֶערֶע יְסוּרִים, אִיךְ הָאבּ אַרַיין

גִיבְּרַאכְט אִין שְׁטוּב, וָואשׁ אִיךְ הָאבּ גְיקָענְט. וֵויס נָאר אֵיין גָאט אִין הִימֶעל, אונ אויךְ אויף דָער עֶרְד. בִּיטֶער אִיז דָער דַלוּת.

פַאר אַיָאר צֶעהָען צוּא רִיק, פַאר חֲנוּכָּה עֶטְלִיכֶע טֶעג, הָאבִּין זִיךְ אַרוּם מִיר צוּנוֹיף גִיקְלִיבִּין, אַמְנָן בַּעֲלֵי חוֹבוֹת׳ דָער מְלַמֵד פַאר שְׂכַר לִמוּד, דָער קְרֶעמֶער פַאר מֶעל דָער אַנְדֶערֶער פַאר לִיכְט אונ פַאר זַאלְץ׳ דָער דְרִיטֶער פַאר גְרוֹיפְּן מִיט קְלֵיינִיקַייט. עֶטְלִיכֵי הָאבִּן מִיר גִילִיֶען טַאקֵי גְרֵייט גֶעלְט, אונ צוּ פַאר בַּייסִין, דָער בעה״ב פוּן דֶר דִירָה, הָאט זִיךְ אָן גִיהוֹיבִּין שְׁוָוערִין אַז אוֹיבּ אִיךְ צָאל אִים שׁוֹין נִיט אָפּ דִירָה גֶעלְט, וַוארְפְט עֶר מִיךְ בַּאלְד אַרוֹיס, מֶער וַוארְטִין קֶען עֶר נִיט׳ אִיךְ בִּין גִישְׁטַאנֶען אִין מִיטִין חֶבְרָה וִויא אַחָתָן, דָאס ווַייבּ אִיז גִיזֶעסִין אִין אַווִינְקֶעלֶע, אונ הָאט גִיוַויינְט וִויא אַקְלֵיין קִינְד, אַז אִיךְ דָער מָאן זִיךְ הַיינְט דִי סְצֶענֶע, שׁוֹידֶערְט מִיר נָאךְ דָאס לַייבּ׳ בִּיטֶער בִּיטֶער אִיז דֶער דַלוּת.

מַיין עֶלְטֶערֶער זוּן אִיז קְרַאנְק גִיוָוארִין׳ נִיט הַיינְט גִידַאכְט, הָאט גִיבְּרֶענְט וִויא אַיין אוֹיבִין, אַהָעלֶעשֶׁער פַייֶער הָאט זִיךְ אִין אִים אַרַיין גִיחַאפְּט׳ אִיטְלִיכֶער קְרֶעכְץ זַיינֶר, הָאט מִיר מַיין גִיזוּנְד אַרוֹיס גִינוּמֶען׳ פוּן זַיין אֵי אִיז מִיר דָאס חִיוּת אַרוֹיס׳ מֶען דַארְף רוּפִין אַדָאקְטֶער, מֶען מוּז נֶעמֶען

ארעצעפט

ארצעפט, אונ דא איז נישטא אנראשין חאטשע צי זיך אויס. איך גייא ארום אן אקאפ, איך זוך, איך טראכט, וואש הייבט מען אן צוא טאן. איין עצה פרעגין איז נישטא באיי וועמען, אונ אים שטיינס גיזאגט, וואש קען איין עצה העלפין. לייען וויל מיר שוין קיינער נישט, בעטין שיינקען, אנדבה נעמען, וועל איך מיר בעסער אמיתה אן טאן. פארט אבאלעבאטיש קינד, איידיל גיצויגין גיווארין, מיינע עלטערין האבין דאש ניט גיטאן, וויא לאזט מען זיך אראפ צוא אזו אמדרגה חלילה. אונ דאש קינד איז באיי מיר טייער ויא מיין לעבין, באיי ארעמע לייט זיינען אלע מאל קינדער זייער טייער, ווייל קיין אנדערע פאר גיניגינס האבין ייא ניט, בלייבין דיא קינדער זייער גאנצע נחמה. נוא אז ייגענע אויגין זעהען, ווי דאש קינד איז גיפעהרליך קראנק, ונ נישטא מיט וואש צו היילין. מען זעהט אלע ווייל, אז אש קינד שטארבט, דאש קינד גייט אויש, אונ ראטעווען ען מען ניט. איך וואלט געווים גיוואלט מיט אים אין איינם ריין לייגין זיך אין בעט אונ קריינקען, אונ וואלט זיך וואונשין מען זאל אונז ביידין מקבר זיין אין איין קבר, נאר מאלע וואש דער מענש וויל. ביטער איז דער דלות.

קינד וויים גידיינק איך, בין איך גיגאנגען גוט אין למוד.

איך בין גיוועזן שטענדיג פון די בעסטע קינדער אין חדר, מען האט מיך גיהאלטין פאר אגאנץ קלוגין, מען פלעגט נאך זאגין פון מיר חכמות, היינט איז פאר פאלין מיין תורה, מיין חכמה, איך מיש זיך אריין אין לערנען, הערט מען גאר ניט. איך זאג דאכצאך אקלוג וואָרט, לאכט מען מיך אויש. אונ וועער לאכט מאדריע טאלאלאי, מיט קדיש דרבייאק. וועןן האב איך מיט זיי גיוואלט ריידין, עש איז מיר קיין מאל ניט אן גישטאנען בגעגענען זיך מיט אזעלכע גראבע חמורים. אונ לסוף גיפעל איך נאך זייא ניט. מיין גרעסטע חכמה, האלטין זייא פאר דער גרעשטער נארעשקייט. מיינע גלייכע רייד, איז זיי קרום · אז אח אונ וויי איז מיר. ביטער איז דער דלות.

איך קום אהיים, האב איך קיין רוא. דאש קינד וויינט, דאש שרייט. דיא גרסרע ביידע זיינען צו דראפעט, זייא האבין זיך גישלאגין גיהרגת פאר מיר אין דיא אויגין, קריגין זייא זיך זידלען זייא זיך מיט שענדליכע ווערטער, שילטין זיך מיט מיאוסה קללות, איך וואלט זייא דער פאר גאט וויים וואש גיטאן. נאר איך מוז זייא פאר שווייגין, איך מוז רחמנות האבין אויף זייא, איך וויים דאך קלאר אלע צרות, אלע יסורים, וואש זייא שטייען נעביך אויש · איך

האב

הָאבּ אַרָאפּ גִיבְּרַאכְט זַייָערֶע נְשָׁמוֹת אויף דֶער וָועלְט, אויף יְסוּרִים אויף אוּנְגְלִיק. אִיבֶּער מִיר לַיידִין זַייא מַאנְגֶעל אונ נויט. בַּיי מִיר וֶוערִין זַייא פַאר שְׁוַוארְצְט, פַאר פִינְסְטֶערְט, זָאל אִיךְ זַייא נָאךְ אויש צַאפִּין דָאשׁ לֶעצְט בִּיסְל כּחַ. אויש פוילִין אִין גַאנְצִין זַייעֶר הַאלְבּ אויש גְפוילְטָע הַארְץ. מוז אִיךְ עֶ׳שׁ דוּרְךְ לָאזִין, אִיךְ מוז זַייא פַאר שְׁווַייגִין, אונ אַזוֹא וַואקְסִין זַיי אִין גְרָאבְּהַייט. אונ וֶוערִין טָאג צוּ טָאג גְמֵיינֶר, אַוַודַאי הָאט מִיךְ מַיין פָאטֶר נִיט אַזוֹ עֶרְצוֹיגִין. בִּיטֶער בִּיטֶר אִיז דֶער דַלוּת.

בַּאיי אַזוֹא אַיין זִיסִין לֶעבִּין, קֶען מֶען פוּן אַוַויבּ אויךְ קַיין אִיבֶּרִיגֶע נֶחָמָה נִיט הָאבִּין. זִיא פְּלָעגְט זִיךְ שְׁטֶענְדִיג זִינְגֶען אִירֶע פִּזְמוֹנִים, דָאשׁ דָאשׁ, דָאשׁ יֶענְס. מֶען זָאגְט הַיינְט אִיז הָאלְץ וָואלְוִויל. דִיא שְׁכֵנָה הֶעם טַאבַּאטְשְׁנִיקְס וַוייבּ הָאט אָן גִינוּמֶען פַאר אִירֶע קִינְדֶער צִיץ גַאנְץ שֵׁיינֶעם אויף סוּקְנִיצְקֶעס, אונ נָאר נִיט מַייעֶרִי דוּא וַוייסְט מַצוֹת בַּאקְט מֶען שׁוין פוּן ראש חוֹדֶשׁ נִיסָן אָן פוּן מַיין שַׁבָּתְדִיגֶע קַאפָּאטֶע אִיז נִישְׁטָא קַיין בִּי־ בִּיסִין. צוּא רִיסִין צוּא פִּיצִילְט׳ כַּפָּרוֹת זָאגְט מֶען וֶועט וֶוערִין יַקְרוּת. הַשּׁי״ת זָאל נָאר הֶעלְפִין הָאט מֶען גֵייטִיג גִידַארְפְט שְׁטֶעלִין אַבִּיסִיל קְרוֹיט, אַבִּיסְל בּוּרִיקֶעס, אונ דָאשׁ גְלַייכִין

אִיךְ בִּין נִיט פוּן דִיא גְרוֹיסֶע נַארִין, אִיךְ פַּאר שְׁטֵייא אַזֶעלְכֶע זַאכִין אַפִּין וואונְק מִיט מִיר דַארְף מֶען נִיט פִּיל רֵיידִין נָאר וָואשׂ הֶעלְפְט דָאשׂ, בִּיטֶער אִיז דֶער דַלוּת.

אַצַייט מִיט יָארִין הָאבּ אִיךְ אַזוֹא פַארְבְּרַאכְט, בִּיז אוּנְזֶער גוּטֶער גָאט הָאט זִיךְ אוֹיף מִיר מְרַחֵם גִיוֶוען, אוּנ הָאט אוֹיף גִיהוֹיבִּין מַיין מַזָל. אִיךְ הָאבּ זִיךְ כָּשֵׁר פַארְדִינְט אַשֵׁיינֶם פֶערְמֶעגְן. צוּם אַלֶעם עֶרְשְׁטִין הָאבּ אִיךְ אָפּ גְצָאלְט אַלֶע מַיינֶע בַּעֲלֵי חוֹבוֹת, בִּיז אַיין גְרָאשְׁן. בַּאלְד בִּין אִיךְ גִיוָוארִין אַפְּרַייעֶר אַרֵיינֶער מֶענְטְשׁ. פְרַאיי הָאלְט אִיךְ דִיא אוֹיגִין, פְרַאיי קוּק אִיךְ אוֹיף דֶער וֶועלְט, אִיךְ דַארְף נִיט אַנְטְלוֹיפִין, אִיךְ דַארְף זִיךְ נִיט בַּגְרָאבִּין. אִיךְ הָאבּ מִיר גְקוֹיפְט, אַקְלֵיין רֵיין שְׁטִיבֶּלֶע, אַקְלֵיין הַייזִיל, נָאר אַוַורֶעמִי. אִיךְ פִּיל דֶעם נַחַת פוּן אַיין אֵייגֶענֶער דִירָה. אַז קֵיינֶער הָאט מִיר נִיט צוּא זָאגִין אַהֶעה. אוּנ בַּאַיין שְׁטִיבֶּעלֶע הָאבּ אִיךְ מִיר גִימַאכְט אַשְׁטִיקֶל פַּרְנָסָה׳ אַשְׁטֶענְדִיגֶע, עֶשׂ צִיט מִיר ב״ה בְּכָבוֹד אוֹיף אַלֶע הִצְטַרְכוּת. קֵיינֶער פִּילְט נִיט דֶעם פַּאר גִינִיגִין וִויא אִיךְ. נָאר דֶער הוּנְגֶערִיגֶער וֵויים וִויא צוּא הָאלְטִין טַייעֶר דָאשׂ שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט. דֶער וָואשׂ הָאט פַּאר זוּכְט צֵיין וֵוייטָאג, פִּילְט דֶעם נַחַת אַז מֶען וֶוערְט דֶער פוּן פְרַאיי. נָאר דֶער וָואשׂ לִיגְט אַצַייט נָאךְ אַנַאנְד אִין דֶער

פינסטער

פִינְסְטֶער, פַאר שְׁטֵייט צוא שַׁאצִין דִיא וָוערְדֶע פוּן לִיכְט. נָאר דֶער וָואשׁ הָאט פַארְזוּכְט אַזוֹ אַבִּיטֶערִין לֶעבִּין וְוִי אִיךְ, וַוייס וְוִיא גָאט ב"ה צוּא דַאנְקֶען פַאר זַיינֶע אִיצְטִיגֶע חֲסָדִים. מַיינֶע קִינְדֶער זַיינֶען גִיוָוארִין אֵיירֶעלֶער, מַיין וַוייבּ הָאט זִיךְ אוֹיף גִיהֶערְט צוּ בֵּייזֶערְן אוֹיף מִיר, מַיינֶע אַלְטִי בִּיקַאנְטֶע הָאבְּן אָן גִיהוֹבִּין פוּן מִיר צוּא הַאלְטִין, אִיךְ הָאבּ גִיקְרִיגִין אַנַאנְדֶר פָּנִים בַּאיי מֶענְטְשִׁין. מַיינֶע וָוערְטֶער הֶערְט מֶען שׁוֹין, קוּרְץ אִיךְ בִּין לַייטִין גְלַייךְ. אִיךְ בִּין הַיינְט זַייעֶר צוּא פְרִידִין פוּן מַיין פְרִיעֶרְדִיגֶער שְׁלֶעכְטֶער צַייט, וָוען אִיךְ דֶער מָאן זִיךְ גִיט דָרשׁ מִיר צוּ נַייעֶם פַארְגִינִיגִין. בַּאיי דֶער עֶרְגְסְטֶער צַייט מַיינֶער, הָאבּ אִיךְ נִיט מְקַנֵא גִיוֶוען גְרוֹיסֶע גְבִירִים. אִיךְ הָאבּ שְׁטֶענְדִיג זִיךְ נָאר גִוואוּנְשִׁן אוּנ גִיבֶּעטִין הַשֵׁם יִתְבָּרַךְ, עֶר זָאל מִיךְ מַצִיל זַיין פוּן דַחֲקוּת, אִיךְ זָאל נִיט דַארְפִין אָן קוּמֶען צוּא לַייטִין חָלִילָה. אִיךְ הָאבּ אִים גִיבֶּעטִין אוּנ הָאבּ אוֹיס גִיבֶּעטִין. דַאנְק אוּנ לוֹיבּ זַיין לִיבִּין אוּנ הֵיילִיגִין אָמֶען הַלְוַאי זָאל עֶר נִיט אַרָאפּ נֶעמֶען זַיין כְּשֵׁרָה אוּנ הֵיילִיגֶע הַאנְד פוּן מִיר, בִּיז מַיין לֶעצְטִין טָאג, זָאל מִיר נִיט עֶרְגֶער וְוִי מִיר אִיז הַיינְט. אִיךְ מִיט מַיין טַייעֶרֶע גִזִינְדְל, אַלִין הָאבִּן וָואשׁ נֵייטִיג אִיז. וְוִי מִיר אִיז אִיצְט, זָאל מִיר זַיין אַזוֹי אַלֶע מָאל, פְרַייא פוּן גְרוֹיסֶע דַאֲגוֹת, לוֹיז פוּן בִּיטֶערִין דַלוֹת.

דאש פינסטערע נגידות

איך האב אמאל ניט היינט גידאכט, אליין מיט מיין אייגענע אויגין גיזעהן, דאש שלימאזלדיגע עשירות. האנד אין האנד איז מיט מיר דאש רייכקייט גינאנגען. איך האב גיהאט אין אונזער שטאט צווייי גרויסע מויערין, פיל געלט מזומן. פיל פעריל אונ ברילאנטין, טייערע קליידר, טייערי מעביל. מיין דעה איז גיוועזן דיא ערשטע אין קהל. מיין ארט אין שול, איז גיוועזן לעבין רעכטין ארון קדש. מיין עליה, איז גיוועזן תמיד שלישי. אויף אללע בריתן, האט מען מיך מכבד גיוועזן מיט סנדקאות. אויף אחתונה, אויף אשמחה, אז איך בין אמאל גיגאנגען האט מען ניט גיוואוסט מיט מיר וואש צו טאן, ווער עש פלעגט מיך ביגעגענן, פלעגט מיר זאגין דעם ברייטן גוט מארגן, דעם פיינעם גוטין אבינד. אלע עצות פלעגט מען פרעגין באיי מיר. מען האט מיך גירופין רבי אפרים דער קלוגער, מיין יויליקן פלעגט איטליכער אגלעט טאן, אקוש טאן, אונ נאך דער ציילין פון אים חכמות. שדכנים האבין מיר גיבראכט איחוס בריף, אז איך קום ארויס גלייך פון תשבץ. רבנים אונ מגידים. האבין מיך אן גיהויבן צו האלטן פר אשמרקן למדן. חזנים, פלעגן זיך אויס ציען שווערין, אז איך בין אגרויסער מבין אויף זינגען. איך האב

הָאבּ זִיךְ גִילָאזְט אַיין שְׁמוּעֶסִין . אִיךְ הָאבּ אַלֶעמֶען גִיגְלֵייבְּט
און בִּין גִיוָועֶן גִיהוֹיבִּין .

אַזוויא הָאבּ אִיךְ אָפּ גִילֶעבְּט , אַגַאנְץ לַאנְגֶע צַייט.
גִישֶׁעפְּטִין הָאבּ אִיךְ גִיהַאט פִיל , און אַלֶע פַארְדְרֵייטֶע . קַיין
טָאג קֵיין נַאכְט , הָאבּ אִיךְ נִיט גִיהַאט . קֵיין שַׁבָּת קַיין יום
טוב , קֵיין בִּירוּטֶע שָׁעָה . פְלֶעג אויף שְׁטֵיין בַּאגִינֶען,גִשְׁרִיבְּן,
ירֶעכִינְט , גִיקְלַאפְּט , גִיוָוארְפִין אַפִין שְׁצָאט . עֶשׂ אִיז נִיט
אַוֶועק גִיגַאנְגֶען אַטָאג , וָואשׂ אִיךְ זָאל אִין אִים נִיט הָאבִּין
ּיל גֶעסְט . גִיפַאלֶענֶע בַּעֲלֵי בַּתִּים , בֶּעטִין גְמִילוּת חֲסָדִים
ייעֶן . קַבְּצָנִים אוים גִפּוּצְטֶע , בֶּעטִין נְדָבוֹת . אָפּ גִבְּרֶענְטֶע ,
עטִין זַיין זַייא בַּאהִילְפִיג . אויף יְשִׁיבוֹת, אויף צַדִיקִים ,
ף שׁוּלִין . דֶער פָּארְט אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, דֶער דְרוּקְט
סֵפֶר, אִיטְלִיכֶער דָר צֵיילְט זַיין מַעֲשֶׂה , דֶער וֵויינֶענְדִיג , דֶר
אכִינְדִינ, דֶער מִיט אַגִימַאכְטִין שְׁמֵייכֶעלֶע.אַנַאנְדֶערֶער שִׁיקְט
ר אַרַיין אַצֶעטֶעלֶע , אָן גִישְׁרִבְּן מִיט קוּנְצִין, מִיט הַמְצָאוֹת
ינֶער שְׁרַייבְּט גָאר רוּסִישׁ. צִיא דַייטְשׁ . אִיךְ מוּז אַלֶעמָען
ים הֶערִין , אִיךְ מוּז בְּלֶענְדִין דִיא אויגִין , אִיךְ מוּז בְּרֶעכִין
עם קָאפּ , און מוּז דָאךְ אִיטְלִיכִין אֶפֶּעס עֶנְטְפֶערִין . עֶס
עגְט מִיר אָפְּט טְרוּקִין וָוערִין אִין הַאלְז , טַיינֶען מִיט
טְלִיכִין . דָאשׂ רוֹב פְלֶעג אִיךְ מִיט דִי אָרֶעמֶע מַאכִין גַאנְץ

בקצור

בְּקִצוּר. וָוארום מִיט אַקִבְּצִן צוּא פִיל פַאר בְּרֵייְנְגְען, אִיז נִיט קֵיין גְלִיקְלִיכֶער מַשָׂא וּמַתָּן. וָואשׁ עֶר וֶוערְט מֶער מְחוּתָּן, פָאדֶערְט עֶר אַלְץ מֶער מַתְּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים. אִיךְ הָאבּ מִיר גִימַאכְט אַשְׁטֵיינֶערְנֶע הָארֶץ, אַייזֶערְנֶע גֶעפִּיהְלֶע, מַיין רַחֲמָנוּת הָאבּ אִיךְ פַאר הַארְטָוֶועט, שְׁטָארְק בִּין אִיךְ גִיוָוארְן וְויא אַרוּחַ, נָאר בַּייא דֶעם אַלֶעם, הָאט מַיין שְׁטַאט מִיךְ גִינֵייט, אָפּ גֶעבִּין זִיךְ מִיט דֶער בִּיטֶערֶער חֶבְרָה, אַהִיפְּשָׁע צַייט אַלֶע טָאג.

הַיינְט הָאבִּין מַיינֶע פַאר דְרֵייטֶע גִישֶׁעפְטִין, אוֹיךְ צוּ גִינוּמֶען בַּאיי מִיר הַאלְבּ גִיזוּנְד, אוּנ דְרַאיי פִירְטִיל צַייט, פוּן מַיין לֶעבִּין. בִּין רַק אַרוּם גִיפָארִין רַק צוּא גִיטְרַאכְט נַייֶע הַמְצָאוֹת, בַּאהַאלְטֶענֶע אוּנ פַאר שְׁטֶעלְטֶע לִיגִין. גִיזֶעסִין שְׁטֶענְדִיג מִיט מַיינֶע גְרוֹיסֶע לַייט אִין אֵיינֶעם, אַלֶעם אָפּ גְשְׁמוּעֶסְט, זֵייא הָאבִּין פוּן מִיר הֲנָאָה גִיהַאט, אִיךְ אָבֶּר קֵיין. דָאשׁ רוֹב פְלֶעגְט מִיר אִיבֶּר גֵיין דֶער אַפֶּעטִיט, מֶען פְלֶעגְט זִיךְ פַאר רֵיידְין בִּיז עֶס אִיז גִיוָוארִין שְׁפֶּעט. פוּן עֶסִין פְלֶעגְט מֶען זֶעלְטֶן הֲנָאָה הָאבִּין. אַף קִינְדֶער הָאבּ אִיךְ זֶעלְטֶן גִקֶענְט אַכְטוּנְג גֶעבִּין. פוּן אַרֶעכְטֶע זַאךְ, הָאבּ אִיךְ קֵיין צַייט נִיט גִהַאט פַארְגֶענִינִין צוּא הָאבִּין.

צוּא מִיר צוּא גֶעסְט, אִיז גִיקוּמֶען מַיין עֶלְטֶערֶער

ברודער

בְּרוּדער רַבִּי חַייקיל. אַפְּרוּמֶער אִיד, אַיוּסְטֶער בַּעַל הַבַּיִת. מִיר הָאבִּין זִיךְ נִיט גִיזֶעהֶען זִיבִּין יָאהְר, אִיךְ בִּין זַייעֶר צוּא פְרִידִין גִיוֶועזֶן פוּן זַיין קוּמֶען, נָאר מַיינֶע גִישֶׁעפְטִין הָאבְּן מִיר אַזוֹא פַאר דְרַייט דֶעם קָאפּ, אַז אִיךְ הָאבּ קַיין צַייט נִיט גִיהַאט, מִיט אִים צוּא זִיצִין אוּנ צוּא פַאר בְּרֵיינְגֶען אַהַאלְבּ שָׁעָה נָאךְ אַנַאנְד. עֶר הָאט מִיךְ אָן גִיקוּקְט פַאר אַשְׁטִיקִיל מְשׁוּגָע אוּנ אִיז אַוֶועק גִיפָארִין אַבִּיסְל בְּרוֹגֶז, עֶר אִיז הַאלְבּ גִירָעכְט גִיוֶועזִין, אוּנ אִיךְ אִין גַאנְצִין.

פַאר אַיָאר זִיבִּין צוּא רִיק, דִיא עֶרְשְׁטֶע נַאכְט פֶּסַח צוּם רֶעכְטִין סֵדֶר, נָאר וָואשׁ אִיךְ הָאבּ זִיךְ צוּא נִיקְלִיבִּין זֶעצִין אַפִּין הֶסְבֶּעט אִיז גִיקוּמֶען צוּא מִיר דֶער אַסֶעסָער אוּנ אִיז אָפּ גִיזֶעסִין בִּיז הַאלְבּ צְוֶועלְף. אָפּ זָאגִין הָאבּ אִיךְ נִיט גִיקֶענְט, אִיךְ בִּין בַּאיי אִים גִיוֶועזֶן אִין הַאנְד.

בַּאיי מַיין עֶלְטֶערֶע טָאכְטֶערְס חֲתוּנָה, בִּין אִיךְ אַרוּם גִיגַאנְגֶען וְוִיא אוֹיף שְׁפִּילְקֶעס. כְּלֵי זֶמֶר שְׁפִּילִין, מֵיידְלַאךְ וַוייבְּלַאךְ טַאנְצִין. מֶענְטְשִׁין זִיצִין אוּנ עֶסִין אוּנ טְרִינְקֶען. דֶער וִוינְשְׁט מִיר גְלִיק, דֶער זָאגְט מז״ט, דֶער בֶּענְשְׁט דֶעם זִוּוג זָאל עוֹלֶה יָפֶה זַיין. דֶער שְׁרַייט לְחַיִּים, אוּנ דֶר נֵייגְט זִיךְ אוּנ זָאגְט פָאר גִיזוּנְד, רִיבְּט בְּרֶענֶען אָן אַשִׁעוּר. דֶער מַארְשָׁעלְק זָאגְט גְלַייךְ וֶוערְטְלִיךְ, אוּנ אִיךְ גֵייא אַרוּם וִוי אוֹיף

נאדלען

נָאדְלִין.אִיךְ הָאבּ גְרָאד פַר נַאכְט אַפּאפִּיר דָער הַאלְטִין, אִיךְ זָאל מָארְגִין אַרַיין טְרָאגִין דִיא שׁוּמֶע גֶעלְט, וָואשׁ אִיךְ הָאבּ שׁוֹין מִיט אַהַאלְבּ יָאר צוּא רִיק אָפּ גִימַאכְט מִיט מַיינֶע לַייט, אַז מֶען זָאל דָאשׁ נִיט רֶעכֶענֶען פַאר אַחוֹב.

צְוֵוייא טֶעג פַאר מַיין אַייזוֹנִיוּס בְּרִית, הָאבּ אִיךְ גִימוּזְט חַאפִּין פָּאצְט, אוּנ יָאגִין זִיךְ אִין גוּבֶּערְנִי אַרַיין. דָארְט הָאבִּין גִירַארְפְט זַיין טָארְגֶעס אוֹיף פְּרִיוְוַיאנְט הָאבּ זִיךְ גִירִיכְט נֶעמֶען אַמָנָה יָפָה אָפְּטְרֶעט גֶעלְט, אוֹישׁ גִילָאזְט הָאט זִיךְ בְּלָאטֶע. אִיךְ הָאבּ נָאר צוּא גִילֵייגְט הוֹצָאוֹת, אוּנ בִּין נָאךְ גִיקוּמֶען אַהֵיים קְרַאנְק פוּן הַארְץ וֵוייטָאג, אוּנ פוּן פַאר קִילוּנְג.

גִיקוּמֶען אַפּוּרִים אַחֲנוּכָּה דָא הָאבּ אִיךְ גָאר קַיין מְנוּחָה נִיט גִיהַאט פוּן מְקַבְּלִים, פוּן בַּטְלָנִים, פוּן קַבְּצָנִים, אוּנ אַלֶע מִיט פַאנַארִין, אַלֶע מִיט פְּרִיטֶענְזֶעס, אַלֶע מִיט חֲנִיפוֹת. עֶשׁ אִיז מִיר מִיאוּס אוּנ נִמְאַס גִוָוארִין, אַגַאנְץ יָאר אוֹיךְ צוּא זָעהֶען, אוּנ צוּא הֶערִין, דִיא פַאלְשְׁהַייט, דִיא נִידֶערִיקַייט פוּן אַזֶעלְכֶע אָרֶענְטְלִיכֶע מֶענְטְשִׁין. עֶשׁ הָאט מִיר גְשְׁטָאכְּן אִין אַלֶע זַייטִין, קוּקִין וִויא מֶענְטְשְׁן מִיט תּוֹרָה, אוּנ אַבִּיסְל יִרְאַת שָׁמַיִם, אוּנ נִיט קַיין נַארִין, לָאזִין זִיךְ אַזוֹ טִיף אַרָאפּ. אִיךְ הָאבּ בַּאיי זִיךְ אַפָּנִים גִיהַאט פוּן חוֹזֶק,

פוּן

פון דיא טיטלען וואש מען האט מיר גיגעבין איך היים גראד אפרים בן יוסף האבין מיינע קינדער גיהייסין בני אפרים אונ דער טאטע יוסף הצדיק. אונ אויף מיין נאמען האט מען אן גיזאגט זאל גאט שומר ומציל זיין, דער כלל איז פון מיר דארף ארוים משיח.

צוא מיין יעקעבקעס תנאים, האב איך שטילער הייט גיוויינט וויא אקינד, איך האב גיוואוסט, אז ער וויל דעם זייגער מאכערס טאכטער. אונ זיא איז טאקע אפיין קינד. נאר מיין נארישע גאוה. אונ איבער הויפט מיין ווייבס גרויסקייט, האבין גימוזט זוכין פר אים אשדוך מיט איחסן, עס זאל זיין וועמען ארויש צוא שטעלין פאר לייטין. ביז מיר האבין אן גיטראפין דיא לעבעדיגע מציאה, דעם ראצקעוויטשער מגידס טאכטעריל. דער מחותן האט זיך גיבלאזין וויא אאינדיק, אונ האט גישאטין מיט תורה וויא אהון מיט אייער, האט אריין גישפארט דיא האנט אין בריטין גארטיל, אונ האט גיגעבין פאר שטיין, וויא דיא גאנצע וועלט איז הבל הבלים, נאר דער גאנצער תכלית פון לעבין איז תורה מיך האט דש גיוואונדערט אפילו וואש ער האט זיך גיחאפט מיין יעקעבקען נעמן פאר אאיירים, ער האט דאך גיוואוסט אז ער איז ניט קיין איבעריגער למדן. לסוף

הָאט זִיךְ אויש גִילָאזְט טַאקְע . ווִיא דִיא ווֶעלְט זָאגְט , יְחוּס אַפִּין בֵּית הַקְּבָרוֹת , אִין דֶער הֵיים אִיז כָּל הַצָּרוֹת . נָאךְ דֶער חֲתוּנָה אִין אַקוּרְצֶע צַייט , הָאט דִי בַּת תַּלְמִיד חָכָם , אַרויש גִיווִיזִין אִיר גַאנְצֶע אַדֶעלְהַייט . (שׁוֹינְהַייט הָאט מֶען שׁוֹין פְּרִיעֶר גִיזֶעהֶן צוּ דֶר חֲתוּנָה) אֵייִדֶל ווִיא אַקְלֵיין שְׁטֶעטִילְדִיגֶע רֶעבֶּעצִין , דַארְף זַיין . זִיא הָאט דֶעם יוּנְגִין מַאן אַרוּם גִיפִּירְט פַּארִין נָאז , עֶר הָאט אִיר אוֹיף אַלְס גִימוּזְט זָאגִין אָמֵן . אוֹיף טָאג , אַז עֶס אִיז נַאכְט . אוּנ אוֹיף שְׁווַארְץ , אַז עֶס אִיז ווַייס ? זִיא הָאט אִים נִיט גִילָאזְט דִיכְעֶן , רַק מִיט קְרִיג , רַק מִיט שְׁטִירְדֶעס , רַק מִיט זִידְלֶערַאיי , רַק מִיט קְלָלוֹת . דֶער יוּנְגֶער מַאן הָאט אָן גִיהוֹיבִּין פָּשׁוּט אַיין צוּא גֵיין , טָאג צוּא טָאג . מִיר זַיינֶען גִישְׁטָארְבִּין אַפִּין קִינְד קוֹקֶענְדִיג . עֶר אִיז בַּאיי אִיר אויש גִישְׁטַאנֶען , ווָאשׁ קֵיין רָשָׁע שְׁטֵייט נִיט אויס אִין גֵיהִנָם . גִינוּג הָאט אוּנְז גִיקָאסְט גִיזוּנְד אוּנ גֶעלְד , בִּיז מֶען הָאט צוּ נויף גִיפִּירְט אַף אַגֶט ׳בִּיז עֶר אִיז פָּטוּר גִיוָוארִין פוּן דֶר רֶבֶּעצִין . דֶר מְחוּתָּן הָאט מִיךְ פָּשׁוּט בְּדַלוּת גִישְׁטֶעלְט צוּא דֶער חֲתוּנָה הָאט עֶר בַּאיי מִיר גִינוּמֶען אִין בַּייטִיל , צוּם גָט אִין קֶעשֶׁענֶע , אַלֶעס פַאר זַיין תּוֹרָה אוּנ פַאר זַיינֶע מַעֲשִׂים טוֹבִים . נוּא ווֶער אִיז דֶערִינֶען שׁוּלְדִיג גִיוֶוען , אוֹיבּ נִיט מַיין פִּינְסְטֶערֶע עֲשִׁירוּת .

מיין

מַיין וַוייבּ אַליין, אִיז גִיוָואוֹרִין פְּלִיצִים אַרָאמָע. הָאט אָן גִטָאן אַקְרָאנָאלִין, הָאט גִקְרִיגִן שְׁפַּאזְמָען, הָאט אָן גִהוֹיבִּן רֵיירִין בִּיסְלִיךְ וַויים דַייטְשׁ, הָאט גִיהַאלְטִין דְרַאיי דִינְסְטִין, אַפֶּערְטִין אַמְשָׁרֵת, חוּץ דֶעם קוּטְשֶׁער צוּא דִיא פֶערְד. זִיא פְלֶעגְט מִיט זֵיי וָוייעוָוען אַלֶע טָאג, פוּן גַאנְץ פְּרִיא אָן בִּיז זֵייגֶער, צְעהָען עֶלְף. פְלֶעגְט זִיךְ אָן שְׁרַייעֶן, אַז זִיא פְּלֶעגְט הֵייזֶעריג וֶוערִין. (זִיא הָאט נִיקְרִיגִין אַיין אָפֶּענֶע הַאנְד אוֹיךְ, אַז מֶען הָאט גִידַארְפְט, וָואשׁ הֵייסְט אַז אִיר הָאט זִיךְ גִיוָואלְט) . קוּרְץ בִּיז הַאלְבִּין טָאג כִּמְעַט, פְּלֶעגְט זַיין בַּייא מִיר אַקְלֵיין יְרִידִיל. נָאךְ דֶעם הָאט זִיא נֶעבֶּעךְ גִיקְרֶעכְצֶעט, דִיא שְׁפַּאזְמֶען הָאבִּין אִיר אָן גִיהוֹיבִּין צוּא מוּטְשֶׁען. דָאשׁ פַארְשְׁטֵייט זִיךְ אַז מֶען אִיז שׁוֹין גְלָאפִּין נָאכִין דָאקְטָאר, עֶס הָאט זִיךְ שׁוֹין גִיטָאן אִין דֶער גַאנְצֶער שְׁטוּבּ. דֶעם טָאג, וָואשׁ זִיא הָאט גִידַארְפְט גֵיין עֶרְגֶעץ, וִויא זִיא פְלֶעגְט דָאס רוּפִין מַאבִין אַווִיזִיט, אִיז דִיא גַאנְצֶע גִיזִינְד אוֹישׁ גִירִיסִין גִיוָואוֹרִין. אַפִּיסְקָל הָאט זִיא גִיקְרִיגִין. פּוּל מִיט פֶּעךְ אוּנ שְׁוָועבִּיל. אַבַּעל מְלָאכָה, אָדֶער אַקְרֶעטְמֶער, אַז עֶר אִיז גִיקוּמֶן הָאבִּן אַחֶשְׁבּוֹן, הָט זִיא פַארְדְרֵייט דֶעם קָאפּ זִיךְ מִיט יֶענֶעם, מֶען הָאט גִיטַיינֶת צְווֵייא שָׁעָה נָאךְ אַנַאנְד, וָוארוּם אִיר פְלֶעגְט זִיךְ אָפֶּם אוֹישׁ דוּכְטִין, אַז עֶס אִיז נִיט אַזוֹ, אַז

עס

עֶס אִיז וֶוינִיגֶער . קוּרְץ , זִיא הָאט אַלֵיין נִיט גִילֶעבְּט , אוּנ הָאט דִיא גַאנְצֶע גִיזִינְד נִיט גִילָאזְט לֶעבִּין .

בִּשַׁעַת אִיךְ בִּין גִיוֶועזְן דֶעם רָבְּס מְחוּתָּן , הָאט זִיךְ מִיר אוֹיךְ גִיוָואלְט שְׁפִּילִין דִיא רָאלֶע פוּן אַרְב . פְלֶעג אִיךְ אָפְּט הֵייסִין קְלַייבִּין אֲסִיפוֹת אִין קָהָל שְׁטִיבְּל , אוּנ פַאר זָארְגִין אִידִישְׁקֵייט אַבִּיסְל , פְּרוּמְקֵייט אַבִּיסְל , אֵיין מָאל גִידֵיינְק אִיךְ וְויא הַיינְט , הָאבּ אִיךְ זִיךְ גִינוּמֶען צוּא יָאסְנֶקֶע דֶעם שְׁרַייבֶּער , מֶען זָאל אִים דַוְוקָא אַרוֹיס טְרַייבִּין פוּן שְׁטָאט . מַחֲמַת עֶר פַאר פִירְט אַלֶע יוּנְגֶע לַייט אִין דֶער מַעֲשֶׂה . דֶעם רָב הָאבּ אִיךְ גִיהֵייסִין , עֶר זָאל אִים אַרַיין לֵייגִין אִין חֵית (אִין חֵרֶם) הָאט עֶר נִיט גִיוָואלְט , עֶר הָאט גִיזָאגְט עֶר קֶען הָאבִּין דֶער פַאר אַבִּיטֶערִין פְּסַק . נוּא אַף אַרוֹיס טְרַייבִּין הָאבִּין שׁוֹין אַלֶע מַסְכִּים גִיוֶועזְן . וָוארוּם מֶען הָאט גִיזֶעהֶען טָאקֶע , אַז אַלֶע יוּנְגֶע לַייט הָאבִּין זִיךְ צוּא גִינוּמֶען צוּא תנ"ךְ לֶערְנֶען , אַנְדֶערֶע גָאר מִיטִין דֶעסָערְס דַייטְשׁ , אַנְדֶערֶע הָאבִּין אָן גִיהוֹיבּין אַרַיין קוּקִין אִין דִיא נַייאִינְקֶע סְפָרִימְלִיךְ . נוּא אַזוֹ אַזַאךְ מֶען זָאל נִיט פַאר הִיטִין , קֶען דָאךְ הָלִילָה בְּרֵיינְגֶען צוּ טְרֵייף פָּאסְלֶן אוֹיךְ . אִיךְ הָאבּ דָאשׁ גוּט צוּא לֵייגְט , אַלֶע הָאבִּין בַּוואוּנְדֶערְט מַיין טִיפִין שֵׂכֶל , מַיין גְרוֹיס יִרְאַת שָׁמַיִם , אוּנ בִּין גִיקוּמֶען אַהֵיים צוּא פְרִידִין .

דאש

דָאשׁ הָאט מִיר אָבֶּער גִימַאכְט דֶעם עֶק, אויף מָארְגִין הָאט מֶען נִיפוּנֶען אָן גִיקְלֶעפְּט צֶעטְלֶעךְ, אויף אַלֶע סְטָענְדֶערְס אִין שׁוּל, אוּנ מֶען הָאט מִיךְ בַּאשְׁרִיבִּין פוּן אוֹיבִּין בִּיז אַרָאפּ. מֶען הָאט אַלֶע מַיינֶע מַעֲלוֹת, מַיין לָמְדוּת, מַיין יִחוּס, מַיין נְגִידוּת, מַיינֶע חוֹבוֹת, וָואשׁ אִיךְ בִּין שׁוּלְדִיג, פַאנַאנְדֶער גְלֵייגְט וִויא אַפִּין טֶעלֶער. וֶוער עֶשׁ הָאט נֵייעֶנְט, הָאט גִיבְּלָאזִין אִין דִיא נֶעגִיל. וואוּ צְוֵוייא הָאבִּין גִירֶעט, בִּין אִיךְ גִוֶוען דֶער דְרִיטֶער. אַהַאלְבּ יָאר נָאךְ אַנַאנְד, הָאבּ אִיךְ נִיט גִיקֶענְט וַוייזִין זִיךְ אויף דֶער וַוייסֶער וֶועלְט. הָאבּ נִיט גִיקֶענְט אויף הֵייבִּין דֶעם קָאפּ צוּא רֵיידִין גְלַייךְ מִיט אַמֶענְטְשִׁין. אִיךְ הָאבּ זִיךְ גִישֶׁעמְט אַלֵיין פַאר זִיךְ וִויא אַנַּנְב. קוּרְץ עֶשׁ אִיז גִיוֶוען גַאנְץ גוּט. אִיךְ הָאבּ מִיךְ בַּאקְלֶערְט אַז דִיא צֶעטֶעלַאךְ זַיינֶען כִּמְעַט גִירֶעכְט. אִיךְ הָאבּ טַאקֶע נִיט, נִיט דִיא וֶועלְט, נִיט יֶענֶע. דֶער כָּבוֹד וָואשׁ מֶען גִיט מִיר אִיז פַאלְשֶׁער. אִיטְלִיכֶער פְּרֶעגְט אוּנְטֶער דִיא אוֹיגִין, פַאר וָואשׁ קוּמְט דָאשׁ דֶעם גְרָאבְּיַאן, דָאשׁ גֶעלְט וָואשׁ מֶען שַׁאצְט מִיךְ, אִיז נִיט מַיינֶעם עֶשׁ קוּמְט דֶערוֹיף צְוֵוייא מָאל אַזוֹא פִּיל, מַיין וַוייבּ אוּנ קִינְדֶער, זַיינֶען דוּרְךְ מַיין נְגִידוּת נִיט גִיוָוארִין, נִיט שֶׁענֶער, נִיט קְלִיגֶער, נִיט אֵיידֶעלֶער, נָאר פַאר שְׁטֶעלְטֶער, בַּאהַאלְטֶענֶער. אוּנ אַזוֹא

האב

הָאבּ אִיךְ זִיךְ גִימוּטְשֶׁעט אַף דֶער וֶועלְט, בִּיז הַשי״ת הָאט אַף מִיר רַחֲמָנוֹת גִיהַאט, אוּנ הָאט מַיין רַייכְקַייט בַּאיי מִיר צוּא גִינוּמֶען. דִיא מוּיֶערִין זַיינֶען גִיבְּלִיבִּין אִין זַאלַאג, זִילְבֶּר אוּנ פָּערִיל בַּאיי בַּעֲלֵי חוֹבוֹת, אִיךְ בִּין מִיר גִיבְּלִיבִּן בַּיי מַיין קְלֵיין הִילְצֶערְנֶע הַייזִיל, אוּנ הָאבּ זִיךְ צוּא רִיק גִינוּמֶען צוּא מַיין מְלָאכָה, וָואשׁ מַיין טַאטֶע הָאט מִיךְ גִילַאזְט לֶערְנֶן אוּנ הָאבּ מִיר אַלֵיין גִידוּנְגֶען רַבִּי יָאסֶעלֶע דֶעם שְׁרַייבֶּער, עֶר זָאל מִיט מִיר לֶערְנֶען וָואשׁ אַמֶענְטְשׁ דַארְף לֶערְנֶען, מַיינֶע קִינְדֶער גֵייעֶן צוּא אִים, אוּנ זַיינֶען גִיוָוארִין מֶענְטְשִׁין· אִיךְ אַלֵיין בִּין אוֹיךְ נִיט אַזוֹא אַבְּהֵמָה וִויא אִיךְ בִּין פְרִיעֶר גִיוֶועןאוּנ לֶעבּ זִיךְ שְׁטִיל, אוּנ רוּאִיג· הַלְוַאי זָאל הַשי״ת דֶער לֵיינְגֶערִין אוּנְז דִיא יָארִין, אוּנ דֶעם שְׁטַאנְד וָואשׁ אִיךְ בִּין אִיצְט, אוּנ זָאל מִיךְ אָפּ הִיטִין פוּן דִיא פִינְסְטֶערֶע בִּיטֶערֶע נְגִידוֹת אָמֵן:

——※※——

אגישפרעך

צווישין ר' חייקיל דעם בעל הבית.
אונ צווישין ר' שמעלקע וועלט מאן.

• בִּיטָערָע פִינְסְטֶערָע טָעג, שְׁוֶוערָע אונ שְׁלֶעכְטֶע צַייטִין זַיינֶען הַיינְט · צָרוֹת אויף צָרוֹת, יְסוּרִים אויף יְסוּרִים, נַייעֶה דַאֲגוֹת אויף אַלְטֶע דַאֲגוֹת. מִיט וֶועמֶען מִי רֶעט, הָערְט מֶען נָאר עַגְמַת נֶפֶשׁ. שְׁלֶעכְט אונ שְׁלֶעכְט אונ נָאר אַלֶע קְלָאגִן זִיךְ אַלֶע בַּאדוּיעֶרְן זֵייעֶר שְׁטַאנְד. אַקְרֶעכְץ נָאךְ אַקְרֶעכְץ אַזִיפְץ נָאךְ אַזִיפְץ. אַלֶע הָאבִּין זִיךְ פַאר גֶעסִין וָואס הֵייסְט מְנוּחָה וָואס בַּאטַייט רוּאִיג לֶעבִּן · מִי אִיז שְׁטֶענְדִיג פַר דְרֵייט מִיא גֵייט אַרוּם אִין עוֹלָם הַתֹּהוּ, מִי הָאט קֵיין צַייט נִיט נַחַת הָאבִּין פוּן וַוייבּ אונ קִינְדֶר · עֶס קְרִיכְט נִיט אִין מוֹיל אַגָאטְס וָוארְט. עֶס קְרִיכְט נִיט אִין קָאפּ קֵיין לֶערְנֶען. מִי עֶפִינְט אַסֵפֶר זַיינֶען נָאר אַנְדֶערֶע וֶוערְטֶער דִי אוֹתִיוֹת הָאבִּין גָאר אַנַאנְדֶער פָּנִים מִי נֶעמְט דַאבְנֶן וָואלְט מֶען גֶערִין אָפּ גִידַאבִינְט. גִיבֶר כוֹיפִין יָאגִין פְלִיעֶן. מִי אִיז אִין שׁוּל, אונ דִיא אויגִין קוּקִין אִין גַאס. מִי זִיצְט אִין דֶער הֵיים, אונ דָאס הַארְץ אִיז עֶרְגֶעץ אַנְדֶערְשׁ. מִי קֶען נִיט אַיין רוּעֶן. מִי וָואלְט גֶערִין אַנְטְלוֹיפִן. רַק עֶס פֶעלְט, רַק עֶס מַאנְגֶעלְט, מִי זוּכְט דִיא שְׁפַּאלְטִין פַּר

שמירין

שְׁמִירִין, דִיא לֶעבֶער פַאר לַאטֶען · אונ נִיט נָאר דֶר גִימֵיינֶר עוֹלָם, זֵיין · אֲפִילוּ דִיא וָואס מִי הַאלְט פַאר רֵייכֶע פַר גְרוֹיסֶע נְגִידִים, אונ דַאכְט זִיךְ זֵיי פַאר גִינֶען זִיךְ אַלִירְלֵיי פַארְגֶנִיגִינְס, אונ וַוייזִין אַפְרֵיילִיךְ פָּנִים, אִיז אוֹיךְ פַאלְשׁ · דֶער וָואס קֶען אַרַיין קוּקִין טִיף טִיף אִין וֵויינִינג אִין מֶענְשִׁינְס הַארְץ, וֶועט גִיפִינֶן זֵייעֶרֶע הֶערְצֶר פוּל מִיט וואוּנְדִין · יִסוּרִימְלִיךְ טוֹיזִינְדֶר שְׁטֶערְבִּין וִויא נָאדְלֶען שְׁטִילֶר הַייט · מִי רֵייכֶערְט דֶעם צִינַאר, אונ אִין דֶעם רוֹיךְ דְרֵייט זִיךְ דֶער מוֹחַ · מִי זִיצְט בַּייא נַאכְט אִין טִיַאטֶער אונ מִיא קְלֶערְט מָארְגֶענְדִיגֶע צָרוֹת. מִיא לֵייעֶנְט קְלֵיימֶערְסְט גִיזֶעצִין · מִי הֶערְט כְּלוֹמֶרְסְט נַייסְן אונ מִי קְלֶערְט וָואס מַאכְט מֶען מִיט דִיא אַלְטֶע חוֹבוֹת ·

מִי זִיצְט אִין פַאיֶיעטָאן, מִי פָארְט שְׁפַּאצִירִין, אונ דָאס מֵיינְט מֶען אִין דֶר הֵיים נִיט צוּ זַיין · מִי לִיגְט אַף אַאוֹיסְגִיבֶּעטֶע בֶּעט, אונ דִי קִיסֶעלֶע דְרֵייט זִיךְ צוּ קָאפְּן. מִיא מֵיינְט, עֶר שְׁפִּילְט אִין קָארְטִין, דֶער אֱמֶת שְׁפִּילְט עֶר מִיט דֶער נְשָׁמָה · גִיב מִיר פַאר שְׁטֵיין בֶּעסְטֶער פְרַיינְד, וָואס בִּיטַייט דָאס מִי פַאר דִינְט דַאכְט זִיךְ הַיינְט, מֶער וִויא אַמָאל · דֶר רוּבִּיל, אִיז הַיינְט מֶער בְּנִמְצָא, וִויא פַאר צַייטִין · אונְזֶערֶע עֶלְטֶערִין הָאבִין הַאלְב נִיט פַאר דִינְט וִויפִיל מִיר, אונ הָאבְּן דָאךְ גִילֶעבְּט רוּאִיג · הַנָאָה גִיהַאט פוּן אִיטְלִיכָער זַאךְ וִויא עֶס דַארְף צוּ זַיין · אי

אייגענע הייזער גיהאט, אי שרוכים פיינע גיטאן, אוים גיגעבין קינדער אפין שענסטין אופן, שיין גיוועין פאר גאט, שיין גיוועין פאר לייטין. מי דער מאנט זיך אף זייער פרומקייט. אף זייער פריינדשאפט, אף זייער מנוחה׳ קוועלט דאש הארץ׳ פון וואנען האט זיך גינומען צו אונז דאס אונגליק. פאר וואס האבין מיר אזויא פאר זינדיגט וואס מיר האבין דאס אלם אן גיווארין פון וואנען האבין זיך צוא אונז גינומען פליצים אזעלכע יסורים? חלעבין איך האלט דיך פר קריגער פון מיר, ביזט מער אין דר וועלט וויא איך, קענסט מענטשין בעסער פאר מיר דער קלער מיר פון וואנען האט זיך דאס גינומען אזו אשלאג אף דער וועלט? קענסט דאך מיך מיין פריינד׳ איך בין דאך ניט פון דיא גראבע נארין, אונ פון דעסט וועגן גלויב מיר (איך שעם זיך אפילו דאס פון מויל ארוים לאזין) אז אפט גייט מיר אין קאפ ארין׳ מיין ווייבס ווערטער, זיא שווערט שטענדיג אז דר שטן האט צו גינומען דאס מזל ברכה פון דר וועלט, איך ווייס אז דו וועסט לאכין פון דיא ווערטר, נאר פרוב זיי גוט ביקלערין, וועסטו זעהען אז זייא זייגען ניט אזוי נאריש וויא מיא מיינט׳ עס האט זיך דא טאקי גימוזט ארין מישין אפס אשטן. גאר ווער אונ

וָואשׂ דֶער שָׂטָן אִיז אונ פון וַואנֶען עֶר קוּמְט אַרוּיס וֵוייס אִיךְ נִיט .

ר״ש מִיר הָאבִּן דָאךְ גִילֶערִינְט אִין אֵיינֶם, אונ גִיוַואקְסִין אִין אֵיינֶעם, מִיר וואוֹנֶען אִין אֵיין גַאס, מִיר הַאבְּנֶען אִין אֵיין שׁוּל, דַארְפְסְטוּ דָאךְ מִיךְ קֶענֶען, אַז אִיךְ הָאבּ פַּיינְט צוּא לַאבִּין פוּן דֶעם אַנְדֶערִינְס נַארִישְׁקַייט . וֶועלְכֶר מֶענְשׁ הָאט נִיט זַיינֶע נַארִישְׁקַייט, זַיינֶע קַאפְּרִיסִן, אִיךְ הָאבּ מַיינֶע אוֹיךְ גִינוּג, אונ דָאךְ וִויל אִיךְ נִיט יֶיעֶנֶר זָאל לַאבִין פוּן זַייא . אונ בִּפְרַט אַז דָשׂ אִיז נָאר אַזוֹ נִיט נַארִישְׁקַייט מִיר זַיינֶען דָאךְ חֵדֶר אִינְגְלַאךְ, מִיר זַיינֶען בֵּייֶדֶע טַאטֶעס קִינְדֶער מִיר הָאבִּין אַהַיין גִיקוּקְט אִין דִיא שְׁוַוארְצֶע פִּינְטְלֶעךְ וֵוייסִין מִיר דָאךְ וָואס אוּנְזֶערֶע הֵיילִיגֶע סְפָרִים שְׁרַייבִּין אַז דֶער מֶענְשׁ אַלֵיין מִיט זַיינֶע שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים בַּשַׁאפְּט שֵׁדִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה, עֶר מַאכְט אַלֵיין אַשָׂטָן , עֶר גִיט אַלֵיין אַכֹּחַ אִין דֶער קְלִיפָּה . וָואשׂ טוּט נִיט דֶער מֶענְשׁ מִיט זַיינֶע נַארִישְׁקַייטִין, מִיט זַיינֶע מַעֲשִׂים רָעִים׳ וֶועלְכֶע צָרוֹת בְּרֵיינְגְט עֶר נִיט מִיט זַיין שְׁלֶעכְטְס׳ אָט דֶער שָׂטָן , וָואס נֶעמְט צוּא דָאס מַזָל בְּרָכָה הַיינְטִיגֶע צַייטִין, מוּז בַּשַׁאפִין וֶוערִין נָאךְ מַיין אָרֶעמֶען פַאר שְׁטַאנְד נָאךְ פוּן דִיא נַייעֶה עֲבֵרוֹת, וָואס מֶענְשִׁין טוּעֶן הַיינְט . נַייֶעה עֲבֵירוֹת וָואס הָאבִּין זִיךְ בַּאיי אוּנְז נִיט לַאנְג אַרַיין גִיחַאפְּט,

דעריבער

דָערִיבֶּר אוּנְזֶערֶע עֶלְטֶערִין וָואס הָאבִּין זִיךְ נִיט אַזוֹא שְׁטַארְק מְטַמֵּא גִיוֶועְן מִיט זֵייא, הָאבִּין גִיהַאט דִיא הַשְׁפָּעָה פוּן אוֹיבִּן, עֶס איז גִיוֶוען אַבְּרָכָה אִין דָש בִּיסְל גֶעלְט אוּנ אַשְׁמִירָה פוּן מַזִיקִים. הַיינְט אָבֶּער, גֵייעֶן דִיא נְרוֹיסֶע פַאר דִינְקְטִין אַוֶועק אִין רוֹיךְ אִין וִוינְד. וָוארוּם דִי שֵׁדִים אוּנְזֶערֶע שְׁלֶעכְטֶע פִיהְרוּנְגֶען הָאבִּין דֶערוֹיף אַשְׁלִיטָה דֶערִיבֶּער וֶוערִין מִיר אַזוֹא פַאר שְׁוַוארְצְט.

ר"ח אִיךְ פַאר שְׁטֵיי דִיךְ נִיט מַיין הַארְץ, אֶפְּס בִּיזְט מִיר גִיוָוארִין אַגַאנְצֶער דַרְשָׁן, צִי אַבַּעַל קַבָּלָה, גִיבּ מִיר צוּ פַּר שְׁטֵיין וָואס הָאסְטוּ דָא מִיר אָן דֶער צֵיילְט מַעֲשׂוֹת, מִיט רוּחוֹת, מִיט מַלְאֲכֵי חַבָּלָה, מִיט עֲבֵירוֹת, מִיט מַעֲשִׂים רָעִים.

ר"ש אֵיי. אַז דוּ מַאכְסְט זִיךְ צוּם נַאר, הָאבּ אִיךְ שׁוֹין פַיינְט, אִיךְ הָאבּ דִיר גָאר קֵיין קוּנְצִין נִיט גִיוִויזִין, קֵיין סוֹדוֹת נִיט גִיזָאגְט, נָאר קְלָארֶע רֵיינֶע וֶוערְטֶער ׳ לְמָשָׁל, אַז אַגַנָב גַנְבֶת אַזַאךְ, אוּנ מִי שְׁמַייסְט אִים דֶער פַּר, זָאגְט מֶען דִיא גְנֵבָה שְׁמַייסְט אִים דָשׁ הֵייסְט דִי עֲבֵירָה אַלֵיין. וָושׁ עֶר הָט גְטָאן, בִּישְׁטְרָאפְט אִים. וִויא אִין פֶּרֶק שְׁטֵייט שְׂכַר עֲבֵרָה עֲבֵרָה. וָוארוּם פוּן דֶער גְנֵבָה, וֶוערְט אַשְׁלֶעכְטֶער מַלְאַךְ אַמַשְׁחִית. (דוּ מֵיינְסְט אַז אַקְוַוארְטַאלְנֶע, אִיז פַר אִים אַגוּטֶער מַלְאַךְ?).

אַז מִי חַאפְּט אִים, הָאט עֶר זַיין פְּסַק פוּן דָעם מַלְאַךְ.

ר״ח נוּא אַף אַזוֹ אַיינְאוּפָּן הָאסְטוּ דָאס גִיוָואלְט פַר שְׁמִירַן הַיינְט פַארְשְׁטֵיי אִיךְ שׁוין. נוּא זָאג זֶעה מִיר, וֶוער אִיז דֶער שָׂטָן, וָואס שְׁמַייסְט אוּנְז? אִיךְ וָואלְט שׁוין גֶערִין הֶערִין אוּנ וִויסִין, דֶעם סוֹף דֶער פוּן, מִיט וֶועלְכֶע עֲבֵרוֹת הָאט זִיךְ אוּנְזֶער דוֹר פַר שׁוּלְדִיגְט אַזוֹא שְׁטַארְק, וָואס דֶער רוּחַ חַאפְּט צוּא דִי גַאנְצֶע הֲנָאָה פוּן לֶעבִּין, אוּנ מַאכְט אַהַאלְבֶּע וֶועלְט פַאר לָעבֶּעדִיגֶע מֵתִים. וַוייז מִיר דִי עֲבֵירוֹת, מִיט דִי שֵׁדִים, מִיט דִי אַנְדֶערֶע לִיבֶּע הַארְצֶעדִיגֶע נֶעמֶען, וְוִיא דוּ רוּפְסְט זֵיי.

ר״ש זָאגִין וֶועל אִיךְ דִיר, נָאר אִיךְ בֶּעט דִיךְ צְוִוישִׁין אוּנְז זָאל עֶס בְּלַייבִּין. אוּנ פַאר קֶערְט מֶעגְסְטוּ זִיךְ עֶס דֶער צֵיילִין, אָבֶּער נִיט פוּן מַיין נָאמֶען. עֶשׂ אִיז אַגְרוֹישֶׁע מִצְוָה, דָאס בִּיקַאנְט צוּא מַאכִין, נָאר מִי זָאל נִיט וִויסִין אַז פוּן מִיר קוּמְט דָשׂ אַרוֹיס. וָואס נוּצְט מִיר אַרוֹיף צִיהֶען אַף זִיךְ אַהַאלְבֶּע וֶועלְט מִיט שׂוֹנְאִים ווָאס טוֹיג עֶס טוֹיזִינְדֶער זָאלִין פַאר אִיבֵּל הָאבִּין.

ר״ח בִּיזְט גִירֶעכְט, פַאר אַאֱמֶת אַז מִי זָאגְט אוֹיס, אִיז מֶען בְּרוֹגֶז נָאר זָאגְסְט דָאךְ נִיט אַף אֵיינֶעם אִימְלִיכֶר פַר זִיךְ מֶעג קְלֶערִין, אַז נִיט אִים מֵיינְסְטוּ. נָאר לָאז שׁוין זַיין אַמַעֲשֶׂה מִיט אַגְמַר, בְּרֵיינְג שׁוין אַרָאפּ דֶעם שָׂטָן דַיינֶעם.

נוּא

ר"ש נוא נוא, שוין שוין. ערשטינס, דיא גרויסע האבין זיך אן גיהויבין צו פיל פר לאזין, אף פרעמדע הענד. אונ אגישעפט איז אזוא גיט מען אף אים אליין ניט אכטונג, מעג ער זיין דער בעסטער. ווערט פון אים בלאטע. וואס צעהען פאר אויגין פרעמדע. קענען פאר זעהען, קען איין אויג אאייגענע גאנץ גיך דער זעהען. אז אשטיף מוטער קעמט כלומרסט אשטיף קינד, קען מען דען האפין זיא זאל זיך אפ היטין פון אשטאך אין קאפ מיטן קאם? פון אוים רייסין הויפין וויים האר? פאר וואס? ווארום עס איז דאך נאר איר מאנס, ניט אירס. אבעל הבסתע, זאל ניט אכטונג געבין אין קיך, וועט זי קיין מאל קיין לעפיל רעכטע יוך ניט האבין. אקרעמער זאל ניט קוקין אף משרתים. וועלין זיי צו טראגין דיא קראם שטיקליך וויים. קורץ, דער בעסטר מענש דער ערינסטער דינער. איז דער בעה"ב זיך אליין, אונ אט דאס פאר לאזין זיך אף אנדערע, ברייננט אונגלק אין גישעפט.

צווייטינס האבן זיך אונזערע ברידר צו פיל צו גינומען זיך, צו קארטין שפיל. מי זיצט אפט גאנצע נעכט, מי גייט ארום שלאפענדיגע גאנצע טעג. איין מאל שפילין, ציט דעם אנדער מאל. אונ ניט אלע וואס שפילין, גיווינען. דר וואס פאר שפילט, קריכט ווייטער אין דער קליפה. ער מיינט ער

װעט אוים שְׁלָאנִין הוֹצָאוֹת, בְּלַייבִּין בַּיין קֶרֶן, אוּנ אַזוֹא גֵייעָן אַװעק טָעג אוּנ יָארִין. דָא פַּאר לִירְט מֶען צַייט, דָא פַּאר לִירְט מֶען גֶעלְט, דָא פַּאר לִירְט מֶען כָּבוֹד. הַיינְט אִיז דָאס אָפְּט פַּאר בּוּנְדִין, מִיט גְרוֹיסֶע פֶערְדְרָאסִין, אָפְּט װֶערְט דוּרְךְ אַקָארְטִין שְׁפִּיל דִיא גְרֶעסְטֶע פְרַיינְדְשַׁאפְט גִישְׁטָערְט. דֶער װָאס לָאזְט זִיךְ דָערִין שְׁטַארְק אַרַיין, װֶערְט פוֹיל, אָפְּ הֶענְדִיג, אַלַיידִיג גֵייעֶר, עֶר װֵייס אַלַיין נִיט פַּאר װָאס צוּ חַאפִּין זִיךְ. עֶר װֶערְט אָפְּ גְוֵיינְט פוּן מֶענְשִׁין, חוּץ זַייגֶע לַייט, מִיט װֶעמֶען עֶר הָאט קוֹמְפַּאנִיֶע.

דְרִיטִינְס, דִיא נַייעֶה מָאדֶעס פוּן קְלַיידֶר. װָאס גֵייעָן אַרוֹים אַלֶע װַיילֶע אָט נֵייט מֶען אַנַייֶעס בֶּגֶד, אוּנ קָאסְט אָפְּ גָאר דָאס גֶעלְד, אִין אַקוּרְצֶע צַייט, אַהַא, עֶר טוֹיג שׁוֹין נִיט׳ מִי מוּז אִים פַּאר קוֹיפִין, נִיט פַּאר הַאלְבּ װוֹיפִיל עֶר קָאסְט, קַיין מְשׁוּגָעֶנֶר װֶעט פַּאר אִים קִין פִירְטִיל גֶעלְט נִיט גֶעבִּין, אָט, אַבִּי אַנָאמֶען פַר קוֹיפְט׳ פוּן אַשְׁרֵפָה, װָאס מִי הַאפְּט אַרוֹים, אִיז גְלַייךְ װִיא גִיפוּנֶען. מִי לֵייגְט צוּ צוּ דִי פָּאר רוּבְּל, נָאךְ אַרוּבְּל 15—20, אוּנ מִיא מַאכְט אַנַייעָס, דוֹיעֶרְט װַייטֶער עֶטְלִיכֶע חֳדָשִׁים אוּנ אַזוֹא דְרֵייט זִיךְ דִי רָעדִיל, אוּנ אַזוֹ דְרֵייט זִיךְ דָאס קֶערְבִּיל אַװעק׳

פֶערְטִינְס, װָאס מִי הָאט אָן גִיהוֹבִּין שְׁטַארְק נִיצִין

בעדער

בֶּערֶער, רְפוּאוֹת, זֶעלְצֶען וַואסֶער, אוּנ דָאס קָאסְט אַלֶעס גֶעלְט, אַשׁוּסְטֶערְס וַוייבּ, הָאט שׁוֹין הַיינְט אוֹיךְ סְפַּאזְמֶען אַדִינִסְט מַאר וֵוייס שׁוֹין אוֹיךְ, וָואשׁ קְרֶעמְפְּפֶע בַּאטַייט אַהוֹיף מְשָׁרֵת, קְרִיגְט שֵׁיין אַשְׁטִיקִיל הוּסְט, אוּנ הָאט וָואשׁ צוּא טָאן מִיט פְּלֶעשֶׁלֶעךְ אִיז נִיט אַגְלוּת, אַז לַאר אַפַּארְךְ, קוּרִירְט זִיךְ פוּן אַרֶעוָומַאטִיזִים? דֶעם שְׂטָן גִיבּ נָאר אַהָאר, וֶועט עֶר פַאר שְׁלֶעפִּין דֶעם גַאנְצִין קָאפּ. פַאר צַייטִין פְּלֶעגְט זִיךְ אוֹיךְ אֶפְּט מַאכִין קָאפּ וֵוייטִיג, בּוֹיךְ וֵוייטִיג, אִי שְׁטֶעכֶנְשׁ אִין דִי זַייטִין, פְּלֶעגְט מֶען טְרִינְקֶען לִיפָּאוָוע צְוֶועט אוּנ אוֹיס שְׁוִויצִין, מִי פְּלֶעגְט נֶעמֶען אִינְגְבֶער מִיט צוּקֶער צוּ שְׁטוֹיסִין אִין אַיינֶם. אוּנ דָאס גְלַייכִין. צִי הָאבִּין דִי מִיטְלֶען גִיהָאלְפִּן צִיא נִיט, קֶען מֶען נִיט וִויסִין, נָאר, אַזוֹא פִיל וִויפִיל דִיא זֶעלְצֶן וַואסֶער, גְעוֹוִים פַאר דִינְט הָאט מֶען דָאס אָבֶּר, וָואס קִין גֶעלְט הָאט נִיט גִיקָאסְט. אוּנ מִי הָאט זִיךְ נִיט אַזוֹא פַאר אַיידִילְט. אַיינֶער קוּקְט הַיינְט אַף דֶעם אַנְדֶערִין, נְגִידִים אַף גְבִירִים, בַּעֲלֵי בַּתִּים אַף נְגִידִים, אָרֶעמֶע לַייט אַף בַּעֲלֵי בַּתִּים. אַיינֶער וִויל דֶעם אַנְדֶערְן נָאךְ טָאן, מִי דַארְף זִיךְ הַיילִין, מִי מוּז זִיךְ קוּרִירִין, דֶער דָאקְטָאר זָאל נִיט אַרוֹיס פוּן שְׁטוּבּ. קִין וַוארֶעמֶעס זָאל נִיט זַיין, אַרֶעצֶעפְּט מוּז מִיר זַיין. פַאר

ברויט

בְּרוֹיט אִיז נִישְׁטָא מִיט וָואשׁ צוּא צָאלְין, דָעם דָאקְטָאר מוּז מֶען גֶעבִּין אַן אַתְּרֶעגְ.

פִּינְפְּטִינְס, אוּנ דָאשׁ אִיז דִי הוֹיפְּט זַאכֶע, וָואס מִי הָט זִיךְ אָן גִיהוֹיבְּן צוּ הוֹיךְ צוּ פִּירִין, אִיטְלִיכֶר, נִיט נָאךְ זַיין עֶרֶךְ נָאךְ. וֶוער טְרִינְקְט הַיינְט נִיט צְוֵויי מָאל אַטָאג טֵייא, וֶוער רֵייכֶערְט הַיינְט נִיט צִיגַארְן פַּאפִּירָאסְן? וֶוער הָאט הַיינְט נִיט אַסְפְּן פֶּעלְץ וֶוער הָאט הַיינְט נִיט צְוֵוייא מֶענְטְשִׁין אִין שְׁטוּבּ אוּנ דָער צוּ אֶפְשַׁר נָאךְ אַנַאם אוֹיךְ. וֶוער טְרָאגְט הַיינְט נִיט אַזֵיינֶעגְרִיל, וֶוער הָאט נִיט אַבִּיסְל שֵׁיין מֶעבִּיל, מִיט אַצוּ גְּפוּצְט צִימֶערְל. אוּנ דוּרְךְ דִיא אַלֶע מַעֲשׂוֹת שְׁלֶעפְּט מֶען אַרַיין דֶעם רַייבִין דַלוּת, מִיט גֶעוואַלְט אִין שְׁטוּבּ. מֶען מֵיינְט וָואשׁ אִיז דָארְטִין, מֶען לֶעבְּט גָאר נִיט אַזוֹ בְּרֵייט, אָט נָאר אַבִּיסְל דָאשׁ, אַבִּיסִיל יֶענְס, אַלְס קְלֵיינִיקַייט. אוּנ זֵייא וֵוייסִין נִיט, אוּנ פַאר שְׁטֵייעֶן נִיט, אַז פוּן דָער קְלֶענְסְטֶע לָעבִיל וָואשׁ מַאכְט זִיךְ אוּנְטִין אִין אַשִׁיף, קֶען פַאר טְרוּנְקֶען וֶוערִין, אוּנ אוּנְטֶר גֵיין, דִי גַאנְצֶע שִׁיף חָלִילָה. עָס דוּכְט זִיךְ, מִי קוֹיפְּט רַק מְצִיאוֹת, עֶשׂ אִיז אַלְס בְּזִיל הַזּוֹל, אוּנ דָאס הָאבִּין זֵייא קֵין שֵׂכֶל נִיט צוּא בִּיקְלֶערִין, אַז דִיא אַלֶע זַאכִין וֶוערִין אַף מָארְגִין אָן זֵייעֶר וֶוערְט, אוּנ דֶער קֶערְבִּיל בְּלַייבְּט אַלֶע מָאל בַּיין אַלְטִין קוֹרְס · עָס מֶעג זַיין סְחוֹרָה שֵׁייגֶע, פַּייגֶע,

בשעת

בְּשַׁעַת מִיא קויפְט, שְׁפֶּעטֶער אַבִּיסְל, פַּאר לִירְט דָאס דָעם גְלַאנְץ, דִיא אויגִין הָאבִּין זִיךְ שׁוין אָן גִיקוּקְט דֶערוּיף הָאט מֶען חֲרָטָה, אוּנ הֶעלְפִין קֶעןְ מֶען נִיט. דָאס אִיז אַגְרוּיסֶער כְּלַל אִין לֶעבִּין זוּכְט מֶען אויס בְּרֵיינְגֶען דֶעם גְרָאשִׁין׳ אַף אִיבֶּרִיגֶע זַאכְן, וֶועט מֶען נָאךְ דֶעם מוּזִין פַּאר קויפִין צוּ פַּאר מַאשְׁכֶּנֶען דִיא נֵייטִיגְסְטֶע זַאכִין. גֵייט וֶועט ווִיפִיל מֶענְשִׁין זִיצִין אוּנ הוּנְגֶערִין נֶעבִּיךְ מִיט וַוייבּ אוּנ קִינְדֶער אִין שֵׁיינֶע הַייזֶער, מִיט פַּיינֶעם מֶעבִּיל. וָואס נוּצְט יֶענֶעם זַיין גְרוּיסֶע אֵיינְגִילְשֶׁע קִיךְ וָואס עֶר הָאט זִיךְ גִילָאזְט מַאכִין, אַז עֶר הָאט נִיט אֲפִילוּ קִין טֶעפִּיל קַארְטָאפֶעל צוּא צוּא שְׁטֶעלִין אִין אִיר. וָואס נוּצִין אִים דִיא שְׁפִּילְכֶלֶעךְ וָואס עֶר הָאט זִיךְ דֶענְמָאל אָן גִיקויפְט, זֵייא בְּרֶענֶען אִים אויס דִיא אויגִין קוּקְנְדִיג אַף זֵייא. מִיט דִיא אַלֶע נַארִישְׁקֵייט אַז מִי וֶועט זִיךְ הוּנְדֶערְט מָאל אויס פּוּצְן, וֶועט מֶען נִיט וֶוערִן ר׳ יֶענְטְל דֶער רַייכֶער, אַזוֹא ווִיא דֶער אִינְדִיק אַז עֶר וֶועט זִיךְ אֲפִילוּ צֶעהֶן מָאל אַזוֹ בְּלָאזִין ווִיא הַיינְט, וֶועט עֶר אויךְ נִיט וֶוערִין ווִי יוֹקִיל דֶער גְרָאבֶּר פַּרְנֵס חוֹדֶשׁ. וָואס קוּמְט אַרוּיס פוּן דֶעם לִיבִּין הַארְצִיגִין פִירוּנְג, מִי וֶוערְט אַבַּעל חוֹב אַרִיבֶּר דִיא אויעֶרִין, אוּנ אָפְט מוּז מֶען אָן קוּמֶען לַייעֶן צוּ גִימֵיינֶע, צוּא נִידֶערִיגֶע מֶענְשִׁין. אָפְט בְּרֵיינְגְט נוֹיט צוּא בֶּעטִין בַּיי אַשׂוֹנֵא לַייעֶן, אוּנ נִיט

גְמִילוּת חֲסָדִים נָאר אַף פְּרִיצֶענְט , אַף אַגְעוְויסֶע צַייט · צַייט טוּט אִירֶם , פְּלִיהְט אַוֶועק גַאנְץ גִיךְ , וְויא אַפַּייל פוּן בוֹגִין , אוּנ דִיא בַּעֲלֵי חוֹבוֹת זַיינֶען דָא , אִיטְלִיכֶער מִיט זַיין פִּזְמוֹן , הוֹיבִּין אָן כְּלוֹמֶרְסְט אֵייִדִיל , אוּנ לָאזִין אוֹיס גְרָאבּ · אַלֵיידִיגֶר זַאק שְׁטֵייט נִיט אַיין , עֶר מוּז זִיךְ אוּנְטֶער לֵייגִין · דֶער מֶענְשׁ וֶוערְט נֶעבִּיךְ אַלֵיידִיגֶער זַאק , עֶר לֵייגְט זִיךְ אוּנְטֶער , עֶר בֶּעט זִיךְ אָפּ , עֶר נִיצְט אַלֶע מִיטְלֶען , בַּקָשׁוֹת אַלֶערְלֵייא , לִיגִין אַלִירְלֵייא , אִי מְרֶערִין שְׁטֵייעֶן אִין דִיא אוֹיגִין · דָאךְ פָּארְט אַאֵיידֶעלֶער מֶענְשׁ , אִים שְׁטֵייט דָאס זֵייעֶר נִיט אָן , עֶר וָואלְט מִיט אַזָעלְכֶע מֶענְשִׁין גָאר נִיט גִירֶעט , אוּנ הַיינְט מוּז עֶר זִיךְ אַזוֹא עֶרְנִידֶערִיגִין , אוּנ אָן הוֹיבִּין צוּ חַנְפֶענֶען דִיא לַייט , זֵיי אָבֶּער הֶעלְפְט נִיט קֵין חֲנִיפָה קֵין גִיבֶּעט זֵייא הֵייבִּין אִים אָן אָפּ צַאפִּן דָשׁ לֶעצְט טְרָאפִּין בְּלוּט , שְׁטֶעכִין אִים מִיט וֶוערְטֶער , שְׁוֶוערִין אַז זֵייא וֶועלִין פַּאר פְּלֶעקִין זַיין שֵׁיינֶעם נָאמֶן זֵיי וֶועלְן בַּאגְרָאבִּן זַיין כָּבוֹד , זֵיי מוּטְשֶׁען אִים וְויא דֶעם רָשָׁע אִין גֵיהִנָם , אוּנ עֶר שְׁטֵייט נֶעבִּיךְ , אוּנ ווֵייס נִיט וָואס צוּא טָאן . וָואס דָר סוֹף דֶר פוּן אִיז , מִיט וָואשׁ דִי שְׁצָענֶע עֶקְט זִיךְ וִויל אִיךְ נִיט דֶר צֵיילְן , נָאר דָשׁ פְּרֶעג אִיךְ , מַאכְט זִיךְ דֶר מֶענְשׁ נִיט אַלֵיין אַשָׂטָן , נֶעמְט דֶער מֶענְשׁ אַלֵיין מִיט זַיינֶע אֵייגֶענֶע הֶענְד נִיט צוּ , זַיין כְּשָׁרִין גְרָאסִין אוּנ גָאטְס מַזָל

ברכה

בְּרָכָה, אונ וואַרְפְט נִיט פַאר הִינְט. פַּאסְט פַאר מֶענְשִׁין אִין יָארן זָאלִין קְרִיגִין קִינְדֶערְשׁ שֵׂכֶל. שְׁפִּילִן זִיךְ מִיט צַאצְקֶעס, נָאךְ יָאגִין זִיךְ נָאךְ זוּמֶער פֵּייגֶעלֶעךְ. קוּרְץ מַיין פְרַיינְד! פוֹילְהַייט, פַּאלְשֶׁער כָּבוֹד, מָארֶעס פַארְצֶערְטְלֶען זִיךְ, דִיא מַאכִין דֶעם יוּנְגִין אַלְט, דֶעם רַייכִין אָרֶעם, דֶעם פְרֵייליבֶען אוּנְמוּטְהִיג. מִיא דַארְף נִיט הֶערִין וָואס וַוייבּ אוּנ קִינְדֶער זָאגִין, מִיא דַארְף פָּאלְגִן וָואס דִיא קֶעשֶׁענֶע הֵייסְט. קִנְאָה דַארְף מֶען פַאר טְרַייבִּין, בֶּעסֶער פַאר זָארְגִין אֶפֶּס אַתַּכְלִית.

ר״ח הֶלֶעבִּין אִיךְ הָאבּ מִיךְ גָאר גִינַארְט אִין דִיר. אִיךְ הָאבּ אַגַאנְצִין טָעוּת גִיהַאט, אִיךְ הָאבּ גִימֵיינְט דוּא בִּיזְט גָעוּויס פוּן הַיינְטִיגֶער וֶועלְט הַאלְסְט אַוַדָאי מִיט דִיא נַייֶע, מִי רוּפְט דִיךְ בַּייא אוּנְז ר׳ שְׁמֶעלְקֶע פְרַאנְצוֹיז, אוּנ גֵייסְט דָאךְ גִיקְלֵיידֶעט וִוי אַאֶמְתֶער דַייטְשׁ, לְסוֹף בִּיזְטוּ גָאר אַמֶענְשׁ פוּן לִיפָּאיֶע צְוֶועט מִיט אִינְגְבֶּער · לַאכְסְט פוּן דָאקְטוֹרִים אוּנ פוּן רְפוּאוֹת, אִיךְ הָאבּ מוֹרָא, אַז אִיךְ וֶועל מִיט דִיר נָאךְ אַבִּיסְל שְׁמוּעֶסִין, וֶועסְטוּ מִיר דֶער מָאנֶען, דִיא בָּאבֶּע חְיֶינָם בְּרוּסְט טִיכֶל מִיט שְׁפַאנְיֶער, דֶעם פֶעטֶער בֵּיינִישֶׁעס גְרַאמָקֶע מִיט צוּ שַׁייעֶרְטֶע צִין גִיפֶּעס, דֶעם רַאסְנֶערְס מָגֵן דָוִד. דֶעם אַלְטִין מִילְנֶערְס כִּישׁוּף מַאכִין. ר׳ גֶעצִיל דֶעם מְלַמֵּדְס נִיגוּן פוּן וַאֲנִי,

דעם

דֶעם אַלְטִין שׁוּחְטִם עִין הָרָע אָפּ שְׁפְּרֶעכִין. זַיין וַויבּם שְׁמִילֶע וַואסֶר גֶעמֶען, אוּנ וַואקְס אוּים גִיסִין. רֶ׳ גְרוֹנֶם דֶעם חַזִינִם מַעֲשׂוֹת מִיט דֶעם אוֹצָר וָואשׂ הָאט זִיךְ בַּאהַאלְטִין אוּנ נִיט גִילָאזְט זִיךְ נֶעמֶען מִיט דֶעם פַייֶערִיגִין שְׁלַאנְג, וָואשׂ פְלֶעגְט טְרָאגִין צוּ נִיקִיפֶערִין אִפִּין הוֹיף, אַלֶע פַאר נַאכְט גֶעלְט. מִיט רֶ׳ שָׁבַח בַּטְלָן, וְויא עֶר הָאט זִיךְ אַרוּם גִישְׁלֶעפְּט עֶלְף יָאר נָאכִין טוֹיט, אִין עוֹלָם הַתֹּהוּ. אוּנ נָאךְ טוֹיזִינְר מַעֲשׂוֹת אַזֶעלְכֶע. גְלוֹיבּ מִיר אַז אִיךְ וֵויים גָאר נִיט וָואוּ אִיךְ הַאלְט מִיט דִיר, צִי דוּ לַאכְסְט דָאס פוּן מִיר, צִי דוּ מֵיינְסְט דָאס טַאקִי מִיט אַמֶת, זָאג נָאר.

ר״ש בִּיזְט צוּא וַוייט פַאר קְרָאכִין מַיין פְרֵיינְד! אִיךְ וֵויים זֵייֶער גוּט, דִיא נַייֶעה וֶועלְט צוּ שַׁאצִין. אִיךְ בִּין גָאר נִיט בְּלִינְד, אוּנ זֶע מִיט קְלָארֶע אוֹיגִין, וָואסֶערֶע חָכְמוֹת אוּנ הַמְצָאוֹת, הָאבִּין דִי נַייֶעה אוּנְז גִבְּרַאכְט וָואסֶרֶע נוּצְלִכֶע מַאשִׁינֶן, הָאבִּין זֵייא אוּיס גִיטְרַאכְט. נָאר דָאס אִיז אַבַּזוּנְדֶער זַאךְ, חָכְמָה אִיז חָכְמָה, הַמְצָאוֹת זַיינֶן הַמְצָאוֹת, אוּנ דֶער הַיינְטִיגֶר פִירוּנְג בַּיי אוּנְז, אִיז מִיר נִיט גִיפֶעלִין. גְלוֹיבּ מִיר אַז חָכְמָה אַלֵיין הַאלְט אוֹיךְ נִיט פוּן אַזֶעלְכֶע זַאכִין. חָכְמָה הָאט לִיבּ עֶרְלִיכְקֵייט, שְׁטִילְקֵייט רוּאִיקֵייט. נִיט הוּהַא שְׁפְּרִינְגֶע אַרִיבֶּער,

איך

אִיךְ מוּז דִיר מוֹדֶה זַיין מַיין פְרַיינְד , אַז דָאס רוֹב , בַּיי אַרֶעכְטִין שְׁמוּעֶת חַאפְּט זִיךְ אָפְּט אַרַיין אַבִּיסְל פְּלוֹיֶדְרַאיי. עֶס קֶען אֶפְשָׁר זַיין , אִיךְ הָאבּ זִיךְ אַרוֹישׁ גִיחַאפְּט מִיט אַפָּאר וֶוערְטֶר , וְואשׁ פַּאסִין נִיט , אִיךְ הָאבּ זִיךְ אוֹים גִירֶעט אֶפְשָׁר אַשְׁטִיקִיל נַארִישְׁקַייט , נָאר עֶשׁ אִיז שֵׁיין אַזוֹ . עֶס אִיז אֶפְשָׁר אִיבֶּערִיג גִיוֶועזְן , מַיינֶע רֵייד מַיט דֶעם שָׂטָן , מִיט דִיא שֵׁדִים , וָואשׁ אִיךְ הָאבּ דָא אַרַיין גִימִישְׁט . (אִי דָאשׁ אִיבֶּר דִיר , אָדֶר אִיבֶּער דַיין וַוייבּ) . נָאר הַלְוַאי וָואלְטִין אַלֶע גִיגְלוֹיבְּט , אַז קַיין עֲבֵרָה גֵייט נִיט אַוֶועק אַזוֹא . קַיין נַארִישְׁקַייט בְּלַייבְּט נִיט נִישֵׁיינְקְט . אִיטְלִיכֶע עֲבֵירָה , מוּז בַּאשְׁטְרָאפְט וֶוערִין אַזוֹ צִי אַזוֹי . אוּנ דִיא נֶעמֶען מַאכִין גָאר נִישְׁט אוֹים . מִי מָעג עֶס רוּפִין שָׂטָן , שֵׁד , מַלְאֲכֵי חַבָּלָה , אָדֶר פָּאלִיצֵי , אַסְטְרָאג . שְׁמִיץ . עֶשׁ אִיז אַלְץ נִיט קִין זִיסֶע זַאךְ . אֵיין מָאל פַאר אַלֶע מָאל , מוּזִין מִיר גְלוֹיבִּין , אַז גָאט ב"ה קוּקְט אַפִּין מֶענְשְׁנְס מַעֲשִׂים , אוּנ לָאזְט אֵיינֶם נִיט דוּרְךְ , עֶר צָאלְט פַאר גוּטֶעס , שְׁטְרָאפְט פַאר בֵּייזֶעס , עֶר הָאט שְׁלוּחִים גִינוּג , דוּרְךְ וֶועמֶן צוּא צָאלִין , אוּנ צוּא שְׁטְרָאפִין .

ר"ח גוּט וָואס דוּא אַלֵיין הָאסְט פַאר חַאפְּט . מִיר אִיז דָאס טַאקִי אַבִּיסְל נִיט גִיפֶעלִין , וָואס דוּ הָאסְט צוּא נוֹיף גִיפִירְט , אַנְוואנְט מִיט אַנְוואנְט . דָעד שְׁרוּךְ , פוּן אַקְוַוארְטַלְנֶע

מִיט אַמַשְׁחִית, אִיז מִיר נִיט לְרָצוֹן ׳ לָאז זִיךְ דֶעם שֶׂר אִין וַואלְד, דֶעם לֵץ אַפִּין בּוּידִים, דֶעם נִיט גוּטִין אִין פּוּסְטִין טוּיעֶר, דֶעם דְאמָאוּוִיק אִין שְׁטַאל, דִיא רוּסַאלְקֶע אִין וַואשֶׂר, מְכַשְּׁפִים אִין דִי מִילְן. דֶעם גַנָּב אָבֶער לָאז אִין לָאךְ, דֶעם פַּאלִיצְמַייסְטָער אִין פָּאלִיצֵי. דֶעם רוֹצֵחַ אִין אַסְטְרָאג. אַלְטֶע ווֶערְטָער מִיט נַייֶעה כַּוָּנוֹת, טוּיגִין נִישְׁט פַּאר קֵיינֶעם ׳ דֶעם כְּלַל זָאלְסְטוּ הָאבִּין, דֶער ווָאס ווִיל פַּאר אַלֶעמָען יוֹצֵא זַיין ווֶעט פַאר קֵיינֶעם נִיט יוֹצֵא זַיין ׳ נָאר פַּאר דֶעם ווָאס דוּ הָאסְט מִיר דֶער קְלָערְט, ווָאס אִיךְ הָאבּ דִיךְ גִיפְרֶעגְט, דַאנְק אִיךְ דִיר זֵייעֶר.

ר״ש ווֶעגִין דַיין אִיצְטִיגֶער פְּרַאגֶע, הָאבּ אִיךְ פִּיל צוּא רֵיידִין, נָאר נִיט אִיצְט אִיז דִיא צַייט, זַאיי גִיזוּנְט, אוּנ פָּאר אִין דָארְף. ר״ח פָּאר גִיזוּנְט.

מוסר השכל

לרבינו האי גאון

יבר גיזעצט פון לשון קדש אויף פראסטט אידיש.

דָאס סֵפֶרִיל, בֶּעט אִיךְ, לֵייעֶנְט, זַאייט נִיט פוֹיל,
דִיא וֶוערְטֶער, זַיינֶען אַרוֹיס, פוּן אַכְּשֶׁר הֵיילִיג מוֹיל.
דֶער רַבֵּינוּ הַאי גָאוֹן, הָאט דָאשׂ סֵפֶרִיל גִישְׁרִיבִּין,
אֵיין ווָארְט, צוּם אַנְדֶערִין, הָאט עֶר וִויא פֶּערִיל גִיקְלִיבִּין.
וֶועגִין דֶעם רַבֵּינוּ הַאי, פְרֶעגְט נָאר גְרוֹיסֶע לַייט,
וֶועלִין זַייא אַייךְ זָאגִין, וָואס עֶר בַּאטַייט.
אַלְטֶע שִׁירִים אִידִישֶׁע, בַּאלְד טוֹיזִינְט יָאר פַּאר בַּיי,
פוּן אַזַא גְרוֹיסִין מֶענְשִׁין, וִויא דֶער רַבֵּינוּ הַאי.
דַארְף מֶען נִיט לֵייעֶנֶען, אַבִּי גִילֵייעֶנְט פוּן אוֹיבִּין,
אִין זַייא לִיגְט אַקְדוּשָׁה. מוּזִין מִיר אִידִין גְלוֹיבִּין.
הֵיילִיגְקַייט בַּאשְׁטֵייט דֶערִינֶען, דָאס דַארְף הֵיילִיג זַיין,
וָואס פוּן הַארְץ אַרוֹיס, מוּז אִין הַארְץ אַריין.
נִיט וִויא גְלַאט מְחַבְּרִים, שְׁרַייבִּין מוּסָר אוּנ פָּטוּר,
אוּנ דִיא, וָואס לֵייעֶנֶען, הֶערִין עָס, וִויא דֶעם קָאטֶער.
קוּרְץ הָאט דֶער רַבֵּינוּ הַאי, גִישִׁילְדֶערְט דִיא וֶועלְט,
פוּן אוּנְזֶער לֶעבִּין, כִּמְעַט אַיינְם נִיט פַּאר פֶּעלְט.
דָאס אִיבֶּער זֶעצִין אִין אִידִישִׁין אִיז מִיר גִיפֶעלִין,
אַזוֹא אַסֵפֶר לֵייעֶנֶען, דַארְף אִיטְלִיכֶער בַּאכְצִיךְ וֶועלִין.

איבֶּר זָעצִין, איז אוּנְמִיגְלִיךְ, וָוארְט אִין וָוארְט,
דָאךְ, קוּקְט נָאר אַרַיין, יֶעדֶע זַאךְ אַפִּין אָרְט.
אוּנ בִּיקְלֶערְט, וִויפִּיל מִרְחָה, עֶס הָאט גִידַארְפְט קָאסְטִין,
וִויפִּיל הָאט מֶען יֶעדֶעס וָוארְט, גִיוואוֹגִין, גִימָאסְטִין.
אִיךְ הָאבּ זִיךְ בַּאמִיהְט, וִויפִּיל אִיךְ הָאבּ גִיקֶענְט,
אוּנ דָאס מַזָל בְּרָכָה, איז אָן גָאט בָּ"ה גִיוֶועזְט.
איבֶּר הוֹיפְּט, דַארְף מֶען, בַּא אַזֶעלְכֶע נֵייטִיגֶע זַאכִין,
פוּן דֶעם לָשׁוֹן וּמְלִיצָה קֵין גְרוֹיס וֶועזִין נִיט מַאכִין.
פַארְשְׁטַאנְדִיג מוּז גִישְׁרִיבִּין זַיין, גַאנְץ קְלָאר, גַאנְץ רֵיין,
אַז אֲפִילוּ פְּשׁוּטֶע מֶענְשִׁין, זָאלִין אויךְ פַאר שְׁטֵיין.
עֶס הָאט גִיקֶענְט בֶּעסֶער זַיין, אוֹיבּ מִי וֶועט זָאגִין,
אַזַא בִּילֵיידִיגוּנְג, וֶועל אִיךְ גַאנְץ לַייכְט דֶער טְרָאגִין.

מוסר השכל

ווילְסְטוּ מַיין קִינְד, וַואהְרִין גְלִיק גֶעפִינֶען,
זָאלְסְטוּ גָאט בָּ"ה, הָאבִּין שְׁטֶענְדִיג אִין זִינֶען.
אֵיי **דוּא** הֵייבְּסְט אָן, אַרְבַּייטִין אֶפֶּס אַמְלָאכָה,
זָאלְסְטוּ גָאט בֶּעטִין, עֶר זָאל דִיר שִׁיקִין זַיין בְּרָכָה.

דַאבִּין עֶרְלִיךְ מִיט כַּוָונָה, אַלֶע פְּרִיא מָארְגִין,
וֶועט גָאט בָּ"ה פַאר דִיר, דֶעם גַאנְצִין טָאג זָארְגִין.
ווילְסְטוּ, אַז גָאט אונ לַייט, זָאלִין דִיךְ לִיבִּין,
זָאלְסְטוּ פָאלְגִין, וָואס אִין דֶער תּוֹרָה שְׁטֵייט גִישְׁרִיבִּין.
מִיט גְרָאבֶּע מֶענְשִׁין; מִיט נַארִישֶׁע לַייט,
גֵיי נִיט אַרוּם, פַאר בְּרֵיינְג נִיט קֵיין צַייט.
מִיט אֵיידֶעלֶע, מִיט קְלוּגֶע, זֶע זַאיי בִּיקַאנְט,
אַוָוארְט פוּן אַחֲכָם, אִיז טֵייעֶרֶער פוּן אַבִּירְלַאנְט.
קְלוּגֶע פְרוּמֶע, זַאיי מְקַנֵא, ווִי זֵיי קֶענְסְטוּ וֶוערִין,
רַייכֶע מְקַנֵא זַיין, אִיז קֵיין רְוָחִים. קֵיין קֶרֶן.
בֶּעסֶער אוֹים קוּמֶען אֶרֶעם, פָּשׁוּט גְרָאז קַייֶען,
אֵיידֶער אֶן קוּמֶען צוּ אַמֶענְשִׁין גֶעלְד לַייֶען.
בֶּעסֶער דֶעם טוֹיט הַאלְזִין, דֶעם קֶבֶר גְלֶעטִין,
אֵיידֶער בַּא אַפְרַיינְד, אַגְמִילוּת חֶסֶד בֶּעטִין.
בַּאיין רַייכִין נִיט בֶּעט, נָאר בַּיי דֶעם וָואס מַאכְט רַייךְ,
בַּאיי אִים, בִּיזְטוּ, מִיטִין רַייכִין, בַּיידֶע גְלַייךְ.
ווילְסְטוּ כָּשֵׁר, אוּנ עֶרְלִיךְ, דַיין שְׁטִיקֶל בְּרוֹיט פַאר דִינֶען,
זָאלְסְטוּ אַרְבֵּייטִין פְלַייסִיג, ווִיא מִילְבִּין, ווִיא בִּינֶן.
אַנַאנְץ זוֹחֵר, רוּעֶן נִיט, דִיא קְלֵיינֶע בַּעֲלֵי מְלָאכוֹת,

גייען

גֵייֶען אַרוּים אַרְבַּייטִין, אִין אֵייגֶעם, גַאנְצֵי מִשְׁפָּחוֹת.
לֶעבִין זִיךְ פוּן זֵייא, מַיין קִינְד פֶערְשְׁטַאנְד,
ווִיא פְלַייסִיג דַארְף אַרְבַּייטִין. אַמֶענְשִׁינְס הַאנְד.
פוּן שְׁפַּאצִירִין, פוּן פְלוּידֶערִן, פוּן פוּילְהַייט, אוּנ שְׁלָאפִין,
קֶענְסְטוּ קֵיין גְלִיק, קֵיין כָּבוֹד, בְּשׁוּם אוֹפֶן נִיט הָאפִין.
טָאמֶער שְׁלֶעפְּסְטוּ זִיךְ אַרוּם, אִין דֶער בְּרֵייטֶער וֶועלְט,
זוּכִין גֶעבִּיךְ פַּרְנָסָה, פַאר דִינֶען אֶפֶּס גֶעלְט.
זָאלְסְטוּ דַיין הֵיים גִידֵיינְקֶען, דַיין גִיזִינְדְל נִיט פַאר גֶעסִין,
ווִיא דָאס וַוייבּ הוּנְגֶערְט, קִינְדֶער זִיצִין אוּנְגִיגֶעסִין.
הָאט דִיר הַשֵׁ"י צוּ גִישִׁיקְט אַשְׁטִיקֶעלֶע גְלִיק,
פַאר קֶער דָעם וָואגִין אוּנ פָאר גִיבֶער צוּרִיק.
פֵייגֶעלֶעךְ זֵיינֶען דָאךְ אוֹיךְ, אַף גָאנְץ קֶעסְט,
פְלִיעֶן זֵיי אַרוּם, אוּנ קוּמֶען צוּרִיק אִין זֵייעֶר נֶעסְט,

---

גֵיי נִיט אָפְט צוּ גֶעסְט, אָבֶּער אוּנ ווִידֶער,
אֲפִילוּ צוּ אַפְרַיינְד, אֲפִילוּ צוּ דַיין בְּרוּדֶער.
פוּן גְרוֹיסֶע לַייט אַנְטְלוֹיף ווִיא פוּן פַייעֶר,
זֵייעֶר פְרַיינְדְשַׁאפְט קָאסְט אָפְט זֵייעֶר טַייעֶר.
זֵייא זֵיינֶען גִיאַכְט, אוּנ רַייךְ, מוּזְטוּ זֵיי אַזֶעלְכֶעם טָאן,
וָואס דֶער מִיט, שְׁטֶעלְסְטוּ דַיין לֶעבִּין, אִין קָאן.

טְרָעפְּט אַיינֶעם אַאוּנְגְלִיק, מֶעג זַיין דַיינָעם אַפַיינְד,
פְּרֵייא זִיךְ נִיט, וְויא דָער שְׁטֵיינֶער אִיז הַיינְט.
מֵיין נִיט, עֶר אִיז וֶוערְט, אוּנ דוּא גֵיין,
דָער זָעלְבִּיגֶער אוּנְגְלִיק, קָען טְרָעפִין דִיךְ אַלֵיין.
בַּיי וֶועמֶען דוּא בִּיזְט, מוּזְטוּ אִים כָּבוֹד גֶעבִין,
אוּנ בֶּעטִין גָאט, פַאר זַיין גִיזוּנְד, אוּנ לֶעבִין.
מֶענְסְט הָאבִין פוּן אִים אָפְּט, קַאלְט אוּנ וַוארָעם,
דַארְפְּסְטוּ אִיבֶּער טְרָאגִין שְׁטִיל, נִיט מַאבִין קַיין לַארָעם.
מִיט אַפְּרֶעמְדִינְם וַוייבּ זָאלְסְטוּ וֶוייְנִיג רֵיידִין,
וֶועט גְלַייכֶער, אוּנ בֶּעסֶער זַיין, פַאר אַיךְ בֵּיידִין.
פַר בְּרֵיינְג נִיט מִיט אַפִּיסְקַאטֶע, וָואס הָאט אַצִינְגִיל אַגְלַאטִין,
דוּא וֵוייסְט נִיט, וְויא וַוייט, אַזַא סְחוֹרָה קָען שַׁאטִין.
קוּק נִיט פִיל, אַף דִיא נַארִישֶׁע קִינְדֶערְשֶׁע זַאבִין,
אֵיין בְּלִיק, קָען אָפְּט, טוֹיזִינְד צָרוֹת, אָן מַאבִין.

פוּן דַיין אֵייגֶענֶער וַוייבּ, מוּזְטוּ זִיךְ אוֹיךְ הִיטִין,
פִיל הָאבִּין גְרוֹיסֶע יְסוּרִים, דוּרְךְ וַוייבֶּער גִילִיטִין.
נִיט לָאז זִיא הֶערְשִׁין, לָאז זִיא נִיט בִּירֵיידִין קֵיינָעם,
לָאז זִיא נִיט קְרִיגִין זִיךְ, מִיט דִינְסְטִין, מִיט שְׁכֵנִים.

קִינְדֶער עֶרְצִיהֶען אִיז אַחָכְמָה, וֶועלְכֶע נִיט אַלֶע קֶענֶען,
בְּשַׁעַת קוּשִׁין נִיט שְׁלִינְגֶען, בְּשַׁעַת שְׁמַייסִין נִיט בְּרֶענֶען.

גִיבּ אַבְטוּנְג זֵייעֶר, אַף דַיינֶע קִינְדֶערְשֶׁע חֲדָרִים,
דִינְג זֵיי גוּטֶע מְלַמְּדִים, קוֹיף זֵיי גֵייטִיגֶע סְפָרִים.

שְׁפַּאר זֵיי תּוֹרָה חָכְמָה, יִרְאַת שָׁמַיִם אִין קָאפּ,
הִיט זֵייא, זֵייא זָאלִין, פוּן וֶועג נִיט אַרָאפּ.

וֶועסְטוּ זַיין אַמְשָׁרֵת, מוּזְטוּ וִויסִין דַיין אָרְט,
וֶועסְטוּ זַיין אַסוֹחֵר, מוּזְטוּ הִיטִין דַיין וָוארְט.

וֶועסְטוּ זַיין אַקְרֶעמֶער, פַאלְשֶׁע שָׁאלִין, מָאסִין, פַאר וַוארְף,
וֶועסְטוּ זַיין אַבַּעַל מְלָאכָה, אַרְבַּייט וִויא סִי דַארְף.

בֶּעדִינְטֶע הַאלְט פַאר מֶענְצִין, נִיט פַאר הִינְט,
גִיפֶעלִין זֵיי דִיר נִיט. לָאזִין זֵיי גֵיין גִיזוּנְט.

צָאל אָפּ אָן גִישְׁרֵיי, קֵיינֶער זָאל נִיט הֶערִין,
דַיין נָאמֶען, בַּיי לַייטִין, זָאל נִיט גִישֶׁענְדֶט וֶוערִין.

אַנְטְלוֹיף פוּן אַפְּרָאצֶעס, הָאבּ נִיט דִין תּוֹרוֹת,
אַף דִיא דָאזִיגֵי בֵּיימֶער, וַואקְסִין נִיט גוּטֶע פֵּירוֹת.

זַייא שְׁטָענְדִיג צְווִישִׁין גְרֶעסֶערֶע, זֵייעֶר חָכְמָה שַׁאץ,
זַאיי בַּאיי אַלֵייבּ אַוֵוייְדִיל. נִיט אַקָעפִּיל בַּא אַקַאץ.

גֶעוִוים אִיז פֶערְשְׁטַאנְד , בַּייא אַמֶענְצִין דֶער גְרוּנְד ,
נָאר מִיט אַשְׁלֶעכְטַ הַארְץ , אִיז מֶען דָאךְ אַהוּנְד .

ווילְסְטוּ וַוארְפִין , אוּנ טְרֶעפִין . אַמֶענְצִין מִיט אַשְׁטֵיין ,
וָועט עֶר גֶעוִוים פַּאלִין אַף דַיין קָאפּ אַלֵיין .

גְרָאבּ נִיט אַף יֶענֶעם אַגְרוּבּ שְׁטִילֶער הַייט ,
פַּר זִיךְ אַליין גְרָאבְּסְטוּ זיא , ווי גֶעשְׁרִיבֶּען שְׁטֵייט .

הַאנְדְלֶען זָאלְסְטוּ נָאר , מִיט אַמֶענְשִׁין אַנְלַאטִין ,
מִיט אַצוּ וואוֹלִין יוּנְג , אִיז גִיהַרְגֶת דֶער מַשָׂא וּמַתָּן .

נִיט שְׁטָאלְצִיר מִיט צְדָקָה , בְּשַׁעַת דוּא גִיסְט וֶועמֶען ,
שְׁפֶּעטֶער וֶועסְטוּ אֶפְשֶׁר , בַּאיי אִים דַארְפִין נֶעמֶען .

דִיא וֶוערְטֶער זָאלְסְטוּ נִיט , אוּנְטֶערִין הַאנְד פַּארְבּוּיגִין ,
דָאס טְרֶעפְט זֵייעֶר אָפְט , הָאבִּין גִיזֶעהֶען אוּנְזֶערֶע אוֹיגִין .

בֶּעסֶער גִיבּ וֶוינִיגֶער , נָאר פְּרַיינְדְלִיךְ אוּנ וַוארֶעם ,
אֵיידֶער גְרוֹיסֶע נְדָבוֹת מִיט גִישְׁרֵיי מִיט לַארֶעם .

שְׁוַוייג,נִיט עֶנְטְפֶער , אַף בִּזְיוֹנוֹת אַף קְלָלוֹת ,
דִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל זָאגְט מֶען , אִיז אוֹיךְ אִין גָלוּת .
יְסוּרִים אוּנ קְלָלוֹת , מוּזְטוּ קַאלְט אִיבֶּר טְרָאגִין ,
אוּנ פַאר דֶעם אוֹיךְ , אַדַאנְק דֶעם אוֹיבֶּערְשְׁטִין זָאגִין .

שטיץ

שְׁמִיץ פוּן אַפָּאטֶער , דַארְפִין זַיְין זִיס ,
זִיסֶער , אֵייעֶר פוּן אַפְּרֶעמְדִין אַפְּרַיְינְדְלִיכֶער קוּס .

קְלֵיינָע פֶּערְדְרָאסִין אִין לֶעבִּין זָאל דִיךְ נִיט פַּאר דְרִיסִין ,
דִיא גַאנְצָע וֶועלְט , אִיז אַפַּארְדְרָאס , דַארְפְסְטוּ וִויסִין .

אַף צַייט , אַף הַבְטָחוֹת , קֶען מֶען זִיךְ נִיט פַּאר לָאזִין ,
אַיין קְלֵיין וִוינְטֶעל , קֶען אַלֶעס אַוֶועק בְּלָאזִין .

גְרִינְג קוּמְט נִיט אָן , קַיין זַאךְ אַף דֶער וֶועלְט ,
נִיט תּוֹרָה , נִיט חָכְמָה , נִיט כָּבוֹד , נִיט גֶעלְט .

דֶער תַּכְלִית , פוּן אַמֶענְשִׁינְס לַאנְגֶע יָארִין ,
אִיז נִיט , וָואס עֶר אִיז פְרִיעֶר גִיבָּארִין גִיוָוארִין .

נָאר וָואס אִין פְרוּמְקַייט פַאר בְּרַאכְט פִיל צַייטִין ,
פִיל מָאל גָאט גִילוֹיבְּט , פִיל גוּטְס גִיטָאן לַייטִין .

אָבֶּר יָארִן אָן פְרוּמְקַייט , טוֹיג אַף כַּפָּרוֹת ,
גִיגֶעסִין פִיל בְּרוֹיט , גִיזֶעהֶען פִיל צָרוֹת .

הַאלְט זִיךְ נִיט צוּ קְלוּג , דַיינֶע מַעֲלוֹת נִיט פַּאר גְרֶעסֶער ,
מֵיין נִיט , דוּא בִּיזְט , פוּן אַלֶעמֶען טַאקִי בֶּעסֶער .

דַיינֶע פֶעהְלֶער (אַזוֹי וִוי יֶענֶעמְס) זֶע נִיט פַּאר קְלֶענֶער ,
לָאז דִיר דַאכְטִין , אַז דוּא בִּיזְט דָאס יֶענֶער .

דֶעם אַנְדֶערִינְס סוֹד , זָאלְסְטוּ וִוי דַיין אֵייגֶענֶעם הִיטִין ,

זָאג קיינֶעם נִיט אוים, בַּאהַאלְט אִים פוּן אַדְרִיטִין .
הַאנְדִיל נִיט מִיט אֵייגֶענֶע, זֵייעֶר פֶערְדִינְסְט נִיט בִּיגֶער,
יוֹצֵא זַיין פַאר אֵייגֶענֶע, אִיז הַיינְט זֵייעֶר שְׁוָוער .
אַנְטְלוֹיף פוּן שׁוּתְּפוּת, דַיין גִישֶׁעפְט נִיט צוּ שְׁפַּאלְט,
אַשׁוּתְּפֶעתֶער טָאפּ, אִיז נִיט וַוארִים, נִיט קַאלְט .
גֵיין אַמָאל אַף אַשִׂמְחָה, וָואלְט אִיךְ דִיר הַייסִין,
נָאר צוּ אַקְלֵיינֶעם מֶענְשִׁין, נִיט צוּא אַגְרוֹיסִין .
וָועסְטוּ נִיט זַיין בַּא אַגִימֵיינֶעם, קֶען עֶר הָאבִּין צָרוֹת,
אוּנ דֶער גְרוֹיסֶער, דַארְף דִיךְ זִיכֶער, אַף כַּפָּרוֹת .
זַיי זֵייעֶר פָאר זִיכְטִיג, בַּיי אַשִׁדוּךְ מִיט אַקִינְד,
דָא, אַז מִי טְרָעפְט נִיט, אִיז וֵוייא אוּנ וִוינְד .
גִיבּ בֶּעסֶער דַיין טָאכְטֶער, אַפִּין בֵּית עוֹלָם אַפְּלַאץ,
אֵייְדֶער אִיר פַאר אַמַאן, אַגְרָאבִּין יוּנְגַאץ .
בַּגְרָאבּ בֶּעסֶער דַיין זוּן, שִׁיק אַף אִים דֶעם טוּיטְ,
אֵייְדֶער עֶר זָאל שְׁטַארְבִּין, אַלֶע ווַיילֶע לֶעבֶּעדִיגֶער הֵייט .
וִויפִיל פָּארְט הָאבִּין גִילִיטִין, פוּן דֶענְמָאל בִּיז דַאנֶען,
מַאנֶען פוּן שְׁלֶעכְטֶע ווַייבֶּער, וַוייבֶּער פוּן שְׁלֶעכְטֶע מַאנֶען .
דַארְפְסְטוּ עֶרְגֶעץ זַיין, לֵייג נִיט אָפּ אַף שְׁפֶּעטֶער,
אַבִּיסֶל שְׁפֶּעטֶער, קֶען זִיךְ עֶנְדֶערִין דֶער וֶועטֶער .

הָאסְטוּ אַחוּב צוּ צָאלִין, לֵייג עֶס נִיט אָפּ,
מִיט אָפּ לֵייגִין, קֶענְסְטוּ זִיךְ פַּאר דְרֵייעֶן דֶעם קָאפּ.
ווילְסְטוּ קוֹיפִין אַהוֹיז. קוֹיף צְווִישִין עֶרְלִיכֶע לַייט,
צְווִישִין שְׁלֶעכְטֶע, אִיז שְׁלֶעכְט, בִּפְרַט הַיינְטִיגֶע צַייט.
הַיינְט זִיצִין צְווִישִין שְׁלֶעכְטֶע, וָוערְט מֶען אוֹיס גִירִיסִין,
מִי בִּיקוּקְט, מִי בַּאטְרַאכְט, מִי צֵיילְט פְּשׁוּט דִיא בִּיסִין.
דִיא דְרַאיי זַאכִין, אֵיי דֶער מֶענְשׁ טוּט,
מוּז עֶר זִיךְ פְּרִיעֶר בִּירֶעכֶנֶען גוּט.
עֶר זָאל זִיךְ נִיט דַארְפִין נָאךְ דֶעם שֶׁעמֶען,
אַבּוּךְ קוֹיפִין, אַהוֹיז קוֹיפִין, אַפְּרַיינְד נֶעמֶען.
שְׁטֶענְדִיג זָאלְשְׁטוּ הָאבִּין אַסֵפֶר אִין הַאנְד,
שְׁטֶענְדִיג זָאלְסְטוּ הָאבִּין, אִין הַארְץ פַּאר שְׁטַאנְד.
אוֹיב דַיין קָאפּ טְרָאגְט, טוּא נָאר אוּנ לֶערִין,
חֶשְׁבּוֹנוֹת, דָאקְטָארְיֶע, אוּנ וִויא עֶס גֵייעֶן דִיא שְׁטֶערִין.

אַקָאפּ אָן חָכְמָה, אִיז וִויא אַבְּלִינְדֶער אָן אוֹיגִין,
אַמֶענְשׁ וִויא אַבְהֵמָה, צוּא וָואשׁ קָען עֶר טוֹיגִין?.

וִויא דַיין שְׁוַוארְץ אַפִּיל, מוּזְטוּ אַפְרַיינְד טַייעֶר הַאלְטִין,
מִיט אַיין שְׁלֶעכְט וָוארְט, קֶען מֶען אַהֲבָה צוּא שְׁפַּאלְטִין.

דַיינֶע אַלֶע כּוּדוֹת, אַלֶע חֶסְרוֹנוֹת, אַלֶע פֶעהְלֶער,
קֶענְן עֶר נָאךְ דֶעם צוּ לֵייגִין, ווִיא אַפִּין טֶעלֶער.
ווִילְסְטוּ הָאבִּין אַרִיכִטִיגִין שְׁפִּגִיל, זִיךְ אַלֵיין זֶעהֶען דָארְט,
זָאלְסְטוּ פָאלְגִין שְׁלמֹה הַמֶּלֶךְ, אוּנ הִיטִין זַיין ווָארְט.
זַאיי אָפְט מְבַקֵּר חוֹלִים, בִּיטְרַאכְט זֵייעֶרֶע הַוָיוֹת,
גֵייא מְנַחֵם אָבֵל זַיין, גֵיי אָפְט צוּ לְוָיוֹת.
ווָעסְטוּ אָפְט זֶעהֶן, פְרֶעמְדֶע מִיתוֹת אוּנ קְרֵיינְקֶען,
ווֶעסְטוּ מְסְתָּמָא דַיין סוֹף, אוֹיךְ גֶעווִיס גְדֵיינְקֶען.
הָאט דִיךְ אֵיינֶער בַּאלֵיידִיגְט, זַאיי אִים בַּאלְד מוֹחֵל,
אַקְרִיג אִין אֶן הוֹיבּ פַאר שְׁטִיקִין, אִיז אַנְרוֹיסֶר שֵׂכֶל.
גִיבּ נִיט נָאךְ כַּעַס, פַאר צוֹים שְׁטַארְק דַיין צָארְין,
כַּעַס קָ׳ן פַאר פִירִין אִין אַלְדִי שְׁוַוארְץ יָארִין.
מִיט אַמֶענְשִׁין אַבַּעל נִצָּחוֹן, הָאבּ נִיט קַיין עֵסֶק,
נָאר דִיךְ אִיבֶּר שְׁפַּארִין, אִיז זַיין גַאנְצֶער חֵשֶׁק.

וַוייבֶּער, אוּנ מְשָׁרְתִים, הָאבִּין לִיבּ פִיל רֵיידִין,
דֶערִיבֶּר מִיט אַסוֹד, הִיט זִיךְ פַאר בֵּיידִין.
מִי מוּז טַאקִי מִיט זֵיי, זַיין אָפְט אַמְחוּתָּן,
נָאר פוּן שְׁטַארְקֶע מַחוּתָּן שַׁאפְט, דַארְף מֶען זִיךְ הִיטִין.
הִיט זִיךְ פַאר זֵיי, הוֹיךְ רֵיידִין, בְּרֵייט לַאכִין,

זייא

זיי קענען פון דיר, נאך דעם חוזק מאכין.

שלעפּ זיך ניט ארום. באיי נאכט איינער אליין,
פאר אארענטליכין מענשין, איז דאס זייער ניט שיין.
באיי נאכט איז גלייכער, ניט אן עסין זיך זאט,
דאקטורים, אונ ספרים, זאגין אז עס שאט.

פאר געס ניט דעם הונגעריגין, אז דוא ביזט זאט,
גידיינק, ער איז אויך אמענש, וויא דוא אקוראט.
אמת קלוג, אמת פרום, אויב דוא ביזט,
זוך וויא צוא העלפין, די וואס ליידין אום זיסט.
ביזטו ניט קין נאר. באטראכט נאר דיא וועלט,
דיא גאנצע ראלע, שפּילט אין איר געלט.
נאר האסטו מער שכל, קוק זיך צו בעסער,
זע וויא היינטיגע עשירות, איז פארין מענשין אמעסער.
קריגסטו אהיפּש פערמעגין, ליגסטו שוין אין דער ערד,
דוא מוזט שוין גיין, אין שפאן וויא אפערד.
איך וויים ניט, אויב ער קען רואיג שלאפין,
דער וואס עשירות, האט אים פליצים גיטראפין.
אויב דיינער אפריינד, איז זייער רייך גיווארין,
דארפסטו פערגעסין, אלע פריערינע יארין.

אַלְטֶע שַׁאץ וְויא עֶלְטֶערִין, פַאר קִינְדֶער יוּנְגֶע לַייט,
אַמִיטֶעלִין וְויא אַבְּרוּדֶער, וְויא אַפְרַיינְד אַלֶע צַייט.
מִיט שְׁכֵנִים, אוּנ שְׁכֵנוֹת, זָאלְסְטוּ וואוֹנֶען עֶרְלִיךְ,
אַנַאנְדֶערְשׁ מָאל אִיז דָאס, אֲפִילוּ אַבִּיסְל שְׁוֶועְרְלִיךְ.
לָאז דַיינֶעם אַרִיבֶּר גֵיין, לָאז אִין הֶפְקֵר אַגְרָאשִׁין,
וֶועסְטוּ פְרַאיי זַיין, פוּן בִּילִין, פוּן הִינְטֶעשִׁין לָשׁוֹן.
זוּךְ דִיר אָפּ אַפְרַיינְד, אַף עֵצוֹת גֶעבִּין,
אוּנ בְּלַייבּ אִים טְרַאיי, צַייט דַיין גַאנְצִין לֶעבִּין.
נָאר אַפַאלְשִׁין נֶעם נִיט, אַף קַיין פַאל,
דֶער צוּנְג אִיז צוּקֶער, דָאס הַארְץ אִיז גַאל.
שְׁמֵייכְלֶער פַאר טְרַייבּ, דַארְפְסְט זֵיי אַף כַּפָּרוֹת,
זֵיי מַאכִן דִיר קָאמְפְּלֶעמֶענְטִן, אוּנ וִוינְשִׁין אַלֶע צָרוֹת.
מֶענְשִׁין זַיינֶען הַיינְט, פַאלְשׁ וְויא דִי שְׁלַאנְגֶען,
רֵיינֶעם אֶמֶת פוּן זֵיי, דַארְפְסְטוּ נִיט פַאר לַאנְגֶען.
ווילְסְטוּ זָאגִין אָפֶּם אַוָואָרְט, בִּיקְלֶער גוּט דֶעם אָרְט,
טָאמֶער טוֹיג עֶר דָא נִיט, עֶר פַּאסְט נָאר דָארְט.
פוּן מֶענְשִׁין, אוּנ פוּן יַם, מוּז מֶען זִיךְ הִיטִין,
גֵיין נָאר בַּאיין בְּרֶעג, נִיט קְרִיכִין אִין מִיטִין.
אַנְסְטוּ אִיבֶּר יֶענֶעמְס וֶוערְטֶער. זָאלְסְטוּ נִיט גְרַייזִין,

דִּיא זָעלְבִּיגֶע וֶוערְטֶער, קֶענֶען גָאר אַנְדֶערְשׁ וַוייזִין.
זַאיי וְויא דוּא בִּיזְט, וְויל נִיט לַייטִין נַארִין,
אַף אֶעפִּיל בּוים, קֶען נִיט וַואקְסִין בַּארִין.
קְרִיךְ נִיט צוּ הויךְ, קֶער נִיט צוּ פִּיל,
וָואס מִי קֶען נִיט וְויסִין, וְויסִין נִיט וְויל.
הֶערְסְטוּ אַף דֶעם אַנְדֶערִין אֶפֶּס אַחְסָרוֹן,
זָאל עֶר בַּאלְד אַרוֹיס פְלִיעֶן, פוּן דַיין זִכָּרוֹן.

פוּן פְרַיינְדְשַׁאפְט אֵיין הָאר, אִיז אוֹיךְ אַנְדָאבֶע שְׁטְרִיק,
זִיא קֶען פֶערְבִּינְדִין, אוּנ פַאר שְׁטַארְקִין דַיין גְלִיק.
זִיצְטוּ אִין אַגֵיזֶעלְשַׁאפְט, דַארְפְסְטוּ נֵייטִיג וִויסִין,
וִויא דַיין צוּנְג שְׁטַארְק צְווִישִׁין דִי צֵיין פַאר שְׁלִיסִין.
בִּיטֶער אִיז דִיא וֶוערְטֶער, וֶועלְכֶע אַלֶע הֶערִין,
אִיטְלִיכֶער נֶעמְט זַיי, אַהֶער, אוּנ אַהִין, קֶערִין.

זִיץ אִין אַנְדַאמֶער דִירָה, חָאטְשׁ אַבִּיסֶל פַאר רִיקְט,
אֵיידֶער אֵייְנְג אִין שְׁטָאט, וואוּ דִיא לוּפְט שְׁטִיקְט.
וְוילְסְטוּ פַאר זָארְגִין קִינְדֶער, אַף זֵייעֶר לֶעבִּין,
זָאלְסְטוּ זֵיי אִין הַאנְד, אֶפֶּס אַמְלָאכָה גֶעבִּין.
הָאבּ לִיבּ דֶעם אַנְדֶערִין, זָאלְסְטוּ אִים טַאקִי אַכְטִין,
דאךְ מֶעגְסְטוּ אַף אִים, אַל דָאס בֵּייז טְרַאכְטִין.

דיינֶע קִיא, דיינֶע עוֹפוֹת, זָאלְסְטוּ נִיט פַאר גֶעסִין,
אֵיי דוּא זֶעצְט זִיךְ מִיט דַיין גִיזִינְדִל עֶסִין.
זֵייא זַיינֶען נֶעבִּיךְ שׁוֹטִים, זֵיי קֶענֶען נִיט בֶּעטִין,
נָאר דַיין רַחֲמָנוּת, קֶען זֵיי פוּן הוּנְגֶער רֶעטִין.

בַּא גָאטְס נָאמֶען, הִיט זִיךְ צוּ שְׁוֶוערִין,
אַאוּמְזִיסְטֶע שְׁבוּעָה, קֶען נִיט גִישֵׁיינְקְט וֶוערִין.
קְרִיגִין זִיךְ מֶענְשִׁין, זָאיי נִיט דֶער בַּאיי,
וָועסְטוּ פוּן פִיל פֶערְדְרָאסִין וֶוערִין פְרַאיי.
קְרִיגִין זִיךְ מִיט אַנַאר, מִיט אַמְשׁוּגָעגֶעם, מִיט אַנְקֵבָה,
אִיז מִיאוּס פַאר לַייטִין, אוּנ זִיךְ נִיט קֵין טוֹבָה.

דָאס גִיבֶּעט אִין אַשׁוּל, מוּז זַיין מִיט אַסֵדֶר,
נִיט מִיט לַארֶעם, וְויא אִין אַדֶרְדְקִי חֵדֶר.
נָאר נָאךְ אַלֶע זַאכִין, אִיז דִיא בֶּעסְטֶע סְחוֹרָה,
גִיבּ צְדָקָה, הִיט מִצְוֹת, אוּנ לֶערְנִין תּוֹרָה.
פַאר אַלְץ, וָואס דוּא גִינִיסְט, דַאנְק אָפּ גָאט,
הָאבִּין גָאט אִין זִין, אִיז דֶער הֶעכְסְטֶער גֶעבָּאט.

עגדע

דער מרה שחורה־ניק

זִינְר אִיךְ בִּין, אִין דֶער מָרָה שְׁחוֹרָה אַרַיין,
אִיז מַיין וֶועלְט אוּיס, דָאס לֶעבִּין נִיט מַיין.
אִיךְ לִיג, אִיךְ שְׁטֵיי, וֵויים אַלֵיין נִיט וואוּ,
הָאבּ נִישְׁט קִין מְנוּחָה, נִישְׁטָא מִיר קִין רוּא.
מַיין הויז בַּאוֵויינְט מִיךְ, עֶס יָאמֶערִין אִירֶע וֶוענְט,
זִיךְ אַלֵיין, הָאבּ אִיךְ כִּמְעַט נִיט דֶער קֶענְט.
פָאטֶער אוּנ מוּטֶער, מַאכִין מִיר וֵויינִיג אוּיס,
אַף מַיין גֶעלִיבְּטֶע וַוייבּ, קוּק אִיךְ נִיט אַרוֹיס.
מַיינֶע לִיבֶּע טֵייעֶרֶע קִינְדֶער, בִּין אִיךְ וִויא פְרֶעמְד,
עֶס אִיז מִיר נִיט נִיחָא, אַפִּין לַייבּ דָאס הֶעמְד.
בִּין אִיךְ אַלֵיין, הָאבּ אִיךְ מוֹרָא פַאר זִיךְ,
אִיךְ קוּק מִיךְ אַלְץ אָן, בִּין אִיךְ דֶען דָאס אִיךְ.
וַוייט שְׁטֵיי אִיךְ, פוּן שְׂמְחוֹת פוּן פְרֵיידִין,
נָאהֶענְט בִּין אִיךְ, צוּ צָרוֹת צוּ לֵיידִין.
מַיינֶע אַלֶע פְרֵיידִין, הָאבִּין מִיר זִיךְ פְרִיא גִיעֶקְט,
בַּאגְרָאבִּין זֵיי, פַאר שָׁאטִין זֵיי, מִיט שְׁוַוארְצִין פַאר דֶעקְט.
אִיךְ קוּק אַף אַלְץ, מִיט אַנְדֶערֶע אוֹיגִין,
דִיא זוּן אִיז שְׁטֶענְדִיג, מִיט אַוָואלְקִין פַאר צוֹיגִין.

דיא

דִּיא קַיילִיכְדִיגִי לְבָנָה, מִיט שְׁפִּיצִין מִיט עֶקִין,
דֶער רֵיינֶער בְּלָאהָער הִימֶל, דוּרךְ אִין פְלֶעקִין.
נִיט וִויא פְרִיעָער גְלַאנְצִין, דִי גִילְדֶענֶע שְׁטֶערִין,
זֵייא וֶוערִין אַלְץ קְלֶענֶער, קָען אִיךְ פָּשׁוּט שְׁוֶוערִין.
דָאס פַייעָר הָאט נִיט, דָאס פְרִיעֶרִיגֶע לִיכְט,
דִיא אֵיידֶעלֶע לוּפְט, אִיז גִיוָואהִין וִויא גִידִיכְט.
אִין אַלֶע וַואסֶערִין, אִין טַייכִין, אִין בְּרוּנֶען,
הָאבּ אִיךְ פְרִיעֶרִיגֶע רֵיינְהַייט, שׁוֹין נִיט גִיפוּנֶען.
אַרָאפּ דָאס רוֹיטְקַייט, פוּן רוֹיזִין פוּן וַויין,
שְׁנֵיי אִיז נִיט וַוייס, וִויא וַוייס עֶס דַארְף זַיין.
בְּלוּמֶען פְלֶעגִין אַמָאל, גָאר אַנְדֶערְשׁ בְּלִיהֶען,
פֵייגֶעלֶעךְ פְלֶעגִין פְרִיהֶער, פְרֵיילִיכֶער פְלִיהֶען.
נִיט מִיט יֶענֶער שְׁטִימֶע, זִינְגֶען דִיא פֵייגֶעלֶעךְ,
נִיט יֶענֶע פְרֵיילִיכְקַייט, לִיגְט אִין זֵייעֶרֶע אוֹיגֶעלֶעךְ.
הַאלְטִין אַרָאפּ זֵייעֶרֶע קֶעפֶּעלֶעךְ, הֶעלְפִין מִיר זָארְגִין,
טְרוֹיעֶרִין, בִּידוֹיעֶרִין, וואו קָען אִיךְ זַיין מָארְגִין.
חֹשֶׁךְ אִיז גִיוָוארִין, דֶער שֵׁיינֶער מַאיי אַלֵיין,
דִיא גַאנְצֶע נַאטוּר, פוּל יָאמֶער אוּנ גִיוֵויין.
אַלֶעמֶען אִיז דִיא וֶועלְט, גַאנְץ בְּרֵייט, גַאנְץ לַאנְג,

מיר

מיר איז זיא איינג, נישטא מיר קין גאנג.
נישטא מיר מער, מיין זומער, מיין מאיי,
פאר פאלין מיין לעבין, אלס איז פאר באיי.
אין שענסטין וועטער, שטיקט מיך דיא לופט,
ווענער הייט, הער איך, וויא עלטער רופט.
פריילינע, לוסטיגע מענשין, מוז איך מיידין,
ליפין וואס לאכין, קען איך ניט ליידין.
מיר איז ניט ניחא, מיין וועלט, מיין לעבין,
צו פינסטערע קברים, וואלט איך נאר שוועבין.
וועגין גיזונד פרישהייט, קען איך ניט דיינקען,
איך שטעל מיך פאר, נאר ווייטיגין אונ קריינקען.
איך שטארב אלע טאג, צו עטליכי מאל,
לעבעדיגער הייט פיל איך מיתות אן אצאל.
אף מיר ליגט, די תוכחה אין גאנצין,
אלע קללות ארום מיר, דרייען זיך אונ טאנצין.
ניט דיא, איז דיא, לאזין מיך ניט אויסין,
אלע זיינען אין דער וועלט, איך אבער דערוויסין.
פורים, פסח, אפילו שמחת תורה אליין,
ווען אלע פרייען זיך, נעמט מיך אניוויין.

דִיא מָרָה שְׁחוֹרָה, הָאט מִיר מַיין לֶעבִּין פַאר בִּיטֶערְט,
פַאר מַיין אֵייגֶענֶעם שָׁאטִין, וֶוער אִיךְ דֶער צִיטֶערְט.

אַלְץ אִיז אַנְטְקֶעגִין מִיר, דוּנְקִיל אוּנ שְׁוַוארְץ,
פַאר דֶער מִינְדֶסְטֶער זַאךְ, שְׁרֶעקְט זִיךְ מַיין הַארְץ.

אֵיינֶער גֵייט פוּן וַוייטִין, מֵיין אִיךְ עֶשׂ אִיז אַמְחַבֵּל,
אַרֶעגִין הֵייבְּט אָן גִיסִין, עֶשׂ אִיז אַוַודַאי אַמַבּוּל.

עֶס קְלַאפְּט אַדוּנֶער, בְּלַייבּ אִיךְ אָן אַנְשָׁמָה,
מִיט הַארְמַאטִין פוּן הִימִיל, הַאלְט מֶען דָאס מִלְחָמָה.

עֶס בְּלִיצְט אַבְּלִיץ, מֵיין אִיךְ, דִיא וֶועלְט בְּרֶענְט,
אַלֶע אוֹיגִין פוּן מֶענְשִׁין, וֶוערִין בַּאלְד פַאר בְּלֶענְט.

אִיךְ טְרֶעט, אִיךְ גֵיי, צִיטֶערְט דַאכְצִיךְ דִיא עֶרְד,
בִּיגֶעגִין אֵיינֶעם מִיט אַשְׁטֶעקִין, מֵיין אִיךְ עֶשׂ אִיז אַשְׁוֶוערְד

אִיךְ בָּאד זִיךְ זוּמֶער, אָט וֶוער אִיךְ פַאר לָארִין,
קוּמְט אָן דֶער וִוינְטֶער, אָט וֶוער אִיךְ דֶער פְרָארִין.

אַז מִי טְרָאגְט אַמֵטָה, מִיא גֵייט צוּ אַלְוָיָה,
דָאס צוּ צוּזֶעהֶען, אִיז מִיר גָאר אַמְחָיָה.

וִויא וַוייבּ אוּנ קִינְדֶער, שְׁטֵייעֶן פַאר בִּיטֶערְט פַאר וֵויינְט,
וִויא תַּלְמוּד תּוֹרָה קִינְדֶער, הָאבִּין דִיא שִׂמְחָה בִּישַׁיינְט.
וִויא דִיא מֵטָה הֵייבְּט אָן פְלִיהֶען גֶעשְׁווִינְד,

וויא

וויא עס ווערט אַמער, פון דער גאַנצער גיזינד.

„אַף ווענען טאטוניו, ווארפּסטו אונז אַוועק?

אַף אייביג מיין מאַן, איז אונז שוין אַן עק״.

שַמָשים מיט פושקעס, שריַיען צדקה תַצִיל ממות,

ביקאַנטע אֶכצין, און זיפצין, אונ גיבין נדבות.

מיט פייער ווערט דענמאלט, דס ווארט טויט גיקריצט,

גלייך אין דיא אויגין שפריצט עס אונ בליצט.

איך זע וויא אֶמת האבין גישריבין קלוגע לייט,

„פון שטוב, צום קבר, איז גאר ניט ווייט״.

דארף עס באֶמת, דען ניט פאר דריסין,

פאר וואש איך אַליין, מוז אַזא זכות גיניסין?

גראד מיך אַליין, דארף עס אזו שטארק האַרין,

בין איך דען דער חכם, אונ אַלע דיא נארין?

שווער שווער צו טראגין, עש איז זייער ניט גוט,

אבלייענער לעבין, אגרויסע משא יעדע מינוט:

מיינע שונאים, ווינש איך, זאלין לעבין וויא איך,

זייא זאל אן חאפין דיא צרה וואס מיך.

נאר וואש ניצט מיר, דיא וואונדין דער וועקין,

אזעלכע ווערטער אַליין, קענען אויך שרעקין.

עֶס גְלוֹיבְּט זִיךְ נִיט, פוּן דָעם וֶוערִין פְּרַאיי ;
הָאפְנוּנְג שְׁטֵייט וַוייט, דַאכְט זִיךְ פַּאר בַּאיי.
גִיבּ לִיבֶּער גָאט, פְּרִיעֶרִיגֶע יָארִין מִיר צוּא רִיק,
קֶער מִיר אוּם, מַיין לֶעבִּין, מַיין וֶועלְט, מַיין גְלִיק.

איין שיינע ערצעהלונג פון מדרש

צוּם לִיבִּין זוּמֶר, נָאר אִין אָן הוֹיבּ, זַייֶנֶן אַמָאל פַּר נַאכְט גִיקוּמֶן שֵׁיינֶע יוּנְגֶע לַייט מִיט אַבַּקָשָׁה. שֵׁיינֶר פַּיינֶר זוּמֶר! זָאגְט דֶר יִינְגְסְטָער פוּן זֵיי, דוּ קְוִויקְסְט אוּנְז, בִּיזְט אוּנְז מְחַיֶה מִיט דַיין לִיכְטִיגֶע וַוארֶמֶע זוּן, מִיט דַיינֶע פְּרִישֶׁע אֵיידֶלֶע לוּפְטִין, מִיט דַיינֶע גְרִינֶע פֶעלְדֶר אוּנ וֶועלְדֶער, מִיר פִּילִין זֵייעֶר דִי טוֹיזִינְטָער פַארְגֶענִיגֶנְס וָואס דוּ פַארְשַׁאפְסְט אוּנְז נָאר וָואס טוּט מֶען אָבֶּר, דִי טָעג דַיינֶע זַיינֶען צוּ קוּרְץ. בִּיז מִי בַּאפְרַייט זִיךְ פוּן לֶערְנֶן, פוּן גִישֶׁעפְט, אִיז שׁוֹין פִינְף זֶעקְס אַזֵייגֶר · נָאר וָואשׂ מִי קוּמְט צוּם טַעם, מִי גֵייט אַרוֹיס אוּנְטֶרִין שְׁטָאט, זֶעהֶן זִיךְ מִיטִין גְרִינֶעס, חַאפִּין פְּרִישֶׁע לוּפְט, הֶערִין דִי פֵייגֶלֶעךְ זִינְגֶען, וֶוערְט שׁוֹין שְׁפֶּעט, פִינְסְטָער · דִי נַאכְט טְרַייבְּט שׁוֹין צוּ רִיק, אוּנ הֵייסְט זִיךְ לֵייגִין שְׁלָאפִין. אוּנ אַזוֹא מוּז מֶען זִיךְ שֵׁיידִין, מִיט אַלֶע פַארְגֶענִיגִינְס אִין רֶעכְטִין מִיטִין הַנָאָה · אִיר זַייט זֵייעֶר גִירֶעכְט, מַיינֶע טַייעֶרֶע פְּרַיינְד נָאר וָואס קֶען אִיךְ הֶעלְפִין · וֶועלְכֶע טֶעג

איך

איךְהָאב, אַזֶעלכָא גיב איך. פונדֶעסט וֶוענן שְׁטֵייט נָאר דָא, וַוארְט אַקְלֵיינֶע וַוייֶלע, אֶפְשָׁר וָועל איךְ אַייךְ קֶענֶן טָאן אַשְׁטִיקִיל טוֹבָה׃ בַּאלְד קוּם איךְ צוּרִיק, אונ וָועל אַייךְ זָאגִין אַקְלָארֶע יְדִיעָה׃ הֶערְט נָאר אַלְטָער פְרַיינְד. זָאגְט דֶער זוּמֶער צוּם ווינְטָר, אויב אַייךְ איז נִיט שְׁוָוער, אונ נִיט שְׁטַארְק נֵייטִיג, לַייט מִיר פון אַייֶערֶע טֶעג, צוּא עֶטְלִיכֶע שָׁעָה, אִיךְ וָועל אַייךְ זֵייא מִיטִין גְרֶעסְטִין דַאנְק אָפּ גֶעבִּין, מִיט פַארְגֶענִיגְן, עֶנְטְפֶערְט אִים דֶער ווינְטֶער. נֶעמְט אַייךְ פְרַיינְד שְׁטוּנְדִין ווִיפִיל איר דַארְפְט. נָאר זֶעט, מַיינֶע מֵעֵת לֶעתִין זָאלִין מִיר זַיין גַאנְץ. איר ווייסְט דָאךְ, אַז בַּאלְד נָאךְ סוּכּוֹת, דַארְף אִיךְ זֵיי הָאבִּין. איךְ ווֵיים, זָאגְט דֶר זוּמֶר, איר הָאט גָאר נִישְׁט צוּ קְלֶערִן. פַר אַייֶער טוֹבָה, וֶועט אַייךְ חָלִילָה קֵיין רָעָה נִיט אַרוֹיס קוּמֶען. עֶר וֶועט אַייֶערֶם מְקַבֵּל זַיין בְּכָבוֹד גָדוֹל, דֶר זוּמֶער הָאט אָן גְנוּמֶען שְׁטוּנְדִין, פוּל דִי קֶעשֶׁענֶעס, ווִיפִיל עֶר הָאט אַלֵיין גִיוָואלְט, אונ הָאט זֵיי גִיבְּרַאכְט אַהֵיים צוּ זִיךְ, אונ הָאט זֵיי אוֹיס גְשָׁאטִין פַאר דִי יוּנְגֶע לַייט, אִין דִיא אוֹיגִין, אונ זָאגְט צוּ זַיינֶע נֶעסְט, נוּא אִיר וֶועט שׁוֹין הָאבִּין לֵיינְגֶערֶע טֶעג אֵיידֶער פְרִיעֶר, איר מֶעגְט גֵיין אַהֵיים פְרֵיילִיךְ. פוּן דֶענְמָאל אָן, הָאט עֶר אָן גִיהוֹיבִּין צוּ צוּא לֵייגִין יֶעדֶען טָאג, בִּיסְלִיךְ וַוייס פוּן זַיינֶע גִילִיֶענֶע שָׁעוֹת, אונ הָאט צוּ פְרִידְן גִישְׁטֶעלְט אַלֶע יוּנְגֶע לַייט, אַפִּין

הֶעכְּסְטִין אוֹפָן. דֶעם עֶרְשְׁטִין טָאג ווִיא דֶער ווִינְטֶער דָ
אַרֵיין גִּיטְרֶעטִין, הָאט זִיךְ שׁוֹין דֶער זוּמֶער גִיטְרָאגִין מִיט
חוֹב אַנְטְקֶעגִין, אוּנ הָאט אִים אָפּ גִיגֶעבִּין בִּיז אַיין מִינ
(נַאכְט אִין נַאכְט, הָאט עֶר צוּ גִילֵייגְט דֶעם ווִינְטֶר, ווִיו
עֶר הָאט פוּן אִים גִיפָּאדֶערְט) זֵיי הָאבִּן זִיךְ בֶּערֶכִינְט, הָא
זֵייא זִיךְ פַאנַנְדֶער גִיצָאלְט בִּיז אַיין סֶקוּנְדֶע.

אָט אַזוֹ פִירְט זִיךְ בַּיי עֶרְלִיכִי לַייט, זָאגְט דֶר מֶדְרָשׁ.
נֶעמְט, מִי גִיט אָפּ. מִי לַייט, מִי צָאלְט, פִּינְקְטְלִיךְ, אִין דֶר צַיי
אַוָורְט אִיז הֵיילִיג, מִי מוּז עֶס הַאלְטִין. מִי מוּז אָפּ הִיטִין טָערְכ
אוּנ עֶשׂ גֵייט אַלְס צוּ, נָארְאַפִּין ווָארְט, אָן ווֶעקְסְלֶען, אָן צֶעטְ
אָן עֵדוּת, אָן פְּרָאצֶעסְן. קַיין זַייטִיגֶער ווֵייס נִיט, נָאר דֶר ווָאשׂ לַיי
אוּנ בַּיי ווֶעמֶען מִי לַייט. אָבֶּער בַּיי אוּנְז מֶענְשְׁן, פִּירְט זִיךְ דָשׂ ו
נִיט אַזוֹ. נֶעמֶען נֶעמְט מֶען, צָאלִין ווִילְט זִיךְ נִיט. מִי לַייט אַף אַצַיי
מִי שְׁרַייבְּט, מִי חַתְמֶת, מִי שְׁטֶעלְט עֵדוּת, מִי טוּט אַלֶע מִיטְלֶ
אוּנ לְסוֹף ווָאשׂ לָאזְט זִיךְ אוֹיס. עֶס אִיז אַלֶע ווַיילֶע טוֹיזִינְט
תּוֹרוֹת, טוֹיזִינְט פְּרָאצֶעסְן. מִי פַאר דְרֵייט דֶעם דִין, דֶעם שׁוֹפֵ
דֶעם קָאפּ. מִי טְרַאכְט זִיךְ צוּ טוֹיזִינְט פַאלְשֶׁע טַעֲנוֹת, מִי ז
מְקַבֵּל בְּחֵרֶם אַף אַלִיגִין, מִי שְׁוֶוערְט פַאלְשׁ, אוּנ אַף אַלְס זוֹ
מֶען זִיךְ אַהֶיתֵּר, אוּנ מִי גִיפִינְט. מִי נַארְט אוֹיס גָאט ב"ה אַל
אוּנ זֵיי פַר גֶעסְן, אַז אִים קֶען מֶען נִיט נַארִין, עֶשׂ אִיז פַאר אָ

לגמרי

מְרִי קֵין תְּרוּץ נִיט, אִיךְ הָאבּ אַזוֹ גְמֵיינְט מַיין כַּוָונָה אִיז גִוועֶזן
זַ אַזַא אוֹפֶן וְויא דָר סֵדֶר עוֹלָם פִירְט זִיךְ. שְׁווֶעְרְסְטוּ אֲמֶת
ער לִיגִין, וֵוייס עֶר נָאר אַלֵיין, אוּנ עֶר וֵוייס טַאקִי.

אפין חאפ זיך ניט אונ גאטס משפט איז רעכט.

אִין פָּרַס עֶרְגֶץ הָאט אַרוֹיס גִישִׁיקְט דֶר מֶלֶךְ זַיינֶם אַשֵׁנִי
זֶלֶךְ, מִיט פִיל חַיִל, זַיי זָאלִין אָפּ זוּכִין אַגַאנְצִי חֶבְרָה גַזְלָנִים,
אשׁ הָאבִּין זִיךְ פַאר פִירְט אִין אַגְרוֹיסִין וַואלְד, אוּנ פְלֶעגִין
ט לָאזִין דוּרְךְ גֵיין, אָדֶר דוּרְךְ פָארִין אַמֶענְשִׁין, וואוּ עֶר
אט זַיי נִיט אָפּ גִיגֶעבִּין וְואשׁ עֶר הָאט גִיהַאט מִיט זִיךְ. אוֹיבּ
ט פְלֶעגְט מֶען אִים דֶער הַרְגֶענֶן. דֶער שֵׁנִי לְמֶלֶךְ אִיז גִיקוּמֶן
ן אַקוּרְצֶע צַייט צוּרִיק, אוּנ זָאגְט, אֲדוֹנִי הַמֶלֶךְ! אִיךְ הָאבּ
יף גִיזוּכְט דִיא גַאנְצֶע חֶבְרָה, אוּנ הָאבּ צוּ חַאפְּט בִּיז אֵיינֶעם
ינ מִי הָאט זַיי אַלֶע אַהֶער גִיבְּרַאכְט, בִּשַׁעַת עֶר הָאט דָאס
רֶעט, הָאט עֶר אָפּ גִיווּנְשְׁט זַיינֶע פַאר וֵויינְטֶע אוֹיגִין. אוּנ
נְדֶרֶע טְרֶערִין זַיינֶן וַוייטֶר אַרוֹיס גִיפְלָסִן פוּן זַיי. וָואשׁ וֵויינְסְטוּ?
רֶעגְט אִים דֶר קֶענִיג. דָר רֶעכְטֶר גַזְלָן עֶנְטְפֶערְט דָר שֵׁנִי לְמֶלֶךְ
ר רֶעכְטֶר רֶעדִיל פִירֶר פוּן זַיי אַלֶע, אִיז מַיין אֵייגֶענֶר פָאטֶר.
זוּ, זָאגְט דֶער מֶלֶךְ, נוּא הֶער זֶע נָאר מִיךְ, אַלֶע מוּזִין
וּמְגִיבְּרַאכְט וֶוערִין, מִי מוּז זַיי אַלֶע קֶעפִּין, הֵיינְגֶן, שִׁיסִין.

דַיין פָאטֶער אָבֶּער , וֶועל אִיךְ פַארְגְרִינְגֶרִין דִי שְׁטְרַאפֶע , צוּ לִיבּ דִיר . אִים , דַארְף מֶען נָאר אָפּ הַאקִין זַיין רֶכְטֶע הַאנְד , אוּן גָאר ׳ אִיךְ דַאנְק דִיר , זָאגְט דֶער שֵׁנִי לְמֶלֶךְ , פַאר דַיין חֶסֶד . הֵיים עֶס מִיר אֲדוֹנִי הַמֶלֶךְ טָאן , אִיךְ אַלֵיין וֶועל אִים אָפּ הַאקִין זַיין פַאר בְּלוּטִיגְטֶע הַאנְד ׳ לָאז דִיא גַאנְצֶע וֶועלְט זֶעהֶען אַז וואוּ עֶס אִיז אוּים עֶרְלִיכְקַייט, אִיז אוּים פָאטֶער. דָאס קִינְד אִיז נָאר אַקִינְד , אַז דֶער פָאטֶער אִיז ווִי אַמֶענְשׁ גִיהֶער זַיין . דֶעם מֶלֶךְ הָאבִּין זַיינֶע וֶוערְטֶער אוּנְטֶער גִיצוּנְדִין , עֶס הָאט אִים זֵייעֶר פַאר דְרָאסְן, וִויא קֶען זִיךְ דָאךְ אַקִינְד אוּנְטָער שְׁטֶעלִין , אַאֵייגֶענֶעם פָאטֶער מִיט אֵייגֶענֶע הֶענְד צוּא טָאן אַזֶעלְכֶעם , נָאר עֶר הָאט בַּאהַאלְטִין זַיין פַר דְרָאס , אוּן זָאגְט, נֶעם אוּן טוּא וִוי דוּ הָאסְט אַלֵיין אוּים גִירוּפִין. מִי הָאט גִשִׁיקְט אוּן גִיבְּרַאכְט, אַהֶר דֶעם פָאטֶר. מִי הָאט בֵּיידְן אַוֶועק גִיפִירְט, אִין אַלֶעצְטִין צִימֶר , דֶר זוּן הָאט גִיהַאלְטִין אַהוּיבֶען שְׁוֶוערְד אִין הַאנְד , אוּן דֶר קֶענִיג מִיט זַיינֶע הוֹיז לַייט , מִיט אֵייגִיגֶע מִינִיסְטֶערִין, הָאבִּין דָא גִיוַוארְט , זֶעהֶען דֶעם סוֹף . דֶער קֶענִיג הָאט דָא דֶער וַוייל שְׁטִילֶער הֵייט גִיגֶעבִּין אַבִּיפֶעל אַז בַּאלְד וִויא דֶר מִשְׁנֶה לְמֶלֶךְ ווֶעט אָפּ טָאן דִי מַעֲשֶׂה, זָאל אוּנְטָער קוּמֶן אֵיינֶער פוּן הִינְטִין פְּלִיצִים , מִיט אַבְּלוּיזְן שְׁוֶוערְד, אוּן זָאל אִים אַראפּ חָאפִּין דֶעם קאפּ , אָן שַׁאֲלוֹת אָן מַעֲלוֹת . עֶס אִיז אַזוֹי

גיוועזן

גִיוָועֶן. אִין אַהאַלְבְּע שְׁטוּנְדֶע אַרוּם, קוּמְט דֶר שֵׁנִי לְמֶלֶךְ, אוּנ לֵייגְט אַנִידֶער אַפִין טִישׁ, דִיא אָפּ גִיהַאקְטֶע הַאנְד. אַפִין שְׁטָעל אִיז צוּ גִישְׁפְּרוּנְגֶען דֶער בִּישְׁטֶעלְטֶער, הִינְטֶער אִים, אוּנ הָאט אַקְנַאק גִיטָאן מִיט אַמָאל אִין נַאקִין, דֶער גַאנְצֶער קָאפּ אִיז בַּאלְד אַרָאפּ גִיפַאלִין, אוּנ בַּאלְד נָאךְ דֶעם דֶר גוּף. נָאר בַּאלְד אַפִין שְׁטָעל, הָאבִּין אַלֶע אָן גִיהוֹבִּין בְּרֶעכִין דִיא הֶענְט, אוּנ צִיטֶערִין. זֵיי הָאבִּין דֶער זֶעהֶן אַז עֶר אִיז אָן אַהַאנְד, אוּנ דָאס אִיז זַיין אֵייגֶענֶע הַאנְד גִיוָועֶן, עֶר הָאט גִינֶעבִּין דֶעם פָּאטֶער זַיין שְׁוֶוערְד, עֶר זָאל אִים אָפּ הַאקִין זַיין רֶעכְטֶע הַאנְד, עֶר הָאט קַיין מָאל נִיט גִיקְלֶערְט אוֹיף הֵייבִּין אַהַאנְד אַף אַאֵייגִין פָּאטֶר. זַיין פְלֵיישׁ אוּנ הוֹיט, הָאט עֶר גִישְׁנִיטִין פַארִין פָּאטֶרְס. זַיין בְּלוּט הָאט עֶר פַאר גָאסִין, פַאר זַיין פָּאטֶרְס. עֶר הָאט אָפּ גִיקְלֶערְט, אַז דָער קֶענִיג וָועט אָן נֶעמֶען אַזַא קָרְבָּן לְרָצוֹן, עֶס הָאט זִיךְ אָבֶּער אַנְדֶערְשׁ אוֹיס גִילָזְט, מִי הָאט דֶעם פָּאטֶר אַרוֹיס גִירוּפִין, אוּנ אִים דֶער צֵיילְט וָואס דָא אִיז גְשֶׁעהֶען, זָאגְט עֶר צוּם קֶענִיג, גָאט אִיז גִירֶעכְט, דֶער זוּן מַיינֶר, הָאט מִיךְ אַרוֹיס גִיבְּרַאכְט צוּ וֶוערִין אַרוֹצֵחַ. עֶשׂ אִיז פִיל צוּא דֶערְ צֵיילִין, אוּנ אִיךְ הָאבּ קַיין צַייט נִיט. אוּנ הָאט גִיחַאפְּט דֶעם שְׁוֶוערְד, אוּנ הָאט זִיךְ אַריין גִישְׁטָאכִין אִין הַארְצִין, אוּנ מִי הָאט בֵּיידִין בַּאגְרָאבִּין אִין אֵיין קבר.

משל ומליצה

אִיךְ גְרֵיינְק אַז אִיךְ בִּין גִיוָועזֶען אַקִינְד, פְּלֶעג אִיךְ פְּרַייטִיג. אָדֶר רֹאשׁ חֹדֶשׁ נֶעמֶען אַשְׁטְרוּיֶעלֶע, אוּנ אַרַיין בְּלָאזִין אִין זַייף וַואסֶר, פְּלֶעגְט אַרוֹיסְ פְלִיעֶן אַקַיילֶכֶדִגֶע קוּיל מִיט אַלֶרְלֵיי שֵׁיינֶע קָאלִירֶן, אוּנ פְלֶעגְט בַּאלְד צוּ שְׁפְּרוּנְגֶען וֶוערְן, פְלֶעג אִיךְ מַאכִין נָאךְ אֵיינֶע, אוּנ נָאךְ אֵיינֶע, עֶס פְלֶעגְט מִיר נִיט נִמְאָס וֶוערִין טוֹיזִינְט צוּא מַאכִין, אוּנ פוּן אַלֶע הָאבּ אִיךְ אֵיינֶע נִיט גִיבְּרַאכְט אַהֵיים. הַיינְט זֶע אִיךְ אַלְטֶע מַאכִין אוֹיךְ דִי זֶעלְבִּיגֶע שְׁפִּיל. אָט בְּלָאזִין זַיי אוּים אַף אַוַויילֶע אַקוּיל, פוּן פַאלְשֶׁע רַייכְקַייט, פוּן פַאלְשִׁין כָּבוֹד, פוּן פַאלְשֶׁע פְרוּמְקַייט, אוּנ וֶוערִין טַאקִי צוּא שְׁפְּרוּנְגֶען, בַּאלְד פַאר זַייא אִין דִי אוֹיגִן. אוּנ זַיי טוּעֶן זַייעָרְס, אוּנ בְּלָאזִין וַוייטֶער, מַאכִין נַייֶע פְלֶגֶע, מִיט אַלִירְלֵיי פַארְבִּין, אוּנ וַוייסִן זַייעֶר גוּט, אַז זַיי וָועלִין אֲפִילוּ אֵיינֶעם פוּן זַייא נִיט בְּרֵיינְגֶען אַהֵיים — אַף יֶענֶער וֶועלְט.

אטאכטער אויף קבר אבות

אָט דָא לִיגְט אִיר ... טַייעָרֶע פָאטֶער אוּנ מוּטֶער מַיינֶע!
אָט דָא רוּעֶן זִיךְ אוּים אַיֶיערֶע בֵּיינֶער לִיבֶּע עֶלְטֶערִין מַיינֶע!
פוּן גַאנְץ וַוייט קוּם אִיךְ אַהֶער, זֶעהֶען אַיֶיער נַייֶע דִירָה,
גִיוָואר וֶוערִין ... יֶערֶע אֵייבֶּעלֶע בֵּיינֶער. הֵיילִיג, זַייעֶר הֵיילִיג.
אִיז מִיר דָאס שְׁטִיקֶל עֶרְד וואו אִיר לִיגְט. יֶעדֶעם גְרֶעזֶעלֶע

וואש

וָואשׂ וַואקְסְט אַף אַייעָרֶע קְבָרִים, אִיטְלִיכֶעס וָוערִימִיל וָואס קְרִיכְט דָא אוּם, רֶעט עֶפֶּס מִיט מִיר, אוּף אַזַא הֵיילִיגַן לָשׁוֹן וָואס מִי קָען אִים קַאם פַר שְׁטֵיין׳ דִי בּוּימֶער זָאגְן מִיר עֶטְוָוס, רֵיידִין מִיט מִיר וָוערְטָער שְׁטִילֶער׳הֵייט, אַזֶעלְכֶע וָוערְטָער, וָואס נָאר אִיךְ אַלֵיין וֵויים אַבִּיסְל וָואס זֵיי בַּאטֵייטִין. עֶס דוּכְט זִיךְ מִיר אוּיס, אַז אִיר בִּיוָועגְט אַייךְ, אוּנ וִוילְט זִיךְ אוּיף הֵייבִּין מִיט מִיר אַבִּיסִיל פַר בְּרֵיינְגֶען. זִיסֶע טַייעֶרֶע גֶעפִיהְלֶע, דֶער וָועקִין זִיךְ אִין מַיין הַארְץ. עֶס וֶוערְט פָּאר גִישְׁטֶעלְט אִין מַיינֶע גִידַאנְקֶען, אַייעֶר לִיבֶּע צוּ מִיר, אַייעֶרֶע זִיסֶע רֵייד מִיט מִיר. אִיר לֶעבְּט וִויא פְרִיעֶר אִין מַיין הַארְץ, אִיר שְׁטֵייט וִויא פְרִיעֶר אַנְטְקֶעגִין מַיינֶע אוּיגִין, אִיךְ צֵייל וִויא פְרִיעָר אֵיינְצִיג וויים אַייעֶרֶע וָוערְטֶער. מַיינֶע אַלֶע זִיבֶּצֶעהֶן יָאר וָואס אִיר הָאט מִיךְ עֶרְצוֹיגִין, גֵייעֶן אִיצְט פַאר בַּיי מַיינֶע גִידַאנְקֶן. אִיךְ פִיל אִיצְט, וָואס אִיךְ הָאבּ אוּיף מַיין לֶעבִּין נִיט גִיפִילְט. זִיס אִיז אוּיס צוּ וַויינֶען זִיךְ אוּיף קֶבֶר אָבוֹת, אַנְגִינֶעהֶם אִיז צוּ פַר גִיסִין טְרֶערִין, אוּיף דֶעם אָרְט וָואס עֶס לִיגְט בַּאהַאלְטִין דָאס זַייעֶרְסְטֶע אוּנ רָאשׂ לִיבְּשְׁטֶע אִין לֶעבִּין. פַאר אַקִינְד אִיז יִשְׁטָא שְׁרֶעקְלִיכֶער־אוּנ הֵיילִיגֶער אוּיף דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט, וִוידֶער דִיא עֶטְלִיכִי הוּיפִין קַאלְטֶע עֶרְד, וֶועלְכֶע בִּידֶעקִין זֵירֶע עֶלְטֶרִין. אַף אַזַא הֵיילִיג שְׁטִיקְל אָרְט, אִיז זַייעֶר גִישְׁמַאק

גאט

גָאט ב"ה צוּא בֶּעטִין ,עֶרְגֶעץ קָען אַקִינְדֵם הָאָרֶץ נִיט אַזוֹ צוּ
בְּרָאכִין וֶוערִין , וְויא אַף אִיר פָאטֶער אוּנ מוּטֶערְשׁ קֶבֶר . מִיט
אַזַא צוּ בְּרָאכִין הָאָרֶץ , אִיז זֵייֶער גוּט אוֹישׁ צוּא וֵויינֶען זִיךְ
פַאר דֶעם וָואשׁ לֶעבְּט אֵייבִּיג עֶלְטֶערִין טֵייעֶרֶע עֶלְטֶערִין מַיינֶע!
אַייֶער טָאכְטֶער רוּפְט אַייךְ נִיט , אוּנ רוּפְט אַייךְ פָארְט , זִי
טָאר אַייךְ נִיט בֶּעטִין , (בֶּעטִין דַארְף מֶען נָאר גָאט ב"ה אַלֵיין)
אוּנ בֶּעט אַייךְ פָארְט . פַר קֵיין מַלְאָכִים מְלִיצִים וִויל אִיךְ אַייךְ
נִיט שְׁטֶעלִין , (הַשִּׁ"ית דַארְף נִיט קֵיין פִירְשְׁפְּרֶעכֶער, עֶר וֵוייס
אַלֵיין אַלְס וָואשׁ מִי דַארְף וִויסִין) אוּנ דָאךְ שְׁמוּעֶס אִיךְ מִיךְ
אַיין , אַז אַייעֶרֶע אוֹישׁ גִילַייטֶערְטֶע נְשָׁמוֹת וֶועלִין בֶּעטִין פַאר
מִיר. שְׁטַארְבִּין דַארְף אַמֶענְשׁ, אַף שְׁטַארְבִּין אִיז דֶער מֶענְשׁ
גִיבָּארִין גִיוָוארִין. שְׁטַארְבִּין מוּז מֶען , מִי דַארְף לָאזִין פְּלַאץ
אַנְדֶערֶע . נָאר אַוֶועק גֵיין יוּנְג פוּן דֶער וֶועלְט, שְׁטַארְבִּין אִין
רֶעכְטֶע מִיטֶעלֶע יָארִין וִוי אִיר זַייט גִישְׁטָארְבִּין לִיבֶּע טַייעֶרֶע
עֶלְטֶערִין ! דָאס בְּרֶעכְט מַיין הָאָרֶץ , דָאשׁ קְרֵיינְקְט מִיךְ זֵייעֶר
טַייכִין טְרֶערִין הָאבִּין מַיינֶע אוֹיגִין פַאר גָאסִין , אַז אִיךְ הָאבּ
דֶער הֶערְט דִיא פִינְסְטֶערֶע בִּיטֶערֶע בְּשׂוּרָה. פוּן דֶענְמָאל אָן
טְרִיקְנֶען נִיט מַיינֶע אוֹיגִין , אוּנ מַיין הָאָרֶץ לָאזְט צוּ זִיךְ נִיט
צוּ קֵיין פְרֵייד . נָאר אִיצְט הֶער אִיךְ וֶוערְט מִיר עֶפֶּס לִינְדֶער
נָאר עֶפִּים אַנַאנְדֶער אַרְט טְרֶערִין, קַייקְלֶען זִיךְ אִיצְט פוּן מַיינֶע

אויגין . איר מוזט טאקי הערין, וויא איך רייד אוים מיין הארץ
פאר אייך . איר מוזט פאר נעמען, אלע מיינע ווערטר. דעריבער
איז דאש מיר אביסל גרינגער גיווארין, דעריבער איז אביסל
אראפ דער שטיין פון מיין הארצין . איך קען ניט אפט קומען
צו אייך, דורך שמועסין זיך מיט אייך, דריבר דארפט איר מיר
מוחל זיין, אז איך וועל אפשר ריידין איצט איבריגע רייד .
איר זאלט וויסין אז איך האב שוין נאך אייך ביידין נעמען
גיגעבן, איך רוף אייך אלע ווייבע, איך האב אזון, איך האב
אטאכטערל, ביידע זייער שיינע, נאר אייערע פעניסער, זיי
צו לאנגע יאר אלע מוטערס האבין ליב זייערע קינדער, נאר
ווייל זייא זיינען זייערע קינדער, איך האב מיינע ליב אין
צווייען, ווארום אין זייא שפיגלט איר זיך אפ, מיינע טייערע
עלטערין ווייל אייער זכר אן דיינקען, קלינגט מיר אלע ווייבע
אין דיא אויערין, בשעת מי רופט זייא מיט אייערע טייערע
נעמען . ניט בשערט איז אייך גיווען, דער נחת צוא זעהען
אזעלכע שיינע איניקליך, צו האלזין צו קושן זיי, ניט בשערט
איז מיר דער נחת ווייזין אייך זיי, דער פרייען אייך מיט זייא,
מסתמא דארף אזוי זיין, מסתמא מוז אזוי זיין, אף גאט טאר
מען קין קשיות ניט פרעגין, נאר דאס ווייס איך, אז פיל
וואלטין זיך ווינשין אזוי צו שטארבין . לאזין נאך זיך אזא

שיינעם

שֵׁיינֶם נָאמֶן · אִיר הָאט אִין אַייֶער בִּסִיל יָארִין מֶער מַעֲשִׂים טוֹבִים אָפּ גִיטָאן, אֵיידֶר אַנְדֶרֶע מִיט וַוייס גְרָאהֶע קֶעפּ, אוּנ מִיט גְרוֹישׂ אֲרִיכוּת יָמִים · עֶלְטֶער בַּשְׁטֵייט אִין פִּיל גוּטֶע מַעֲשִׂים. דֶר הֵייסְט נִיט יוּנְג גִישְׁטָארְבְּן דֶער וָואשׂ הָאט פִּיל גוּטֶם גִיטָאן אִין זַיין לֶעבִּין. דָאשׂ אִיז מַיין גַאנְצֶע טְרֵייסְט אוּנ בִּירוּאוּנְג אִין מַיין הַאַרְץ. פִּיל וֶועדִין פַּאר גֶעסִין, בַּאלְד נָאכְ'ן טוֹיט. אַייֶערֶע כְּשֶׁרֶע נֶעמֶן, וֶוערְן זַייֶער אָפְט דֶר מָאנְט צוּ גוּטִין. פִּיל אָרֶעמֶע לַייט, בִּיטֶערֶע הֶערְצֶער לָאזִין אַייךְ פוּן מוֹיל נִיט אַרוֹיס. אַזַא גְרוֹיסֶער זְכוּת; שְׁטֵייט אַייךְ גֶעוִויס בַּיי בַּאיין יוֹם הַדִין דוּרְךְ אַזַא זְכוּת, דוּרְךְ צְדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים פְּלִיהֶט מֶען דָאךְ בַּאלְד אַריין אִין גַן עֵדֶן · אִיךְ בִּין זִיכֶער, אַז אַייֶער זְכוּת וֶועט אוּנְז אַלִימָן מִיר מִיט מַיין מַאן אוּנ קִינְדֶרְלַאךְ אוֹיךְ, בַּיי שְׁטֵיין. מִיר טוּעֶן אַלֶע מֶעגְלִיכְקַייט · מִיר זָאלִין חָלִילָה אַייֶערֶע נֶעמֶן נִיט פַּאר שֶׁעמֶן. מִיר פִירִין זִיךְ אַף אַייעֶר שְׁטֵייגֶר, מִיר הָאפִין, אַז אוּנְזֶערֶע קִינְדֶער וֶועלִין אוּנְז אוֹיךְ נָאךְ פָאלְגִין. אִיךְ וָואלְט גֶערִין נָאךְ רֵיידִין נָאר מִיר טוּט וַוייא דָאשׂ הַאַרְץ. גִיבּ גָאט מִיר זָאלִין זִיךְ זֶעהֶן צוּא תְּחִיַית הַמֵּתִים אָמֵן ·

Tokha?at ?ayim = Sh?rof reyd : heroys geynumen fun leben, fun fe
Zweifel, Eliezer, 1815-1888
Film A 329.20
Harvard Library Judaica Division
[18] tokhaatayimshrof00zwei
Aug 04, 2016

tokhaatayimshrof00zwei
ST0006143